

FACTORS QUE INCIDEIXEN EN LA INCLUSIÓ SOCIOLABORAL DESPRÉS DEL DESINTERNAMENT

Informe de la recerca

Grup de recerca IARS:

Andreu Villalba (URL)
Anna Soldevila (UdL)
Antoni Peregrino (UAB)
Gemma Filella (UdL)
Josefina Sala (UAB)
Mercè Jariot (UAB)
Montserrat Rodríguez (UAB)
Xavier Oriol (UdL)

INDEX

1. INTRODUCCIÓ.....	4
2. OBJECTIUS.....	6
3. METODOLOGIA.....	6
3.1. Anàlisi dels factors que incideixen en la inserció sociolaboral dels joves ex-tutelats.....	6
I. Subestudi 1: Entrevista als centres sobre la situació dels joves ex-tutelats i factors condicionants d'aquest procés.....	6
II. Subestudi 2: Valoració dels joves ex-tutelats del model i del procés d'inserció sociolaboral després del desinternament.....	7
3.2. La situació en la què es troben els Centres Residencials d'Acció Educativa finalistes a Catalunya.....	8
I. Subestudi 3: Entrevista als centres.....	8
II. Subestudi 4: Valoració dels joves acollits en els centres del model actual.	8
III. Subestudi 5: Intervenció realitzada pels centres que tenen una major proporció de joves ex-tutelats que han assolit l'èxit en la inserció sociolaboral.....	9
4. RESULTATS I CONCLUSIONS PARCIALES.....	11
4.1. Els factors que incideixen en la inserció sociolaboral dels joves ex-tutelats.....	11
Subestudi 1: Entrevista als centres sobre la situació dels joves ex-tutelats i factors condicionants d'aquest procés.....	11
Subestudi 2: Valoració dels joves ex-tutelats del model i del procés d'inserció sociolaboral després del desinternament.	24
4.2. La situació en la què es troben els Centres Residencials d'Acció Educativa finalistes a Catalunya.....	63
Subestudi 3: Entrevista als centres.....	63
Subestudi 4: Valoració dels joves acollits en els centres del model actual.....	69
Subestudi 5: Intervenció realitzada pels centres que tenen una major proporció de joves ex-tutelats que han assolit l'èxit en la inserció sociolaboral.....	77
5. APORTACIONS I COMENTARIS D'EXPERTS.....	97
6. LIMITACIONS DE L'ESTUDI.....	99
7. CONCLUSIONS.....	100
8. AGRAIMENTS.....	101
9. ANNEXOS.....	102

INDEX DE GRÀFICS

Gràfica 1. Percentatge de joves que han estat internat a les diferents edats.....	12
Gràfica 2. Formació escolar rebuda.....	14
Gràfica 3. Destinació residencial quan surten del centre als 18 anys.....	15
Gràfica 4. Valoració que fan els centres de l'adaptació al destí.....	16
Gràfica 5. Residència en la que viuen actualment.....	17
Gràfica 6. Situació laboral dels joves.....	18
Gràfica 7. Inestabilitat laboral.....	19
Gràfica 8. Relació dels nivells de formació i habilitats socioemocionals.....	22
Gràfica 9. Grandària dels centres en funció del nombre de joves que acullen.....	63
Gràfica 10. Percentatge de joves acollits que presenten les problemàtiques exposades.....	64

1. INTRODUCCIÓ

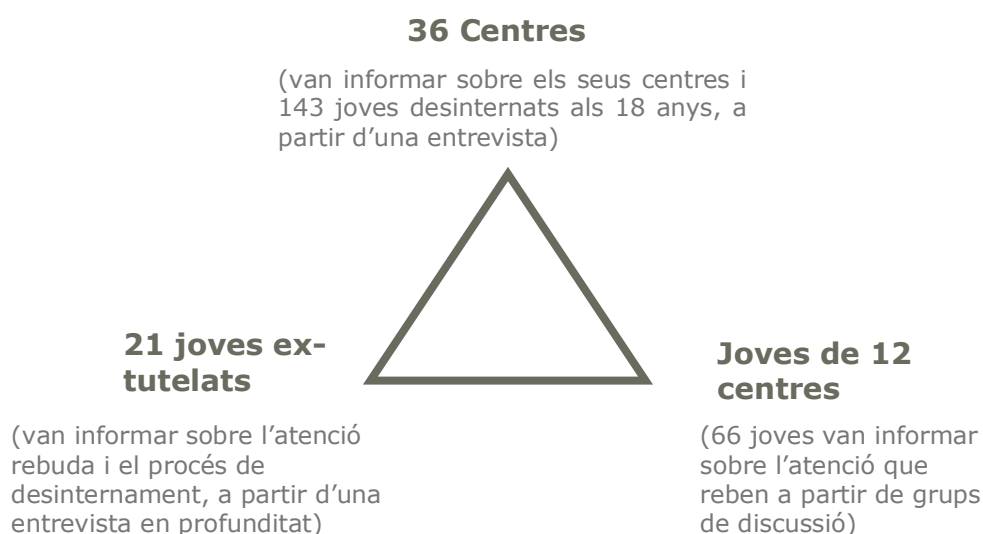
El present treball va sorgir en el marc de la comissió de CRAEs (Centres Residencials d'Atenció Educativa) de la FEDAIA (Federació d'Entitats d'Atenció i Educació a la Infància i l'Adolescència). La comissió estava treballant en un nou model d'intervenció de qualitat. Davant del fet de que ens mancaven dades sobre els resultats de la intervenció actual, es va plantejar una col·laboració amb la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) per tal que un grup d'investigadors realitzessin aquesta feina, i posteriorment van incorporar-se investigadores de la Universitat de Lleida i la Ramon Llull.

Per poder conèixer els resultats del model que s'aplica als CRAEs de Catalunya es van dissenyar cinc subestudis:

1. Situació dels joves ex-tutelats després del desinternament: anàlisi dels factors que incideixen
2. Valoració dels joves ex-tutelats del model i del procés d'inserció sociolaboral després del desinternament.
3. Situació actual dels centres finalistes
4. Valoració dels joves acollits en els centres del model actual.
5. Intervenció realitzada pels centres que tenen una major proporció de joves ex-tutelats que han assolit l'èxit en la inserció sociolaboral.

Així doncs, es pretenia tenir informació sobre la mateixa problemàtica (els factors que incideixen en la inserció sociolaboral al sortir del centre a la majoria d'edat i l'eficàcia del model actual) a partir de la informació dels tres actors principals: centres, nois ex-tutelats i nois tutelats. Per tenir una idea holística de la situació actual de la protecció dels menors en centres residencials cal tenir la visió de totes les parts i també entendre que hi ha diferents moments en les perspectives. Així, tal com comenten els joves en aquest segon estudi, quan residien en el centre en general es sentien "controlats", però ara molts d'ells valoren encertat i necessari aquest control, i algun enyora el centre.

INFORMADORS

No cal dir que tota la informació que hem recollit sempre ha estat anònima. En cap moment s'han recollit dades que puguin identificar a cap noi o noia. Això ha permès a investigadors, centres i joves ex-tutelats participar a l'estudi amb la garantia de la confidencialitat de les dades.

La finalitat dels diferents subestudis és la d'obtenir informació que ens ajudi a comprendre quins factors són claus en la integració sociolaboral positiva (és a dir la integració social i laboral que permeti un nivell òptim de benestar físic, psicològic i social). En cap moment es qüestionen les accions presents, perquè en definitiva tots plegats fem les coses el millor que podem en base als coneixements i habilitats que tenim, en base als recursos materials, humans i pressupostaris que hi ha. Al llarg de l'estudi hem constatat quelcom que ja sabíem... i és que en aquest àmbit, el motor del treball de tothom (des dels educadors que treballen en els centres, a totes les persones que treballen a una mica més de distància en la administració) és el benestar actual i futur dels nens i nenes, nois i noies que estan tutelats.

L'estudi ha estat finançat per la UAB en un primer moment, i després ha rebut el finançament del Ministeri d'Educació en una convocatòria de recerca competitiva (I+D) amb la incorporació de dues investigadores de la Universitat de Lleida. Això suposa un important estímul i responsabilitat per a què la informació obtinguda no es quedi en el no res i sigui un suport més enllà de la pròpia recerca per a que tots plegats (educadors, centres i DGAIA) tinguem més possibilitats d'innovar en nous projectes educatius amb renovada il·lusió d'assolir una major inserció sociolaboral i benestar futur dels nostres joves i infants. Però l'estudi no hauria estat possible sense la participació de:

- ✓ CRAEs que ens han dedicat tant de temps contestant qüestionaris i entrevistes, gestionant els contactes amb els nois ex-tutelats, participant en les discussions grupals amb els nois del centre.
- ✓ Joves ex-tutelats que ens han obert les portes de la seva experiència
- ✓ Joves tutelats que han discutit i aportat les seves idees
- ✓ FEDAIA que en tot moment ha cregut en el projecte
- ✓ DGAIA que tant en la figura del director general, com dels delegats territorials i altres professionals, han donat el seu suport a que aquest estudi pugues tirar endavant.
- ✓ A les persones que al llarg d'aquests any han col·laborat en la realització d'entrevistes, transcripcions, etc.: Mª José, Olga, Sonia, Júlia, Marina, Rosaura, Gabriel, Alba, Luz, Meritxell, Elena, Marta, Sandra, Mònica, Joan, Raül i Isabel.

Des de la universitat ens agradaria poder aportar a aquesta tasca fent el què sabem: fent recerca, acompanyant en la creació de projectes educatius i avaluant la seva eficàcia. Per això, retornem les dades i les reflexions que ens han generat a qui ens les ha proporcionat, centres i administració, per tal que ells puguin analitzar-ne les implicacions per a la seva tasca; i esperem continuar col·laborant en aquesta tasca i preocupació que ens mou a tots plegats com és la protecció dels infants i joves que es troben en situació de risc.

2. OBJECTIUS

Els objectius de l'estudi es varen concretar en:

1. Conèixer la situació en la què es troben els Centres Residencials d'Acció Educativa finalistes a Catalunya
2. Conèixer la situació en la què deriven els joves tutelats després del desinternament a Catalunya
3. Analitzar quins factors incideixen en la inclusió sociolaboral dels joves ex-tutelats
4. Conèixer les intervencions específiques que realitzen els centres per acompanyar el procés d'inserció sociolaboral prèviament a la sortida del centre

Per això es varen dissenyar cinc subestudis:

- I. Situació dels joves ex-tutelats després del desinternament: anàlisi dels factors que incideixen
- II. Valoració dels joves ex-tutelats del model i del procés d'inserció sociolaboral després del desinternament.
- III. Situació actual dels centres finalistes
- IV. Valoració dels joves acollits en els centres del model actual.
- V. Intervenció realitzada pels centres que tenen una major proporció de joves ex-tutelats que han assolit l'èxit en la inserció sociolaboral.

3. METODOLOGIA

Per a l'objectiu 1 es van realitzar una entrevista semiestructurada als centres finalistes (subestudi 3). Per complementar aquesta informació es varen realitzar grups de discussió amb els usuaris (menors) sobre l'atenció que reben als centres (subestudi 4). Per l'objectiu 2 i 3 s'utilitzaren com a informadors clau els mateixos centres finalistes (subestudi 1). Aquesta informació la varem complementar amb entrevistes en profunditat a d'un grup reduït de joves ex-tutelats (subestudi 2). Els centres solen tenir contactes informals amb els joves després del desinternament o bé tenen notícies d'ells per via de terceres persones, pel què coneixen la situació en què ha derivat la majoria de joves. Es va optar per aquesta via d'obtenir informació perquè era molt difícil i complex contactar amb tots els joves, donat que després de la majoria d'edat el jove no està obligat a donar les seves dades de contacte al centre. Els centres són uns bons informadors i les dades que podien proporcionar ens permetrien assolir l'objectiu de la recerca de forma eficient.

Es va sol·licitar la participació de tots els centres finalistes dels que teníem constància. La majoria va accedir a participar en la recerca, i en alguns pocs casos no va ser possible per dificultats temporals del centre (malaltia dels que havien de ser entrevistats, canvis de direcció, etc.).

3.1. Anàlisi dels factors que incideixen en la inserció sociolaboral dels joves ex-tutelats

Subestudi 1: Entrevista als centres sobre la situació dels joves ex-tutelats i factors condicionants d'aquest procés

Es va elaborar un qüestionari adreçat als centres en el que es preguntava pel procés d'inserció sociolaboral dels joves que havien estat desinternats entre dos i cinc anys previs a la data de l'entrevista i diferents variables que podien afectar aquest procés. El qüestionari va ser sotmès

a una validació per jutges. Es preguntava als centres per nois que fessin dos anys com a mínim que haguessin estat desinternats perquè es va considerar que difícilment es pot avaluar la inserció sociolaboral del jove en períodes inferiors a dos anys de la sortida del centre. I d'altra banda limitàvem el temps de sortida a més enllà de 5 anys perquè si preguntàvem per la situació de nois que feia molt de temps que havien sortit del centre s'augmentava la possibilitat de que s'hagués perdut el contacte.

Els qüestionaris varen ser administrats a la figura del director del centre o educadors antics que coneixien amb més detall cada cas. Prèviament a la visita es va enviar als centres els qüestionaris per tal de que ells poguessin cercar la informació que se'ls preguntava. Es preguntava per la inserció sociolaboral dels joves i variables del jove i del centre que podrien incidir en aquesta inserció. En concret es va preguntar per cada jove: l'edat, l'any d'internament i sortida, l'origen, la causa d'ingrés, la presència de problemes psicològics afegits, com es va preparar el desinternament, el destí en el moment de sortida del centre i el nivell d'adaptació a aquest destí, els contactes posterior i la situació actual (si treballa, amb qui viu, els problemes que ha tingut). Així mateix es va demanar als entrevistats que valoressin les habilitats necessàries per a la inserció social (perseverança en el treball, regulació emocional, etc.) en una escala de 0 a 5 (el qüestionari es pot veure a l'annex 1).

Van participar en l'estudi un total de 36 centres finalistes que varen informar sobre 353 joves. En l'anàlisi sobre la inserció sociolaboral només s'han considerat les dades dels joves que varen ser desinternats als 18 anys (no abans d'arribar a la majoria d'edat) i que no tenien una deficiència mental diagnosticada (ja que en principi aquests joves passarien a dependre d'altres administracions). Així varem treballar amb 143 casos.

Les dades varen ser analitzades quantitativa i qualitativament. Per a l'anàlisi quantitatiu es va utilitzar el paquet estadístic SPSS i per a l'anàlisi qualitativa es van confeccionar matrius d'anàlisi.

Subestudi 2: Valoració dels joves ex-tutelats del model i del procés d'inserció sociolaboral després del desinternament.

Amb aquest segon subestudi volíem apropar-nos a la visió que tenen dels CRAEs i la tutela els joves que han passat per aquesta situació. Davant de la impossibilitat de contactar amb tots els joves que han estat tutelats a Catalunya, varem contactar a una petita mostra de 21 joves amb l'ajuda dels centres finalistes: 13 noies i 8 nois. Les edats eren: 19 anys (4), 20 anys (2), 21 anys (7), 22 anys (4), 24 anys (2) i 28 anys (2). Aquests joves procedien de més de 15 centres diferents. Comptabilitzar el nombre de centres se'ns fa difícil perquè els joves han passat per diferents centres.

Per a obtenir la informació es van fer entrevistes en profunditat que eren gravades, transcrites i posteriorment analitzades (anàlisi de contingut). L'entrevista constava de 75 preguntes, en la que es preguntava al jove per tota l'experiència que va tenir entorn al centre, al procés d'entrada al circuit de protecció, les relacions amb la seva família, l'escola, la parella, els fills, la situació laboral, l'habitatge, els problemes i suports i les seves demandes. L'entrevista es pot consultar a l'annex II.

3.2. La situació en la què es troben els Centres Residencials d'Acció Educativa finalistes a Catalunya

Subestudi 3: Entrevista als centres

Es va realitzar una entrevista semiestructurada sobre la situació dels centres. Així mateix, en l'entrevista es preguntava sobre com treballaven la inserció sociolaboral al centre.

Es varen fer les entrevistes en un total de 36 centres finalistes. Prèviament a la visita es va enviar als centres els qüestionaris i entrevistes per tal de que ells poguessin cercar la informació que se'ls preguntava (al final de l'informe s'adjunta el protocol del qüestionari-entrevista).

En la entrevista es preguntava pel número de places i l'ocupació del centre, l'edat dels usuaris, el nombre d'educadors i la situació contractual, les problemàtiques dels nens, les causes d'ingrés, el clima del centre, com s'organitzen les tutories, la ubicació dins o fora de la província de la família dels nens. Així mateix es preguntava als centres per quina preparació feien per al desinternament, si realitzaven algun seguiment (planificat o informal), i quines propostes farien per millorar el procés de desinternament i seguiment.

Les dades varen ser analitzades quantitativa i qualitativament. Per a l'anàlisi quantitatiu es va utilitzar el paquet estadístic SPSS i per a l'anàlisi qualitativa es van fer matrius d'anàlisi.

Subestudi 4: Valoració dels joves acollits en els centres del model actual.

Per a poder conèixer la valoració que fan els joves acollits del model de protecció es van realitzar grups de discussió amb 66 joves (29 nois i 37 noies) de 16 a 18 anys, que estaven residint en 12 centres escollits a l'atzar entre la població de centres residencials de Catalunya.

Les preguntes que es feien al grup de discussió eren:

1. Com explicariéu a infant o jove què és un CRAE?
2. Què creieu que hi ha de diferent entre un CRAE i una família? En què s'assemblen i en què es diferencien? Poseu exemples concrets.
3. De la vostra relació amb els educadors/es, què és el que us agrada? I què és el que us agradaria que fos diferent? Poseu exemples.
4. Ara que teniu experiència en viure en un centre què us hauria agradat saber abans d'entrar-hi?
5. Per quines raons recomanaries el teu CRAE a un infant o jove? Què és el que t'agradaria que fos diferent en el teu CRAE?
6. Què penses que has après al centre que t'ajudarà el dia de demà quan surtis fora? Què creus que et faltaria aprendre?

Puntuació de 0 a 10

- Les instal·lacions del centre. Per què?
- Les activitats que es fan al centre. Per què?
- Els torns dels educadors/es. Per què?
- La relació amb els companys/es. Per què?

Subestudi 5: Intervenció realitzada pels centres que tenen una major proporció de joves ex-tutelats que han assolit l'èxit en la inserció sociolaboral.

Amb aquest subestudi es volia analitzar la intervenció que realitzen els centres amb joves que tenen una millor inserció sociolaboral. Òbviament aquest major percentatge d'inserció podria no ser resultat directe d'una millor intervenció educativa, sinó de la distribució diferencial dels joves amb més problemes, o un factor merament conjuntural. No obstant, pensàvem que aquesta informació podia ser interessant i tindria un valor merament descriptiu.

Es van seleccionar els centres del subestudi 1 que en el període esmentat de dos a cinc anys previs havien tingut al menys 4 joves desinternats als 18 anys, amb un percentatge d'èxit igual a superior al 60%.

Sols 11 dels 36 centres tenia un nombre de desinternaments igual o superior a 4 en aquells anys. 8 centres tenien un percentatge de nois que havien assolit l'èxit superior al 60% (4 amb un percentatge igual o superior a 80, 2 entre 70 i 79%, i 2 més entre 60 i 69%); un dels centres tenia un percentatge del 50%, un altre del 40% i un últim del 20%.

Es van realitzar entrevistes en profunditat a 7 dels centres que tenien un percentatge més gran de joves que han assolit l'èxit.

En l'entrevista es preguntava:

1. El vostre centre és un d'aquests centres. És un fet fortuït o teniu la percepció de que els vostres nois quan surten majoritàriament assolixen aquesta situació?
2. Perquè creieu que passa això?
3. Com trebal·leu la inserció laboral?
 - a. Tenen un programa preestablert o és quelcom més informal
 - b. Què feu i què fan els altres agents (quins agents)
 - c. Dins del centre qui treballa aquest tema
 - d. Els busquen ells la feina o la busca el noi
 - e. Quina implicació hi ha del context
4. Feu algun tipus d'acció per evitar que els nois tinguin problemes amb les drogues o l'alcohol tant a dins el centre com quan ell surti?
 - a. Detallar què es fa, si es fa alguna cosa
 - b. Es treballa des de la normativa
 - c. Es fa de forma sistemàtica?
5. Els nois dels que varem parlar en el seu dia no van tenir problemes amb la justícia. Perquè penses que passa això?
6. Trebal·leu la xarxa relacional del noi d'alguna manera? (amics, vincles socials...)
 - a. La de dins del centre... què fan
 - b. Com treballen la relació amb la família
 - c. A part de la relació amb la família... pel què fa a les relacions i vincles socials amb persones de fora del centre.. fan alguna cosa? Què fan?
 - d. és un programa formalitzat o es fa de forma intuïtiva en funció de cada educador
7. Com trebal·leu les habilitats socioemocionals dels nois
8. Com trebal·leu la convivència dins el centre
 - a. Com treballen la normativa: tipus de reforços i mesures
9. Què feu per a què l'atenció sigui individualitzada
10. Teniu algun programa específic consolidat?
11. Quin tipus de perfil té l'educador del centre?

- a. Tenen algun criteri per a fer la selecció d'educadors
- 12. com es coordina i forma l'equip educatiu?
 - a. Fan formació continua
 - b. Com es coordina l'equip educatiu
 - c. Com cuiden l'equip
 - d. Reben assessorament de casos

4. RESULTATS

4.1. Els factors que incideixen en la inserció sociolaboral dels joves ex-tutelats

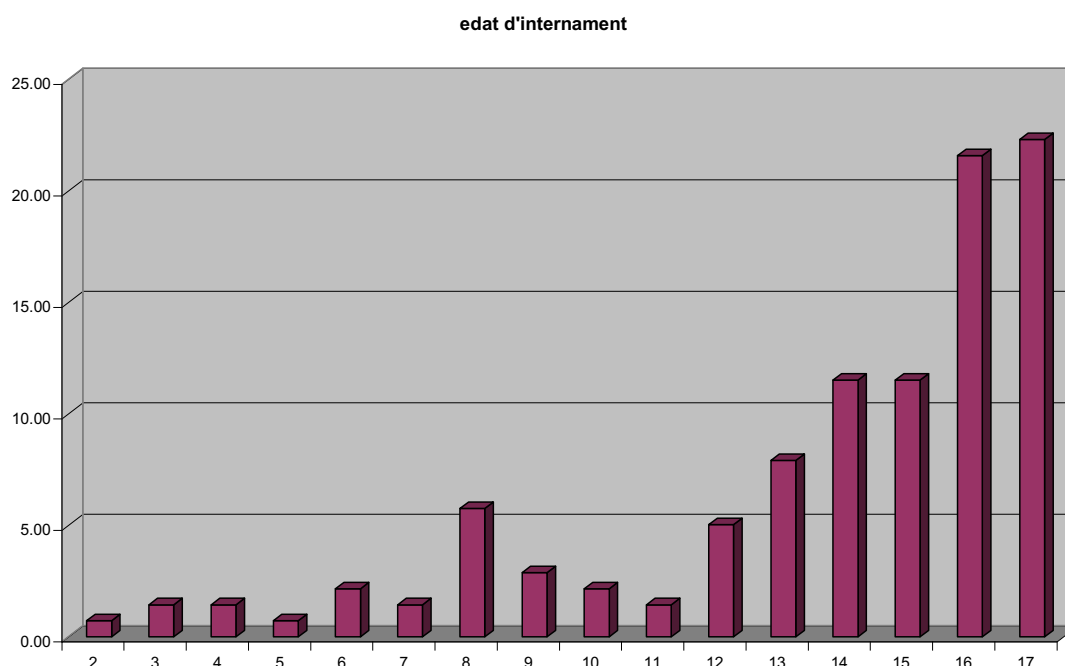
Subestudi 1: Entrevista als centres sobre la situació dels joves ex-tutelats i factors condicionants d'aquest procés

A. Característiques i origen dels joves

El 47% de la mostra eren nois i el 53% eren noies. L'edat d'ingrés oscil·lava entre els 2 i els 17 anys. No es varen observar diferències significatives entre nois i noies en l'edat d'internament. El 6.5% dels joves van entrar en l'interval de 2-6 anys (primera infància). El 13.6% haurien ingressat durant la segona infància (7-11 anys inclosos). Una quarta part dels nois (24.4%) varen entrar en el primer període adolescent (12-14 anys) i més de la meitat de la mostra (53.9%) varen ingressar en plena adolescència (15-17 anys).

L'anàlisi d'aquestes dades ens porta a pensar que aquest increment ascendent de l'edat d'ingrés pot ser explicat perquè molts dels centres només s'orienten a la franja d'edat finalista. Però també podria relacionar-se amb una major edat d'entrada al circuit que podria reduir la possibilitat de que el menor sigui acollit per una família és menor. Així si només ens focalitzem en els menors que quan van entrar al centre provenien de la família biològica, observem que el 60.4% dels joves ingressen als 12 anys o més. Aquesta remarca la necessitat d'analitzar les causes d'aquesta poca disposició social a col·laborar en la protecció dels joves i establir iniciatives que puguin incrementar aquestes acollides. Per un altre costat, també podria explicar-se aquest increment pel fet de que a mesura que el jove entra en l'adolescència s'evidenciï més la incapacitat contenidora del medi familiar. Ambdues possibilitats es relacionen amb el perfil psicològic complex de l'adolescència. Les dificultats socioemocionals típiques de l'adolescència poden veure's aguditzades per la situació i experiències de falta d'atenció familiar i vincles afectius inestables amb els progenitors... i a això s'afegeix l'evidenciació d'aquesta desestructuració en l'ingrés en el centre. El més preocupant d'aquest panorama és que finalitzi la tutela i el recolzament a la maduració d'aquest adolescent als 18 anys quan encara no ha finalitzat la seva adolescència i probablement no ha assimilat, ni integrat les seves experiències emocionals que probablement estan limitant la seva maduració socioemocional.

No es varen observar diferències en l'edat d'ingrés entre nois i noies.

Gràfica 1. Percentatge de joves que han estat internat a les diferents edats

En el moment d'internament en el centre finalista, el 52.9% dels joves provenia d'un altre centre, el 35.7% de la família biològica, 8.4% de la família d'acollida (d'aquests 4.2% d'acollida en família extensa i 4.2% d'acollida en família aliena) i un 1.4% del carrer. No es varen observar diferències significatives entre nois i noies en aquesta variable. El fet de que més de la meitat dels joves provenguin d'un altre centre ens fa pensar que seria necessari analitzar quin efecte tenen els canvis de centre durant el període de protecció. La organització de la distribució dels menors per centre en funció de l'edat pot facilitar la intervenció educativa en alguns aspectes. Però per un altre costat pot suposar un increment de la percepció d'abandó per part del menor i suposar la no vinculació afectiva amb els seus educadors; la qual cosa pot tenir importants repercussions, no sols en la possibilitat de l'educadora o educador d'incidir en el jove, sinó també en la capacitat del menor per a establir altres vincles amb el seu entorn social actual i futur.

Les causes d'ingrés en la majoria dels casos eren múltiples, associant-se sovint més d'una en el mateix cas: negligència (56%), abandonament (27.7%), abús sexual (12.1%), per voluntat dels pares (9.9%), maltractament físic (9.2%), violència familiar (9.2%), delinqüència dels pares (3.5%), ser menor immigrant no acompanyat (4.9%), incapacitat contenidora de la família biològica o d'acollida (4.9%), malaltia dels cuidadors (4.2%), alcoholisme dels cuidadors (4.2%), mala relació amb els cuidadors (3.5%) i precarietat econòmica (3.5%).

No es varen trobar diferències en les causes d'ingrés per sexes, a excepció dels menors no acompanyats en els que; sols es va observar aquesta condició en nois. Si es va trobar que els menors que havien ingressat per negligència tenien una mitjana d'edat lleugerament inferior a als altres menors tutelats (13.2 vs 14.3).

Aquestes dades ens fan pensar en la necessitat de valorar si un increment de l'atenció en el medi familiar (biològic o d'acollida) hauria evitat la sortida del menor del nucli familiar. Ens consta que en els últims anys s'estan realitzant esforços en aquest sentit a partir de la incorporació de la figura de l'educador o educadora social en els EAIA's i seria interessant

analitzar des d'aquesta experiència l'eficàcia de les mesures en l'evolució socioemocional final del menor i en el context familiar.

Quan es va demanar als centres que valoressin en una escala de 0 a 5 habilitats dels joves importants per a la inserció sociolaboral, es varen emetre puntuacions que variaven en tot l'espectre de 0 a 5. Els centres van valorar de més a menys les següents habilitats: autonomia (3.6), acceptació de les normes socials (3.3), habilitats de relació interpersonal (3.2), perseverança en el treball (3), capacitat de negociar (2.9), aprenentatges escolars (2.7), assertivitat (2.7) i regulació emocional (2.6). Així mateix, es preguntava si hi havia alguna altre habilitat que consideraven important. En aquest sentit alguns centres varen senyalar alguns aspectes vinculats als factors emocionals com ser capaç de controlar els impulsos, tolerància a la frustració, la importància de ser capaç de mantenir la feina i tenir una bona autoestima.

No es varen observar diferències entre nois i noies en aquestes característiques. Tampoc s'observava cap relació significativa de les característiques amb l'edat d'ingrés, però sí amb les causes d'ingrés. Així els menors que varen ingressar per delinqüència dels pares van puntuar més (de forma estadísticament significativa) en la regulació emocional (3.2 vs 2.5), l'assertivitat (3.2 vs 2.7), les habilitats de negociació (3.6 vs 2.9) i d'acceptació de normes que els seus altres companys (4 vs 3.3) (en aquest últim cas de forma propera a la significació estadística). Els nois que varen ingressar per abús sexual varen ser avaluats com que tenien pitjors habilitats de regulació emocional (2 vs 2.6) i d'autonomia (3.1 vs 3.7). I finalment, els que varen ingressar per violència familiar varen ser avaluats pels entrevistats com amb pitjors habilitats d'assertivitat (2 vs 2.77) i habilitats de regulació emocional (2.2 vs 2.6). No varen presentar diferenciació en els perfils d'aquestes habilitats els nois que varen ser ingressats voluntàriament pels pares, per maltractament, negligència o abandonament. Un element a estudiar a partir d'aquestes dades és que la regulació emocional sembla una habilitat altament sensible a la problemàtica viscuda pel menor i per una altra part és de vital importància per al seu funcionament social.

Quan es va preguntar si el jove tenia algun problema psicològic destacat, els informadors dels centres van comentar 25 casos (17.5%).

La major part dels problemes es varen referir a la inestabilitat emocional (56%):

autoestima baixa... crisis psicològiques, inestabilitat total... depressió... havia sofert molt, de cara a fora estava bé, però estava molt afectat interiorment... inestable, tenia molts alts i baixos emocionals... desregulació emocional... no va superar la causa d'ingrés... tractament per l'abús sexual... va estar a punt de ser acollida i ella no ho va acceptar, però el seu germà va ser acollit i adoptat i ella li ha quedat la ferida..

En molts casos la percepció de la gravetat dels casos porten al centre a etiquetar el problema relacionant-lo amb un trastorn encara que no estigui diagnosticat (32%):

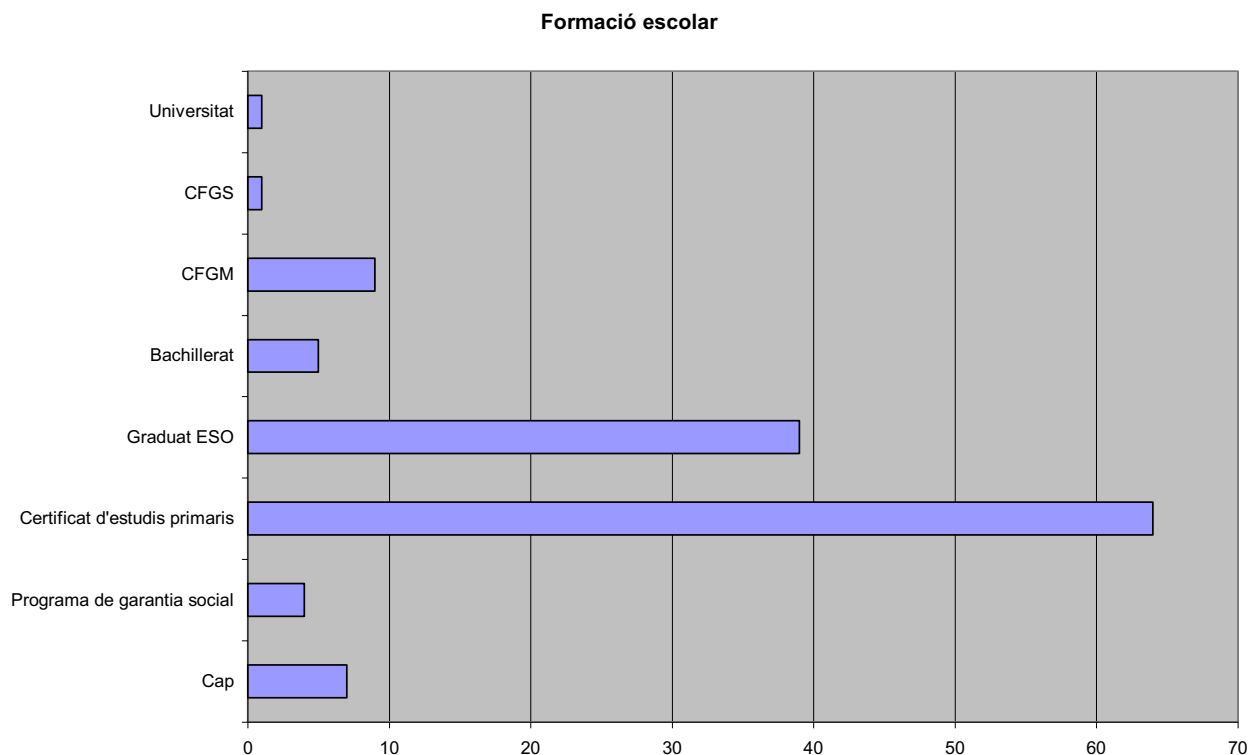
cleptomania, depressió, distímia, hiperactiu, histriònica, no recorda, trastorn límit de la personalitat (2), trastorn psicòtic no diagnosticat

Els problemes comentats inevitablement afecten la relació amb els altres i així alguns comentaris apunten a aquestes problemàtiques.

volia comprar a la gent... problemes de conducta importants i agressivitat vers els altres ... sense habilitats ni capacitats socials... va tenir episodis importants d'agressivitat i autolesió

I altres parlaven de discapacitats cognitives no diagnosticades (24%).

Respecte a la formació escolar rebuda s'observa en el gràfic que una part considerable de nois van tenir una formació escolar reglada. Sols el 5.1% no va rebre cap formació. Es tracta de joves que varen ingressar en el centre més tard de l'edat d'escolarització (a partir dels 16 anys).

Gràfica 2. Formació escolar rebuda. En el gràfic s'observen les freqüències dels nivells assolits. En 14 casos el centre no va poder aportar aquesta informació.

En la formació no es varen trobar diferències significatives pel que respecta a la formació reglada, sols es varen trobar diferències significatives en la formació laboral ocupacional. Un major percentatge de noies (75.7%) que de nois (58.6%) va rebre aquesta formació.

El 65.7% dels joves va rebre formació laboral. En la majoria dels casos (36.4%) els centres varen explicar que els joves havien rebut cursos de preparació per a un ofici en escoles taller, cursets, mòduls, o programes de garantia social: fusteria (7), construcció (5), hostaleria (5), jardineria (4), perruqueria (4), dependentia (4), mecànica (4), auxiliar d'administració (3), cuina (3), cambrer (2), carnisseria (2), manteniment (2), electricitat (2), pastisseria (1), veterinària (1), tapisseria (1), estètica (1), restauració (1).

En alguns casos es varen referir als cicles de formació professional reglats (7).

En d'altres casos (2.1%) els cursos no eren específics d'un ofici però preparaven per a habilitats inespecífiques que podien ser demanats en diversos treballs: informàtica (1), primers auxilis (1), manipulació d'aliments (1).

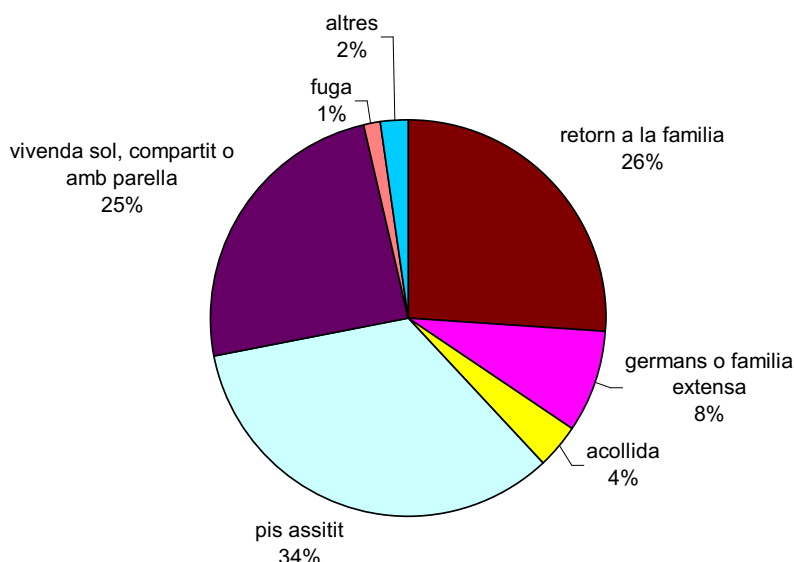
En aquesta formació laboral també es va parlar de la formació per a la cerca de treball (7 casos- 4.9%), o a la inserció laboral directa a un treball (com cadenes de menjar ràpid, tasques de neteja) (3 casos- 2.1%).

Finalment en un centre es va assenyalar respecte a les 11 joves que varen sortir del seu centre que la formació era l'establerta pel centre encara que no van explicar en què consistia (12).

B. Situació després de la sortida del centre

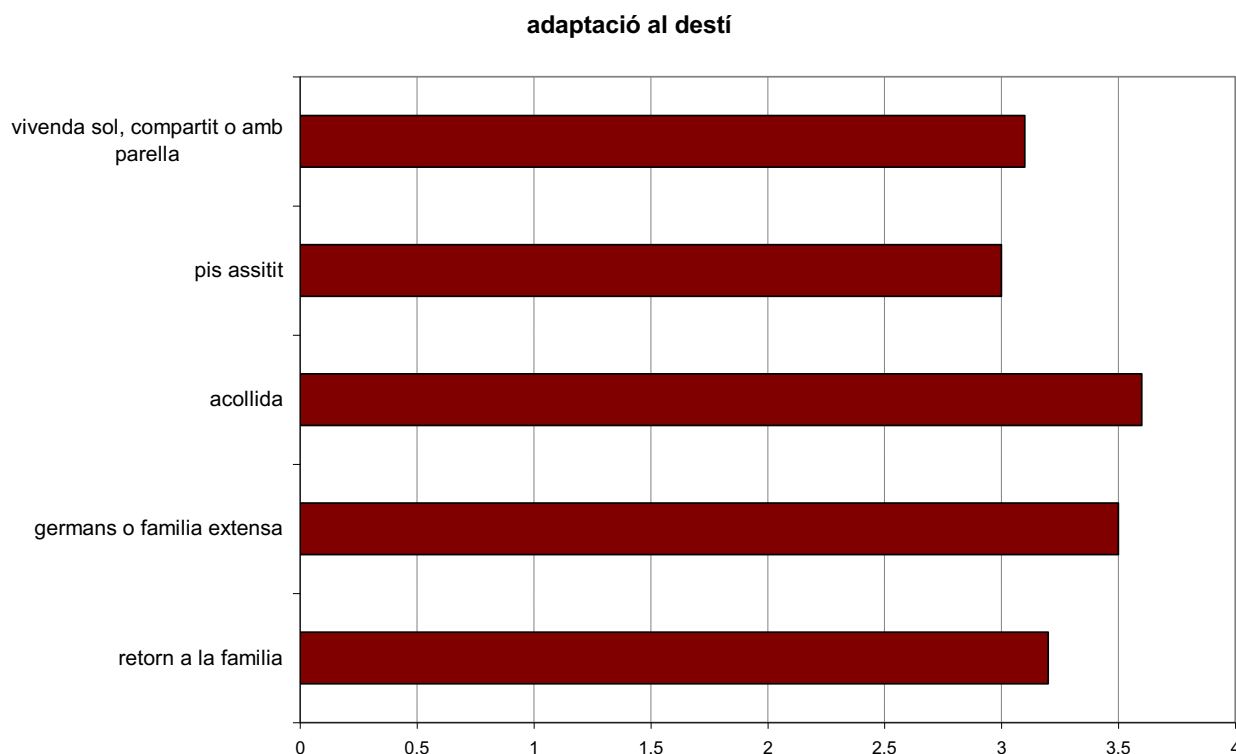
Segons la informació aportada pels centres, més d'una tercera part dels joves després del seu desinternament se'n va a viure amb la seva família (34.5) biològica (26.1%) o extensa (8.5%). Una altra tercera part (33.8%) van a viure temporalment a un pis assistit. El 24.6% va a viure a una vivenda compartida amb amics, la seva parella o sol. Una petita part (3.5%) són acollits per una família amiga o la família de la parella. I finalment altres se'n van del centre sense un destí conegut (3.5%).

Destí en el moment de sortir del centre

Gràfica 3. Destinació residencial quan surten del centre als 18 anys

Quan es va demanar als entrevistats que valoressin en una escala de 0 a 5 el grau d'adaptació del jove a la seva destinació després del desinternament, la destinació que va obtenir major puntuació va ser l'acollida (3.6), seguida de la de la família extensa (3.5). Òbviament la pitjor valoració se la van emportar els joves que es varen escapar o se'n van anar inicialment a llocs no coneguts...

Gràfica 4. Valoració que fan els centres de l'adaptació al destí.

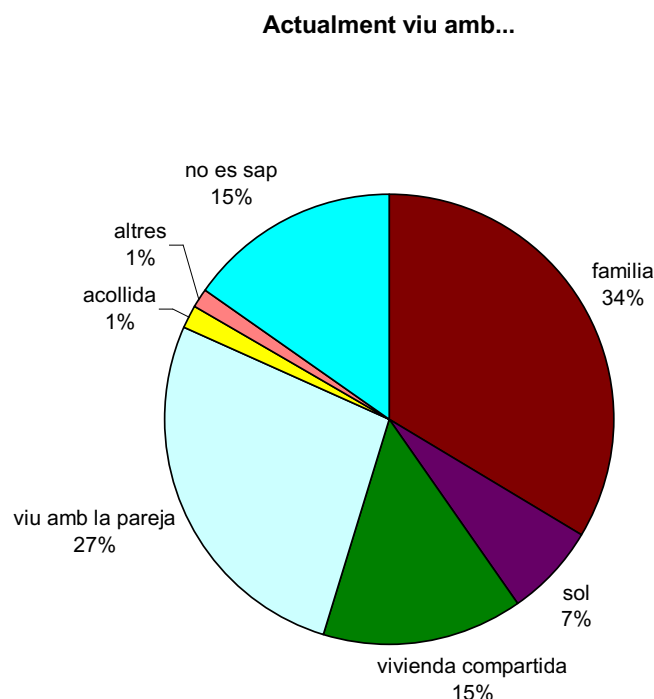
No es van observar diferències estadísticament significatives entre nois i noies en la destinació després de la sortida del centre, malgrat que els percentatges ja apunten la diferència que més endavant observarem en la residència final: un 32.4% de les noies davant un 16.1% marxen a viure soles, amb amics o similars... Posteriorment veurem que l'opció de viure en parella és més majoritària en les noies que els nois.

Dins de la categoria d'acollida hi ha diferents tipologies. En molts casos es tracta que la família de la parella sentimental del jove es qui acull. En altres casos es tracta d'amics o persones que han tingut relació amb el jove. D'altra banda hem separat els retorns amb el pare o mare (retorn a la família) del retorn a la família extensa o germans. Aquesta separació ens semblava important ja que en molts casos la causa d'ingrés del jove és la incapacitat dels pares per atendre al menor i el menor ha continuat acollit en el centre perquè la situació no s'ha revertit. És, per tant, probable que la tornada a la família no serà exempta de dificultats. I de fet s'observa que la valoració realitzada sobre l'adaptació a la situació és clarament diferent en el sentit que es valora millor l'adaptació del jove a la convivència amb germans o família extensa (avis, tiets, etc.) que l'adaptació a la convivència amb els pares. De l'anàlisi dels comentaris realitzats pels entrevistats s'observa que en molts casos va ser el menor qui va reclamar la tornada a la família; en d'altres no tenia una altra opció donada la seva situació econòmica. En alguns casos el retorn va anar bé, però en d'altres la relació va fracassar i el jove va haver de buscar altres alternatives. Dins de la categoria "habitatge compartit" es troben dos tipus de relació: en alguns casos es tracta de compartir pis amb amics, encara que en la majoria dels casos es tracta de la parella sentimental. Crida l'atenció que el pis assistit sigui al cinquè lloc... però quan es llegeixen els comentaris es veu que la major part dels joves al cap de poc temps d'arribar a aquests pisos els abandonen per anar-se'n a viure a la família o amb algun amic.

De la anàlisi d'aquestes dades se'n pot extreure que: 1) la millor adaptació s'observa quan el jove troba una llar amb altres adults que tenen les condicions de maduresa per acompanyar-lo en el seu procés d'entrada en la vida adulta; i 2) que malgrat tots els condicionants que han portat a l'administració a tutelar al menor, la família biològica continua sent el seu principal referent, i per a la majoria dels menors constitueix el seu principal suport en la vida fora del centre

C. Situació actual

En relació a la residència actual, podem observar en el següent gràfic la ubicació.

Gràfica 5. Residència en la que viuen actualment

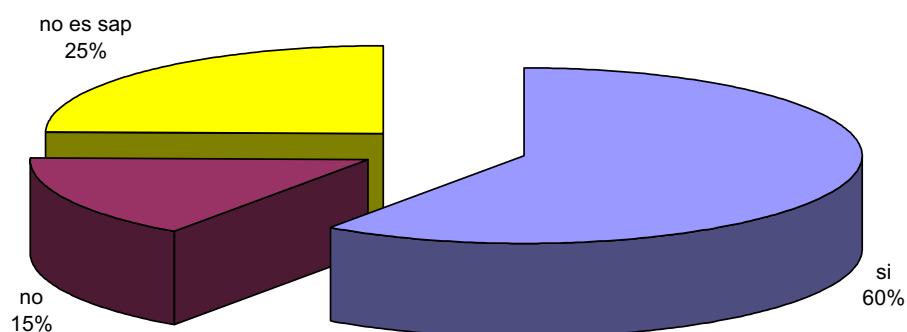
Si contrastem la destinació al sortir del centre amb la residència actual veiem que una tercera part dels joves viuen amb la seva família (biològica o extensa); encara que el percentatge hagi disminuït lleugerament (un 1% menys que a la sortida del centre). També disminueix el percentatge que està vivint amb la família acollidora (2.1% menys). D'altra banda veiem que gairebé un altre terç dels joves (27%) viu amb la parella. La resta viu en pisos compartits (14.6%) o sols (6.6%). Encara que hi ha un percentatge alt de joves (14.7%) dels que es desconeix el seu lloc de residència. Aquestes dades ens reafirmen en la impressió de la importància dels vincles afectius com a àmbit de suport per a les necessitats d'habitatge dels joves.

Es van observar diferències a l'habitatge en funció del sexe: els nois viuen més amb les seves famílies (41 vs 28.4%) o sols (13.1 vs 1.5%) que les noies; mentre que les noies viuen més amb les seves parelles (41.8% vs 14.8%) que els nois.

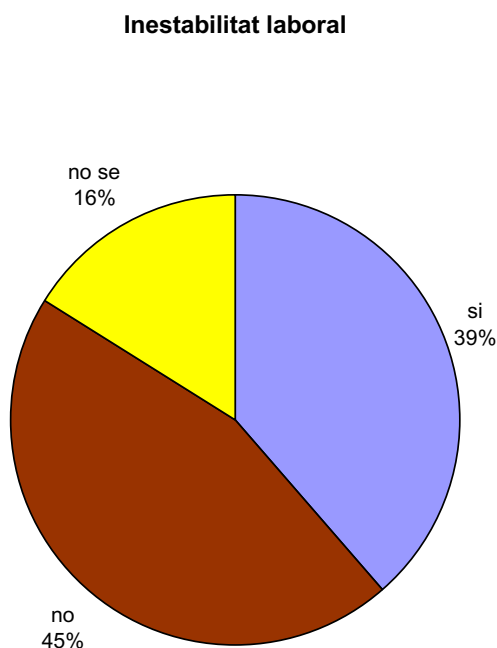
Un 59.9% dels joves té feina en l'actualitat, un 15,3% no en tenen, i en els casos restants es desconeix.... És a dir en els casos en els quals es coneix la situació laboral trobem que el

79,6% treballa, i el 20% no. Els entrevistats no coneixien la situació laboral de prop d'una quarta part de la mostra (24.8%), això ens porta a pensar que probablement aquest percentatge incrementaria el percentatge de joves que estan sense treball; perquè els centres expliquen que quan els joves estan socialment inserits solen visitar als centres o el seu entorn proper els informa d'on estan vivint i la seva situació. Tanmateix un 46% dels joves tindrien situacions de molta inestabilitat laboral. En aquest mateix sentit els entrevistats estimen que el 21% dels joves tenen importants dificultats per trobar feina. La causa més assenyalada per explicar aquesta dificultat són la inestabilitat emocional i la manca d'habilitats socials, també s'assenyalen les dificultats de gènere o per no disposar de papers, altres relacionades amb malalties o els baixos salaris.

Treballa actualment?

Gràfica 6. Situació laboral dels joves

Gràfica 7. Inestabilitat laboral

Novament observem diferències entre nois i noies, en el sentit que hi ha un major percentatge de noies que no treballen que de nois (26.9% vs 11.4%). Tanmateix no sembla que hi hagi diferències en les dificultats per trobar feina entre els dos col·lectius.

Quan es va preguntar sobre els problemes coneguts dels joves, els entrevistats van apuntar que els problemes/dificultats més comunes són la inestabilitat emocional (59.6%) i la paternitat prematura (19.1%), i en menor mesura es van assenyalar les drogues (11.6%), problemes judicials (11.4%), alcoholisme (4.4%)... Es va observar que més noies tenien inestabilitat emocional (49.1% vs 28.3%); paternitat prematura (30.4% vs 9.4%), i més nois tenen problemes d'alcoholisme (9.4% vs 0%; $P < 0.05$) i amb la justícia (17% vs 5.5%).

D. Relació de les variables analitzades amb la situació actual

Per estudiar les variables que incideixen en l'èxit en la "inserció sociolaboral" del jove després del desinternament hem analitzat els factors que incideixen en el destí i el grau d'adaptació a aquesta destinació, la situació laboral (si treballa o no), la situació de residència actual i els problemes actuals.

Amb la finalitat d'aprofundir en les variables que incideixen en l'èxit o no èxit de la població hem creat una variable que anomenem "èxit" per comparar la part de la mostra que representaria la inserció sociolaboral positiva i la que representaria la que clarament no ha aconseguit aquest èxit. Per a nosaltres l'èxit es resumeix en que el jove tingui una vida social i laboral positiva i que sigui independent de l'ajuda de l'administració. No obstant això, ja que no disposem d'aquestes dades per poder ubicar als nois referits a la mostra en l'èxit o no èxit, hem considerat com a indicadors d'èxit el tenir una feina, i no tenir problemes d'alcoholisme, drogues o problemes amb la justícia. Hem cregut que el tenir una feina permet al jove tenir un mínim d'autonomia i de responsabilitat en la seva supervivència és

un factor clau per a la seva inserció. No obstant això tampoc podem considerar que no tenir una feina sigui un indicador de fracàs, ja que en l'actualitat hi ha molts joves que no han passat per un CRAE i estan en l'atur. Per això hem considerat que per identificar els nois que representarien la part de la mostra que no ha arribat clarament a aquest "èxit" -o que podríem dir que ha fracassat en la seva inserció- al fet de no tenir feina hauria de coincidir algun altre problema com l'alcoholisme, les drogues o els problemes de justícia. No hem introduït aquí com a indicadors de problemàtiques dos dels problemes abans apuntats: la inestabilitat emocional (que sofreix un percentatge molt gran 32.2%) i la situació de la paternitat prematura. Creiem que aquests problemes no són indicadors de l'èxit o no èxit, però si poden estar clarament relacionats per la qual cosa hem analitzat la seva relació amb la variable èxit.

Un 46.9% dels joves ex-tutelats (67) complirien la condició d' "èxit" (tenir feina i no tenir problemes judicials, amb les drogues o l'alcohol); sol un 4.9% (7 joves) conformarien la mostra de "fracàs", i un 21.3% (20) no podrien categoritzar-me ni en un lloc ni en un altre.

Hem de tenir present que a la mostra hi ha entre un 15 i un 22% dels nois dels que es desconeix la seva situació actual i, per tant, no podem ubicar-los en la variable èxit. Pensem que probablement aquests joves dels quals es desconeix la seva situació no estarien distribuïts per igual en les tres categories de la variable èxit, sinó que probablement una part substancial d'ells s'ubicarien en els grups de no èxit. El motiu d'aquesta sospita és el fet que el centre no tingui notícies d'ells sol estar relacionada que ni el centre ni els familiars no coneixen la seva residència i aquestes no són circumstàncies que normalment es relacionin amb l'estabilitat laboral i social del jove.

Atenent cadascuna de les variables analitzades s'observen les següents dades en relació a la variable èxit:

Sexe

No s'observa una distribució diferent de la variable èxit en funció del sexe. No obstant, com ja hem comentat, la situació de les noies quan surten del centre presenta clares disparitats amb la dels seus companys. Un dels elements centrals en aquest perfil diferencial, i també més preocupants, és la paternitat prematura: un 30.4% de les noies presenta aquesta dificultat, mentre que aquesta circumstància sols s'observa en un 9.4% dels nois. Probablement aquest fet també expliqui les altres diferències observades: que un major percentatge de noies no treballin (26.9% vs 11.4%) - malgrat que aparentment han tingut major formació ocupacional i no tenen més dificultats per trobar feina- i que visquin més amb les seves parelles (41.8% vs 14.8%). Aquest perfil suscitaria la idea que en la formació de la família, un percentatge elevat de noies han trobat la seva estabilitat afectiva i econòmica; tanmateix les dades apunten que les noies tenen majors problemes d'inestabilitat emocional que els nois (49.1% vs 28.3%), encara que no hem trobat una relació significativa entre la paternitat prematura i la inestabilitat emocional.

Edat d'ingrés

No es va observar cap relació de l'edat d'ingrés –i per tant la permanència en el centre- amb la variable èxit, ni amb la residència, treball o problemes.

Causa d'ingrés

No es va trobar relació de les causes d'ingrés amb la variable èxit.

Es va trobar una major dificultat per trobar feina per part dels joves que van ingressar per voluntat dels pares (41.7% vs 18.8%) de forma gairebé significativa. També es va trobar que un major percentatge de joves que van ingressar per negligència, en l'actualitat resideixen amb la seva família (40.8% vs 25%) de forma propera a la significació estadística.

Les dades assenyalen que els menors que van ingressar per negligència de la família tindrien major inestabilitat emocional (48.5% vs 29.9%).

D'altra banda hi ha menys joves ex-tutelats que van ingressar per abandonament que són pares de forma prematura (9.4% vs 22%) que els altres joves (de forma estadísticament gairebé significativa).

Hi havia major proporció de nois en el grup de "no èxit" que procedien d'un altre centre (69.2 % vs. 45.5 %).

Característiques dels joves

Les característiques dels joves dels subgrups classificats com d'"èxit", "ni èxit ni fracàs" i de "fracàs", difereixen clarament. Concretament els primers puntuen més que els altres dos en *acceptació de les normes* ($x=3,60$ vs $x=3,30$ vs $x=2,29$), *perseverança en el treball* ($x=3,45$ vs $x=2,60$ vs $x=1,57$), *regulació emocional* ($x=2,94$ vs $x=2,20$ vs $x=2,00$), *capacitat per negociar* ($x=3,28$ vs $x=2,55$ vs $x=2,43$) i *assertivitat* ($x=3,02$ vs $x=2,50$ vs $x=2,29$).

La anàlisi discriminant informa que el conjunt de característiques atribuïdes als joves explicaria un 16% de la variabilitat observada en la variable "èxit".

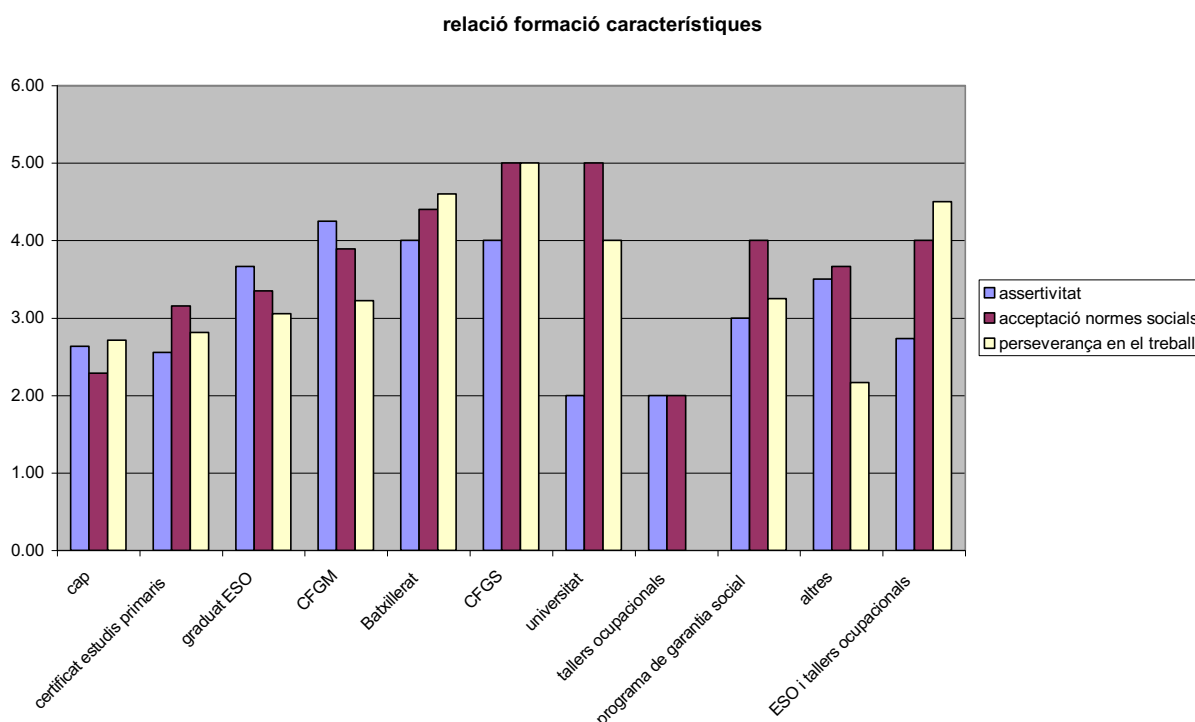
Característiques dels centres

Els joves que estaven en el grup "èxit" provenien de centres en els que els educadors tenien una ràtio més baixa de nens ($M=1.54$ vs. 1.64 , $F_{1,63} = 4.87$, $P < 0.05$) i un major nombre de famílies col·laboradores ($M=10.25$ vs. $M=8.6$, $P=0.08$) de forma quasi significativa. Però no es va trobar cap relació amb el nombre de places de les residències.

Formació i preparació per al desinternament

No es va trobar cap relació de la variable èxit amb la formació escolar o laboral, o la preparació per al desinternament. Aquestes variables tampoc no es van relacionar amb el fet que treballin o, no les dificultats per trobar feina, la residència o els problemes.

Però sí que es van relacionar les característiques dels nois amb la formació escolar. Els joves que tenien nivells més alts de formació obtenien majors puntuacions en assertivitat, acceptació de les normes socials i la perseverança en el treball. En general les puntuacions més altes les reben els estudiants d'universitat, batxillerat, cicles formatius superiors o mitjos, graduats en ESO.

Gràfica 8. Relació dels nivells de formació i habilitats socioemocionals

Existeix una relació estadísticament significativa entre el fet d'haver realitzat una preparació per al desinternament i cada una de les característiques valorades.

Els nois que sí que van rebre la preparació per al desinternament van ser valorats més positivament en: habilitats de relació interpersonal ($x= 3.3$ vs $x= 2.5$), acceptació de les normes ($x= 3.4$ vs $x= 2.6$), regulació emocional ($x= 2.6$ vs $x= 1.9$) i capacitat per negociar ($x= 3$ vs $x= 2$).

E. Conclusions parcials

Les dades obtingudes apunten que gairebé la meitat dels joves ex-tutelats s'inserten sociolaboralment. Així prop del 60% té feina i sols un 11% haurien tingut problemes amb les drogues o la justícia. Aquestes dades són globalment positives i esperançadores i animen a continuar treballant per augmentar el nombre de joves que ho aconsegueixen. En aquest sentit l'estudi aporta informacions que poden aportar llum a possibles accions de millora.

Les dades indiquen la importància de la relació amb la família biològica per a la inserció sociolaboral. Una tercera part dels joves tornen a la seva família quan surten del centre. Aquest fet apunta la necessitat de maximitzar les intervencions socioeducatives que evitin retirar el menor de la seva família. Si és imperatiu que el menor surti del domicili familiar, treballar les relacions familiars durant l'acollida i preparar la família per desenvolupar la seva funció educativa present i futura facilitarà el possible retorn del jove a la família biològica quan assoleixi els 18 anys.

Els centres informen de que la meitat dels joves venen d'un altre centre i l'anàlisi estadística mostra que aquesta variable es relaciona negativament amb la inserció sociolaboral. Poden haver diferents explicacions a aquest fet. Un és que el canvi de centre pot suposar trencar els lligams emocionals amb els educadors i un nou increment en la sensació d'instabilitat. Conseqüentment això podria afectar negativament el seu desenvolupament socioemocional i la capacitat per a establir relacions socials i vincles emocionals sans en la vida adulta. Cal tenir present que la xarxa social de suport d'aquests joves és escassa o inexistente, i que molts joves quan surten del centre van a parar a poblacions diferents del CRAE on han viscut, pel què és més difícil mantenir les amistats que puguin haver creat durant l'estada al centre. Per això, els canvis de residències durant la tutela, el seu efecte i els criteris utilitzats per prendre aquestes decisions caldrien ser analitzats de forma profunda.

En molts casos la millor avaluació de l'ajust a la destinació dels nois es produeix quan els nois van a viure amb famílies acollidores o família extensa. Per tant, el millor ajust es produiria quan hi ha un adult amb suficient maduresa per acompanyar al jove en la seva entrada a la vida adulta. De fet la regulació emocional, una habilitat clau per la inserció social positiva, era percebuda pels directors com la menys desenvolupada, pel què seria interessant desenvolupar projectes educatius als centres que incloguessin de forma específica competències socioemocionals i establir una figura que pugui acompanyar al jove després de la majoria d'edat.

Un fet preocupant és el baix nivell educatiu dels joves acollits pel què programes o intervencions educatives que milloressin aquesta situació serien de gran ajuda per incrementar les seves possibilitats futures d'inserció sociolaboral.

No obstant, la dada més alarmant és l'alt percentatge de maternitat prematura i les limitacions que aquesta situació pot ocasionar en el desenvolupament personal, social i laboral. Cal realitzar una anàlisi dels factors que estan incidint en aquesta situació per tal de poder desenvolupar intervencions preventives específiques.

D'altra banda, una part significativa dels joves han tingut problemes amb la justícia... Malgrat sigui un percentatge relativament petit, és clarament superior a les dades de la població de referència, pel què no deixa de ser preocupant. Per això analitzar els perfils delictius, les causes, i possibles intervencions per evitar aquests casos seria de gran utilitat.

Subestudi 2: Valoració dels joves ex-tutelats del model i del procés d'inserció sociolaboral després del desinternament.

Centre

Els resultats extrets a partir de les respostes dels joves en relació a l'edat d'accés per primera vegada en un centre han estat, en general força variables. Així, sobre un total de 21 entrevistes, 8 dels joves accedeixen al primer centre entre els 13 i els 16 anys; 10 joves entre els 5 i 9 anys i, només 3 joves accedeixen al primer centre a l'edat de 1, 3 i 4 anys respectivament.

Hem pogut observar a partir de l'anàlisi del seu discurs que, en la majoria dels casos aquest joves presenten dubtes en el moment de concretar l'edat d'accés i aquesta concreció sovint va associada a records puntuals envers la seva infantesa.

"Ni me acuerdo ya. ¿Cuántos años tenía cuando...? Bueno. Nueve, nueve años. Entre ocho y nueve, si. (entrevista 2)

"Por primera vez tenía...no me acuerdo muy bien si eran...siete u ocho años, la verdad pero se ve que fue...pasado poco tiempo de llegar a Tarragona..." (entrevista 3)

"Uf! Siete u ocho, me parece" (entrevista 5)

El nivell de resposta també es variable quan els hi preguntem sobre el nombre de centres pels quals han passat al llarg del temps. Així, 14 joves han passat per 1 i 2 centres; 4 joves han estat en 3 centres i, 3 joves han estat en 4 centres.

Cal indicar que, en general no responen amb exactitud a aquesta pregunta i, sovint els records no son gaire nítids. Observem al llarg del discurs dels joves buits respecte a aquestes dades i, també a partir de l'anàlisi del discurs dona sovint d'impressió que es tracten de dades que en alguns casos els joves preferirien oblidar, tal i com es desprenen a partir dels comentaris d'un dels nois

"Mmm, bueno, no me acuerdo como se llamaba. Bueno está en Talayá...Es complicado eh .Acordarte...Y han pasado como aquel que dice tres años...Preferiría olvidar" (entrevista 1)

L'edat mitjana de sortida del centre es situa als 18 anys, a excepció de 4 dels joves que varen sortir als 17 anys i 1 jove que comenta que va sortir als 16 anys amb la seva germana i per que volia treballar.

Respecte a la relació dels joves amb els educadors, en general la valoren com bona, a excepció d'un dels joves que manifesta que no va tenir cap relació amb els educadors durant la seva estada i actualment tampoc.

"Ninguna. No, es que ya no quería hablar con nadie, ya últimamente pasaba de todo. ...yo pasaba. Yo para estar hablando con alguien que de aquí a tres meses al igual no lo volveré a ver, y tampoco me interesaba" (entrevista 1).

Malgrat aquesta excepció, volem destacar els comentaris de tres joves quan manifesten que quan varen entrar per primera vegada en un centre no van tenir una bona relació amb els educadors.

“En un principio, pues, como iba a mi bola, pues mala, muy mala, y ya los últimos cuatro meses que estuve allí pues, bien, me comporté, pero últimamente me escapaba mucho. No me gustaba estar ahí” (entrevista 9)

“No me acuerdo muy bien, porque yo no quería estar en un centro y, lo típico, haces la vida imposible a las demás personas. Me discutía mucho con los educadores” (entrevista 11)

Aquestes percepcions inicials dels joves són degudes fonamentalment al fet de que en aquells moments no van entendre els motius pels quals el separaven de la seva família i accedien al centre i formen part del període d'adaptació del jove al centre.

Així expressa els seus sentiments un dels nois quan pensa que va sentir a l'edat de 8 anys:

“... fue bastante traumático, porque no entendía que me separaban de mis padres, o sea de mi madre...y que... qué querían hacer conmigo, porqué me separaban de mi madre...para mí era...una situación enfermiza, y aquellas persona serán como ogros, ¿no? (entrevista 3)

Com veurem aquesta percepció es modifica quan aquest mateix jove entra per segona vegada en el mateix centre o quan passa el temps:

....Pero la segunda vez yo era consciente de que necesitaba estar en el CRAE porque quería tener futuro, quería seguir estudiando y mi relación con los educadores pues era...la más sana que podía...haber” (entrevista 3)

Com comentàvem al principi, hem pogut observar que, en general, els joves valoren positivament les relacions amb els educadors i, en aquest sentit observem que són diversos els motius que els porten a afirmar això:

1.- Perquè els educadors els fan sentir que no estan sols.

“Pero bueno, normalmente, dentro de lo que cabe...te avienes con todos. Siempre hay uno que...Si, pero es normal eso. Porque claro, te ves allí solo y...bueno, es lo normal” (entrevista 5)

2.- Perquè arriben a establir importants llaços afectius i emocionals

“... he tingut molta sort perquè realment on he conegut el que es més estimació i això ha sigut al centre”(entrevista 7)

“...et van ajudar a créixer emocionalment” (entrevista 7)

3.- Perquè els identifiquem com a amic o una part de la seva família

“...Ahora ya somos amigos” (entrevista 10)

“Yo a la Sandra la he querido mucho, ha sido como si fuera mi madre” (entrevista 17)

4.- Perquè constitueixen un referent pel jove

“...que nos llevamos bien y no se, pues cuando tengo un problema pues se lo pregunto a él porque prácticamente es como si fuera un sabio” (entrevista 8)

Igualment volem destacar que els joves sovint de forma negativa la pèrdua d'aquest referent:

“Los educadores iban cambiando, al principio era un problema” (entrevista 14)

"En mi caso cambiamos mucho de educadores y entonces era difícil porque acostumbrarte a esa persona, de golpe y porrazo, de nuevo, y te tienes que acostumbrar...Y cuando ya te has acostumbrado esa persona se va..." (entrevista 15)

Cal a dir també que aquest vincles afectius normalment tendeix a concentrar-se en la figura del tutor i, que en la majoria dels casos actualment encara mantenen contactes amb ells.

"..Cuando voy al bar a desayunar me encuentro con alguno y hablamos y saben de mi vida. A veces también me llama una educadora, quedamos para ir a tomar algo y muy bien" (entrevista 10)

Quan preguntem als joves sobre si van tenir problemes d'adaptació en els centres, la majoria dels joves diuen que varen ser al principi; 8 dels joves comenten que no van tenir problemes i 2 no responen a aquesta pregunta.

Recollim alguns dels comentaris dels joves en relació als problemes d'adaptació inicial:

"...y no entendía la realidad, ¿no?, no podía...asumirla, entonces era...traumático, no asumía. Después evidentemente yo quería estar allí..." (entrevista 3)

"...a ver, cuando entré pequeña si lo veías todo diferente, lo veías más bonito porque había niños pequeños...."..."pero una vez que ya...eres...no eres mayor pero eres un poco más mayor, pues la verdad es que...te cuesta, ¿porqué? ¿Porque estoy aquí? (entrevista 4)

"...es una situación en la que te encuentras solo, que no...No tienes a nadie y te cuesta adaptarte" (entrevista 5)

"Home, al principi en el primer centre em va costar un mica, la veritat que si, pensava...quan vaig entrar a Flandes, em vaig quedar així, no? On estic?"(entrevista 7)

"...Desde los 8 años ya Salí del centro de pequeña ya he hecho una vida normal con mi familia. Bien o mal, pero he hecho una vida fuera, no he estado en un centro. Y después para mi fue un palo a los 15 años que me volvieran a encerrar (entrevista 10)

"hombre la verdad es que si, porque yo entré con trece años, yo había vivido con mis padres y claro pues se me hizo como un poco difícil...había estado en la calle y al estar encerrada" (entrevista 16)

Quan preguntem com actuaven els educadors davant d'un conflicte les respostes dels joves entrevistats son: a través del diàleg i el càstig. Respecte al càstig normalment es traduïa en fer feines addicionals en el centre, neteja, col·laborar en la cuina, retirada de la paga, pèrdua del permís de cap de setmana,...

"No se,...los intentaban llevar lo mejor posible, o sea calmar el chaval y, no se y hacerle entender lo que había hecho,...y que tenías que estar castigado y cumplir ese castigo" (entrevista 8)

..."deixaven que se't passés el rebot i després es parlava hores i hores parlant"(entrevista 13)

Altres qüestions que varem plantejar als joves va ser que verbalitzessin que van aprendre del centre, en general els hi resulta complicat respondre a aquesta pregunta i les respostes han estat força heterogènies.

"Pues muchas cosas, bueno, para mi ha sido como una familia ¿no?, porque es...como una segunda familia, ¿no?, para mi, no sé...Me han dado una...bueno una cultura no, pero yo que sé, una manera de vivir un...no sé. Es que no se como explicarlo" (entrevista 2)

"...si te educan, te enseñan todo lo que pueden" (entrevista 4)

"A valerte por ti misma. Eso lo aprendes muy rápido" (entrevista 6)

"Home, vaig aprendre a controlar el meu caràcter, perquè jo tinc un caràcter molt, molt fort" (entrevista 7)

"Mucho, eso de estar por la calle y ser una prostituta...la manera de ser que soy...todo...me han enseñado muchas cosas" (entrevista 9)

"En los centros...pues a madurar, sobretodo llevarme bien con los compañeros y cuando hay un conflicto saberlo llevar sin agresividad, sin discutir y sin pegarse, sobretodo hablando" (entrevista 11)

"...a sentir-me més segura" (entrevista 12)

"A salir adelante por mi misma" (entrevista 19)

En relació al centre es va preguntar al joves sobre si tenien bons records en el centre. En aquest sentit, a excepció d'un jove, la resta senyalen que, efectivament, conserven bons records. Després d'analitzar les respostes dels joves en relació a aquests records positius podem classificar els records de la següent manera:

1.- Aquells que estan relacionats amb activitats i sortides a l'exterior del centre.

Al voltant de 8 joves reconeixen com a millors records el fet de fer sortides, excursions i altres activitats a l'exterior.

"..También nos íbamos a la piscina y tal y era vacaciones, vacaciones que...eran geniales" (entrevista 3)

"...i tinc molts moments perquè...bueno el..anar a la platja...quan hem fet sortides, quan hem fet jocs..." (entrevista 7)

"Pues una excursión que nos fuimos a Port aventura..." (entrevista 11)

"¡Son demasiados, no se, es que no se porque son muchos! Son muchos porque hemos ido a muchos sitios y yo que se, en muchos sitios nos lo hemos pasado bien" (entrevista 8)

2.- Relacionats amb la possibilitat de sortir el divendres després de rebre la paga i tenir contacte amb la família.

"A mi me gustaba cuando llegaban los viernes que cobráramos la paga y nos íbamos a comprar las chucherías..." (entrevista 2)

"En el momento que vinieron mis hermanos. Claro, yo estaba solo aquí y...se lo pedí al director que vinieran mis hermanos.....yo creo que fue el mejor momento" (entrevista 5)

"...estar con mis hermanas..." (entrevista 21)

3.- Els que estan associats amb la relació amb els grups d'iguals i els professionals del centre

"...porque claro, al estar todos juntos...si no estás con uno estás con otro, siempre tienes apoyo" (entrevista 6)

"No se, la convivencia que había allí. El buen rollo, todo. ¿Ahora a veces piensas: que estará haciendo este? ¿Y el otro? ¿Que será de sus vidas? (entrevista 10)

"Recuerdos...muchísimos...mis amigos..." (entrevista 18)

"El tracte amb els educadors, lo que fèiem, les excursions que fèiem..." (entrevista 14)

4.- El record del centre com a un referent en la vida del jove

"Lo mejor que recuerdo del centro, es que no puedo decir que he vivido mal, porque seguramente si yo no hubiera ido al centro hubiera pasado muy mala vida. Es lo mejor que guardo del centro, me he criado, me han enseñado cosas, no ha faltado un plato en la mesa nunca. No he tenido golpes ni cosas malas que hubiera podido ver en mi casa" (entrevista 15)

Respecte als pitjors records, 5 dels joves declaren no tenir-los, metre que la resta tendeixen a concentrar aquests records en els càstigs, els canvis de centre, les baralles amb les companys i el fet de no veure a la família.

"Malo si, cuando...te tiraban de la oreja, te metían capones o...te castigaban" (entrevista 4)

"Hombre, tienes malos recuerdos de cuando te castigan, pero en general todo muy bien" (entrevista 10)

"Cuando me castigaban y no me dejaban salir" (entrevista 16)

"Los cambios. Yo me he cambiado varios...de varios centros, la EAIA me ha cambiado varias veces y claro un cambio nuevo, gente nueva, sitio nuevo, encima que han estado muy lejos, pierdes la relación con las otras personas, y es empezar siempre de nuevo" (entrevista 6)

"Problemas que han pasado, con chavales" (entrevista 14)

"Más que nada por...por el hecho de...de que es un mundo diferente, que no tienes a tu familia cerca..." (entrevista 5)

"Lo que nunca podré perdonar es que me sacaran de mi casa" (entrevista 21)

Finalment, els varen preguntar sobre que canviarien del centre malgrat les respostes han estat força heterogènies els joves diuen que els centres tindrien que donar més llibertat als joves, fer més sortides, fer canvis organitzatius; disposar de més educadors en el centre, flexibilitzar els horaris, reduir els càstigs i les normes i oferir més afecte per part dels educadors als nens.

Família

Quan preguntem als joves sobre la relació que tenien amb la família abans d'entrar al centre observem que, 11 joves consideren que la relació no era bona; 9 diuen que era bona; i 1 dels nois no sap contestar a aquesta pregunta.

Així doncs, aquests 11 joves que declaren que la relació familiar no era bona ho fan en base a diferents tipus de motius i circumstàncies. D'acord amb aquests motius recollim a continuació algunes de les frases més rellevants:

1.- Degut a la no presencia habitual d'algun dels progenitors o familiars en la vivenda habitual.

... Vivía en Sant Boi, no, pero no tenía mucha relación con mi familia. Estaba todos los días con mis hermanos sólo, estaba con mi hermano, sólo, con el que estubo aquí conmigo. Porque la mayoría de tiempo mi madre... no sé, estaba... no sé. (entrevista 2).

A ver, yo tengo 7 hermanos y mi madre tenía que trabajar, yo estaba sola en casa, pasaba días sin comer, mala vida. Y mi madre pues nos internó" (entrevista 10)

2.- Per la influència d'un company sentimental

"Nula, si, si. Porque mi madre estaba con un hombre que... no era mi padre y bueno, pues él no... no me aceptaba, ¿entiendes?, como si fuera yo su hija, entonces ya ahí... pues... era como un... no sé, una mancha, no sé. ...Si, estábamos solos y... y bueno" (entrevista 2)

... a los catorce años mi madre está con este hombre y no... no ve... nada, no entiende nada, porque claro, estaba... desmoralizada porque no... veía que no iban las cosas como a ella le gustaría, pero por una crisis... que debía tener ¿sabes?, no... no me lo explico de otra forma, y... ¿qué pasa?, que el... el hombre este le dice a mi madre en un momento de bajón, de depresión, que el problema por el que ella no podía rehacer su vida era que... su hermano... o sea su hijo mayor y... sus dos hijos mayores e... no le dejaban, que lo que tenía que hacer es echarnos de casa. Y mi madre, no se... no se lo... e... entonces pues nada mi madre... nos ventiló, nos dijo "venga". (entrevista 3)

3.- Per problemes de maltractaments entre els progenitors

"Pues, lo único que recuerdo era a mi padre, que en paz descansa, que le metía de hostias a mi madre, es el único recuerdo que tengo. (¿Y la relación con tu madre?) No es buena, no me llevo bien con ella, ni antes ni ahora. Si, la veo y la quiero como madre, pero no es lo mismo" (entrevista 9)

"No era muy buena, porque veías siempre insultos, siempre malos tratos, no hacia mi porque hacia mi han habido muy pocas veces" (entrevista 15)

4.- Per malalties per part dels progenitors

"Feia el que volia, vivia amb la meva avia que era gran i el meu germà de quatre anys més gran que jo i la meva mare que tenia esquizofrènia i estava separada del meu pare des de que jo era petit. En aquella època poc abans que en posessin al centre va tenir un brot i va tenir que estar internada durant molt temps. No estava malament, però si ho comparéssim amb un altre família sí. Però jo veia la meva vida així i tirava endavant. Em vaig anar a viure amb el meu pare que la relació no era molt bona perquè no havíem tingut casi contacte i al cap del mes d'estar vivint amb ell em va fer fora de casa. Després als quatre mesos que passes això va morir. Amb els meus oncles malament perquè eren molt falsos" (entrevista 19).

5.- Per consum d'alcohol

"Yo con mi padre te voy a decir la verdad, era alcohólico, y me pegaba y eso, por eso ahora tengo traumas psicológicos, porque me pegaban de pequeño, y también es por eso que tengo trastornos de personalidad y a veces me pongo agresivo. ¿Recuerdo que mi padre nos llevaba al bosque a mi y a mis hermanos y nos pegaba, he visto a mi madre como se intentaba suicidar con pastillas, un crío vio eso, sabes?" (entrevista 20)

En relació a les respostes que ofereixen els joves sobre el fet de considerar les relacions bones, les respostes queden recollides en algunes d'aquestes frases:

"La mejor. Nada, estábamos todos como una piña. Era como aquel que dice sólo un mundo, lo de afuera era... como... "viene alguien"... "no, no, sólo los de casa". Éramos... Si alguien necesitaba algo, pues el otro se lo daba. E íbamos rotando. Yo he sido el que más, menos se ha llevado de mi familia. Bueno: de mis hermanas y yo. El único que se ha llevado menos. Claro, son chicas. Se tienen que llevar todas las atenciones. Y... tampoco me... importaba, decía "mira, al menos la tiene bien cuidadas", bueno, y allí yo también estaba cuidado. Mientras tuviese comida, un techo y algún que otro lujo" (entrevista 1)

"Pues bien Si, nunca me había faltado nada. A ver, era pequeño y vi... a parte de que era pequeño veía las cosas. Tenía siete años, sabía tranquilamente lo que estaba pasando en mi casa y fuera de mi casa y... tu piensas que a lo mejor no tendrían que haberme llevado a un centro o a lo mejor si, hicieron bien, pero bueno, en... cada uno tiene su opinión, yo creo que no hicieron nada bien. Porque mientras su hijo tenga comida, vaya al colegio y no le falte para vestirse... tenga un techo...m... el niño está bien, no necesita tener oro el niño, ¿entiendes? Pero bueno... las cosas van como van, tú no puedes decidir... si nos llevaron a un centro, mira, nos llevaron a un centro y... Es lo que hay. (entrevista 5)

"Bueno, sí! Sólo tenía a mi madre". (entrevista 8)

"Primero iba bien, lo que pasa que mi padre cogió otra mujer y ya hubo más problemas. Pero si salíamos y eso" (entrevista 14)

"Yo... con la familia... pues muchísima. ... Problemas, a ver, que yo sepa los únicos problemas que hemos tenido aquí han sido a lo mejor... pues... por parte de mi viejo que en paz descanse, bebía mucho, pero no... (entrevista 18)

Tots els joves entrevistats han tingut contactes amb membres de la família (pares, tiets, germans, avis,...) durant la seva estada en el centre. Com veurem a partir dels comentaris dels nois molts d'ells consideren que el temps era insuficient; altres consideren que la mare no anava massa al centre o que només anava el pare, l'avi o el tiet.

"Y una vez que accedieron a que pudieses ver a tus hermanas y tal, las seguías... Si, pero una hora Y a tu madre solamente quince minutos... Como me pusieron a trabajar en una copistería de aquí de Gerona, yo cogí y le decía al subdirector "no voy a comer que me voy con la hija del jefe". Y me iba con mi madre, desde la 1.15 hasta las 4.30 que empezaba. Como sólo me dejaban quince o media hora pues... aprovechaba lo que podía. ¿Sabes el motivo de porqué no te dejaban ver a tu familia? Mi... el hermano de mi madre es alcohólico, bueno, o era, ahora no lo se. Está en mi casa viviendo. Y mi madre pilló una depresión. Pues al pillar la depresión mi madre se volvió como un poco histérica y loca. (entrevista 1)

"¿Mi madre? Es que no sé qué decirte, no... No, porque venía tan pocas veces que..." (entrevista 2)

"Con mi abuela si que... teníamos algo de relación, pero es que todo ha sido bastante... pobre, o sea... (entrevista 3)

(referint-se a la mare) "No venía, no. No. Tenía las visitas dentro cada dos... dos horas cada quince días, no venía, siempre ponía pegas porque tenía que trabajar... o... porque no habían autobuses o porque esto... ahora vengo, ahora... o sea que siempre ponía una excusa que otra, y o sea que... entre... pasando. Luego hacía lo que le daba la gana, luego decía que tenía piso, luego que nos íbamos a ir a dormir con ella o sea historias, como hacen todas las madres, cuando estas ahí, es verdad, porque... ¿Y con tus hermanos mientras estabas en el centro? Bien. Nos peleábamos y eso, pero dentro de lo que cabe pues... a ver, estás en grupos diferentes y tampoco es que tengas mucha... pero dentro de lo que cabe bien. Tampoco es que tuviéramos..." (entrevista 4)

Con mi padre... demasiado bien, con mi madre pues... mi madre, cumplía más lo que le pedía la... la Generalitat, que era unos permisos cada equis tiempo y tal. Demasiado bien, por demasiado que me venía a ver... (entrevista 5)

E... si, me venían e... si, por ejemplo, en el primer centro es uno de los centros estos que te... que te dicen de... de acogida, que es el primero ¿vale?, donde estás, que no es fijo. Pues allí no puedes salir, y tenías visitas periódicas. Tanto tiempo, me venía a ver mi padre o me venía a ver mi madre. Y... luego al... en el María Reina, pues tenía salidas con ellos los fines de semana y me iba los fines de semana a casa, y aquí pues el mismo sistema: fin de semana y verano pues a casa. Siempre me apetecía ir a casa. (entrevista 6)

“Al principio, bueno, creo que me llamaba por teléfono porque todavía no tenía permisos y luego con el tiempo pues se movieron y pidieron permisos, los fines de semana y luego más adelante ya fines de semana y en verano los dos meses y medio de vacaciones de colegio”.(entrevista 8)

A mi madre poco, sólo cuando venía los fines de semana de vez en cuando. A mis hermanos pues tampoco, sólo a la Elvira y mi otra hermana, con el resto nada. (entrevista 10)

“Em venia a veure el meu tiet, el que passa és que estem amb el mateix, al principi molt bé lo que passa que al final, lo que era quan ja havia caps de setmana que no, jo ja no em sentia a gust amb ell perquè... perquè? Perquè és lo que, no sé quin canvi vaig fer jo que vaig dir “pues no, si estic en el centre estic en el centre, jo no”... Si, no i això, clar pues el meu tiet va decidir no anar a veure'm tant, després per sortir els caps de setmana ja no volia sortir...(entrevista 13)

“A mi madre la veía cuando podía, y a mi padre al principio más, cada semana más o menos. Tengo dos hermanos, uno de 21 años, y otra adoptada. Con mi hermano mayor sí que lo veía. A mi hermana no, porque esta adoptada, y a los adoptados no los puede ver la familia, pero me gustaría.”(entrevista 14)

Mi madre nos hacia visitas, tenía unas normas para ella venir. Podía venir un día a la semana, el martes me parece que era, y teníamos dos horas para estar con ella, en una sala y tal. En una caseta que había para hacer visitas, te ibas a dar una vuelta por allí, porque por allí todo es campo. (entrevista 15)

Mi madre no me venia a ver era mi padre el que venia a verme, y luego cuando mi madre se recuperó, porque ella estuvo en un centro para desintoxicarse, entonces cuando estaba bien venia, pero cuando estaba mal no venia, para nada, ni me llamaba... nada, nada. Mi padre por muy mal que haya estado siempre ha estado por mí y por mi hermana. (entrevista 16)

Quan preguntem als joves com han estat les relacions familiars després de sortir del centre, les respostes es poden classificar de la següent forma:

1.- Distanciament de la família (entrevista 2, 11, 20)

“¿Cuando salí de aquí? Si Bueno, normal, porque tampoco tuve mucha relación. Fui a verlos pero no... tampoco no he vivido con ellos ni nada. No... A ver, a lo mejor he estado... me fui a Valencia, pero cogí mi casita y estuve al lado de... al lado de mi madre pero... tampoco una relación así de... “que bien estoy” ni nada. Pero la madre de los dos estaba en Valencia Ahora está en Valencia, viviendo, se fue... ¿Pero cuando estabas en el centro no? No, estaba viviendo... si. (educador: Estuvo en San Boi) Estuvo en San Boi bastante tiempo, y luego... cuando ya me quedaban dos años aquí, se estuvo... se fue a Valencia, allí a vivir. Vale Pero no... ¿Y alguna persona más de familia, familia? A parte de tu madre ¿había alguna abuela, había alguien más? Es que tengo toda mi familia aquí, pero es que no tengo relación con ellos. Nunca has tenido relación No Ni con la madre, ni con... tienes abuela, ¿por eso, no? Si, tengo abuela. Una abuela, si. Vale. Y cuando saliste fuiste con otra... por otro lado y e hice mi vida. Vale. (entrevista 2)

“Sinceramente mal, porque se llevaban la parte negativa, la rabia mía, el odio,... Hacía cosas malas, robaba, iba con malas compañías, tomar drogas, ir a discotecas, peleas,... ¿Y con tu hermana? ¿La volviste a ver? Si, me hablo con ella y la voy a visitar y todo.”(entrevista 11)

“Con la familia biológica no mucho, vi a mi madre, pero hacía mucho olor a alcohol, me dio su móvil y me dijo que había cambiado, pero ya no he vuelto a saber nada de ellos” (entrevista 20)

2.- Apropament amb la família (entrevista 1, 3,4,8,12,13,14,16,17,18,19,21)

“Bien, mejor que nunca. Medianamente como antes o más. La he ido agrupando, ufl! cuesta, pero... Yo cuando salí me pusieron en la cabeza que con mi madre no podía estar... que no... pues cogí y dije: única opción para poder estar con mi madre y verla, es irme a casa de un amigo a vivir. Me fui con ellos pero después se fueron a Caldes de Malavella, y me tenía que ir con ellos. Entonces ya se empezó a romper lo que era ya todo el núcleo familiar. Y hasta hace un año pues... no he empezado a ver las cosas claras. Viví con ella y me fui a Inglaterra tres meses. Y después he vuelto para acabar de ayudar. (entrevista 1)

Pues... mucho mejor. Hoy tenía que haber quedado para comer con mi hermano el pequeño,... (:) Siempre hemos sido nosotros. A ella le ha costado... pues s... le han puesto todas las facilidades, ¿sabes?, y ella tampoco... pero por sus circunstancias, ¿sabes?, no... no tiraba más. Y bueno, con mis abuelos los veos pero porque ya también me esfuerzo yo en verlos, porque... ellos dicen que sí, que quieren vernos, que quieren vernos pero... en el teléfono... te llaman dos veces si te llaman y... e... económicamente, por ejemplo, yo soy el único que estoy estudiando una carrera, yo todo lo que estoy haciendo me lo estoy ganando yo, o sea a mi nadie me ha dicho “venga, que te pagamos tal”, mi abuela, yo me acuerdo de esto, me acordaré como... mis abuelos, le dijeron a mi hermano mayor que quiere estudiar medicina, el pequeño, que les deberían salir eso, que le pagarían la carrera. Ahora el único que está haciendo carrera soy yo, y a mi nadie me ha dicho de ayudarme económicamente en nada ¿entiendes?, y mis abuelos tienen dinero, económicamente están muy bien, pero... nada, o sea que es bastante... triste, porque... tenemos que hablar de todos los niveles, o sea no es sólo el nivel afectivo, el nivel emocional, el... “(entrevista 3)

3.- Sense variacions (entrevista 5, 6, 7, 9, 10, 15)

“La misma, fundamentalmente la misma. “ (entrevista 6)

També els hi varem preguntar sobre si el fet de estar en un centre va canviar les seves relacions amb la família.. Així 11 joves diuen que les relacions familiars no han experimentat canvis sinó que es mantenen iguals; 5 diuen que les relacions van millorar; 2 diuen que es van deteriorar; 2 nois no contesten a aquesta pregunta i 1 no ho sap.

Finalment, quan preguntem als joves si han estat amb famílies d'acollida o col·laboradores, 16 joves responen que no han estat mai acollits i únicament 5 han estat amb famílies d'acollida.

Entrada en el circuit

Quan varem preguntar als joves si coneixien les raons per les quals accedien als centres, la majoria responen que no les coneixien (13) especialment quan varen accedir per primera vegada. Ens comenten que eren en general, petits i els records no son prou nítids. Malgrat aquestes afirmacions inicials hem pogut observar que si insistim en aquesta pregunta un gran nombre d'aquests nois expliquen que no els hi van dir les raons d'una manera clara; no

obstant sospitaven que el fet d'accedir al centre estava vinculat a la problemàtica existent al nucli familiar:

“Cogieron y se me llevaron al centro y yo preguntando el porqué me traían ahí. Y me decían” no te lo podemos decir, no te lo podemos decir”, pero yo sabía que era porque mis hermanas no iban al cole, las pequeñas, y porque teníamos a mi tío que era alcohólico en casa (entrevista 1).

“No porque era... Si, bueno, demasiado, tenía siete años. Sabía que entraba porque en mi casa las cosas no iban bien, pero no quería saberlo. En aquel momento me lo hubieras preguntado y te hubiera dicho “no lo sé”. Bueno, me lo preguntaban “¿porqué estás aquí?”, “pues no lo sé” o no quería decirlo. Pero sí, yo creo que era consciente de porqué estaba allí. (entrevista 5)

“Nunca han llegado a explicármelo, pero dentro de mi cabeza lo he ido pensando e imaginando” (entrevista 10)

Un total de 7 joves comenten que sí que coneixien les raons, i les respostes tendeixen a coincidir en el fet de que la situació familiar no era la més favorable (pèrdua dels progenitors, maltractaments, consum de drogues per part dels pares,...).Únicament una de les joves, no ofereix una resposta concreta al respecte.

Respecte a la pregunta si algú els hi va oferir alguna explicació durant la seva estada al centre, la meitat dels joves contesta que no.

“No. A mi madre no la dejaron verme, no me explicó nada. Ni la directora, ni el subdirector, ni los educadores, nadie, nadie” (entrevista 1)

“Nunca me han llegado a explicar nada y nunca me han llegado a contestar esa pregunta” (entrevista 11)

La resta dels joves ens diu que si que els hi van explicar les raons per les quals varen accedir al centre i, les persones que els hi van explicar son majoritàriament els educadors, l'assistent social o els propis familiars. Cal indicar que únicament un dels joves no ens respon a aquesta qüestió

“Pues las monjas me lo contaron, por mi padre que era alcohólico, y le pegaba palizas a mi madre” (entrevista 9)

“Amb una assistent social.... Me'n recordo del dia perfectament”(entrevista 12)

“Mi hermana fue quien me explico. Mi hermana tenía 14 o 15 años.”(entrevista 15)

“Me lo explicaron los del centro, claro, pero bueno, pero yo ya sabía lo que había, claro yo tenía 13 años y había visto como eran mis padres... muchas cosas” (entrevista 16)

Varem preguntar als joves pels quins sentiments que van experimentar l'accedir al centre. Així, els sentiments predominants dels joves són de por, ràbia, preocupació, soledat i desorientació. Sembla que, els sentiments varien quan accedeixen a un segon centre. Així un dels joves diu que el sentiment de por es va traduir en el segon centre en un sentiment de tristesa e infelicitat i això ho associava amb el fet de pensar que no se l'estimava.

El sentiment de por s'identifica en les respostes de 11 joves; 6 joves manifesten ràbia; 1 preocupació per deixar a la seva família; 1 incertesa; 1 jove no recorda i 1 soledat.

Reflectim al respecte alguns dels comentaris dels nois:

“Al principio entras con miedo, no sé, entras con... “¿dónde voy?” ¿no?” (entrevista 2)

“Miedo... a lo diferente, miedo... al cambio, a la inestabilidad... y... infelicidad, tristeza... la segunda vez, cuando entré, fue... pues... un desafío a... hacer... lo que... a poder... realizar mi futuro” (entrevista 3)

“Ui! Em vaig asustar. Molt, em vaig ficar a plorar. Vaig acabar plorant. Perquè clar, em surt una per una finestra “hola, tienes un cigarro...” (entrevista 7)

“Lo primero que tengo es rabia, mucha rabia, porque creo que no me lo merezco, creo que una.... unos niños tienen que estar con sus padres en todo momento, pa lo bueno y pa lo malo” (entrevista 9)

“Te sientes abandonada, que nadie te quiere, te pones triste porque piensas que nadie te quiere, nadie se preocupa” (entrevista 10)

“Lo recuerdo muy bien. Primero mucho miedo, mucho miedo, porque estás en un sitio raro, encerrado, bajo llave, cuatro paredes, blancas, una cama y un colchón, ... ¿Qué hago aquí? ¿La ventana con vallas... qué he hecho? ¿Que he hecho de malo para estar en un sitio así? Lo pasas mal los primeros meses, pero luego ya llega un momento que te vas acostumbrando a esas paredes” (entrevista 11)

“Tenía miedo, tenía miedo que me trataran como en mi casa, que me pegaran y eso” (entrevista 20)

Finalment, quan preguntem als joves si va ser encertat accedir al centre, la majoria responen que sí (15 joves); 4 responen que no va ser encertat pel fet de que els hi separaven de la família; mentre que 2 dels joves no saben contestar a aquesta pregunta.

“Yo lo digo, a ver... y... me acuerdo de muchas cosas de mi casa y la verdad es que no era vida. Porque no estaba cuidada, no... tenía mi ropa, no iba al colegio... Ya Y a ver, yo siempre digo, dentro de lo que cabe, le doy gracias a Dios. Porque al menos... no se... ahora mismo si estuviera en mi casa no sé dónde estaría, no sé lo que sería de mí, no sé si estaría bien. Ves a saber quién sería, cómo sería, y aquí pues la verdad es que te... tienen mucha más cabeza y te das cuenta de... cómo es la vida y te das cuenta que de... que tienes que tirar adelante y que te queda mucha vida por delante. Que no vas a ningún lado.” (entrevista 4)

Una meravella, vaig estar... vaig... perquè hauria sigut... jo que sé, una drogoaddicta, hauria sigut... no hauria sigut res, no hauria sigut una persona, vull dir... no seria persona, és que ho tinc clar. I més per la meua família, descompartísim. A mi a un centre va ser lo millor que em va ocórrer...” (entrevista 7)

“Creo que no, sinceramente. Me han jodido la vida, pero bueno, todavía soy joven y tengo mucha vida por delante, pero... Yo hubiera cogido un educador o tutor, personal, que lleve mi caso, y que actuara dentro de la familia, para que no nos separaran” (entrevista 11)

“Es que mi familia ha sido toxicómana, y no se puede ayudar. Hombre yo creo que la solución era esa, ahora mismo lo pienso y si, en el momento no porque era una niña y claro... no, no lo pensaba, no lo entendía claro, pero ahora si. Ahora si que pienso que fue lo mejor” (entrevista 16)

Escola i altres espais de socialització

La majoria dels nois relaten haver passat per moltes escoles diferents mentre feien l'ensenyament obligatori. Així hi ha 4 nois que relaten haver estat en tres centres i 6 en 4 o més centres. Sols en dos casos el centre va intentar mantenir a les noies –en aquest cas eren

pues muy bien, gracias”... (Riu) era muy agresiva, en ese momento estaba muy... rebotada.” (entrevista 9)

Després dels estudis obligatoris, molts (8) han fet cursos de formació ocupacional, sovint compaginant-ho amb petites feines. Sols un va realitzar estudis de FP i un altre estava estudiant a la universitat, concretament Educació Social. En alguns casos vinculen aquesta opció a la necessitat imperiosa de posar-se a treballar per poder subsistir quan surtin del centre. El cas del jove que estava estudiant cursos universitaris es queixava de que no hi ha suport econòmic per facilitar l'opció de realitzar estudis superiors.

“¿Pudiste acabarla? No. Me enviaron a otro colegio que... era porque claro, tengo que trabajar y tengo que estudiar, porque tengo que salir con algo de dinero Claro Entonces te ponen... o sigues estudiando o trabajas Ajá. [...] porque los estudios podía seguir estudiando, pero luego cuando sal... saldría de aquí que tendría 18 años, ¿con qué dinero me iría? Entonces prefería trabajar porque me salía mejor a mí, por lo que... tenía que ir yo más adelantada que los demás, porque tenía que trabajar o... trabajar, ¿me entiendes? Tenías mejor futuro trabajando que no estudiando, ¿no? No, mejor futuro no, pero... no, no tenía otra... opción, o trabajaba o trabajaba. Para salir adelante No. (entrevista 2)

“Perquè auxiliar d'infermeria es fa en un any. I clar, era molt per mi. I jo... a veure, e... la professora si que m'ho va dir, m'ho va dir clarament, a veure, “t'ho podries sacar, però tu necessites...” perquè... “t'ho podries sacar però tu necessites mínim dos anys per treure'l, dos o tres anys”, diu “agafes bé, vull dir, escoles, dius, tot, ho agafes, però...” com, em faltava la base, vull dir... això ho vulguis o no a veure, em costava, és que eren moltes coses, jo me'n recordo inclús que los doscientos ocho huesos que tenemos me aprendí bastantes, eh, per no decir casi... vull dir... vaig aprendre molt, els dos o tres mesos que vaig estar a classe, jo me'n recordo, vaig aprendre molt, lo que... el nivell... a veure, per molt que jo volgués adelantar no podia. Ho vas deixar? Clar, ho vaig abandonar perquè... sol tenia un any i pico per sortir del centre i clar, jo tenia que mirar el dia de demà per mi: tindre un títol o algo per poder treballar. I doncs, vaig decidir fer auxiliar de geriatría que es feia en nou mesos i... aquest ho vaig fer i cap problema, i m'ho vaig treure, si. Vaig fer... i al mateix cop que estava a... el meu... bueno, que estava fent auxiliar de geriatría, treballava al Mac Donalds de la Maquinista.” (entrevista 7)

“... Una cosa que... que yo, que... contra lo que yo me he revelado mucho es que me decían, en el centro me decían, me mintieron, claro, evidentemente, que si yo seguía estudiando a mí se me pagaría todo, ¿sabes?, que me darían ayudas, y yo no he visto ayudas por ninguna parte. Si que las he visto las que he tenido todos ¿sabes?, la de reinternamiento y por... y por el tiempo que has estado en el centro, pero nada más. Se... fueron seis meses, y se alargaron seis meses como se le alargó casi más de un año a un... a otra persona que no estaba estudiando, pero no hicieron ninguna excepción porque yo esté estudiando. Y eso a mí me... me... me desestructuró. Y me alargaron seis meses más los doscientos euros estos... perros, porque fui a no sé qué parte de la Administración, de... bueno, de aquí de Tarragona, a rogarlo, casi, ¿sabes?, y porque le... le justifiqué, le dije “mira, perdona que te diga esto se ha hecho así, y a mí me parece absurdo que yo tenga que venir aquí rogándote que salgas a hablar conmigo para concederme un dinero que no te tendría ni que estar pidiendo” (entrevista 3)

La majoria dels nois (13) manifesten que els seus educadors es preocupaven pels seus estudis. Sols tres percebien que aquest interès no era real

“...cada año cuando aprobabas a final de curso pues la manera de premiarnos era que los que habían aprobado pues se iban a Port Aventura, o algo así, y los que no pues se tenían que quedar aquí a seguir estudiando, a repasar todo lo que no habían hecho durante el curso o trozo del curso que no habían aprobado. ¿Y durante el curso? ¿Había seguimiento? Si, si. Se ponían contentos si aprobabas. Si suspendías alguna no te decían nada, te decían que no te preocuparas y que ya lo mejorarías, te apoyaban para que te animaras. ¿Si tenías algún

problema, iban a hablar con las maestras? Si, cuando venían hablaban con los profesores para saber lo que había pasado.” (entrevista 8)

“...siempre llegaba al final del... este, y que ellos querían... mi tutor quería ver las notas, claro, pero era más que nada por si te tenía que meter bulla o no, era... pero... yo creo que esto es bastante... Es más revisión sancionadora que no de interés real por tus estudios Si.” (entrevista 3)

Quan varem preguntar pels espais d'estudi, quatre ens varen explicar que disposaven d'una taula a l'habitació per a estudiar, deu ho feien en sales compartides, i dos joves ens varen dir que podien optar per fer-ho en espais compartits o a la seva habitació. Sols un noi va dir que no disposava de cap espai. Nou dels nois parlen de que el clima en les zones d'estudi possibilitava concentrar-se en els deures. Però sis d'ells diuen que l'ambient era molt sorollós i que es feia difícil concentrar-se.

“Teníamos “el estudi”, era compartido, si. Compartido. ¿Compartido entre cuántos? Entre... todos los que... estaba dividido en grupos, y el grupo que nos tocaba hacer “Estudi” pues compartíamos la Sala de Estudi, pero era un aula... gigante. ¿Vale, cuantos os juntabais en el grupo? Pues... como ocho o... así. ¿Y había clima de estudio cuando...? Si, si. Silencio y... a ponerse ha hacer lo que tocaba, una hora cada día y... esa hora no te la quitaba nadie y si no la hacías la hacías después” (entrevista 3)

“Si... bueno, si pero claro, como es mucha gente... o sea, es muy difícil concentrarte”. (entrevista 5)

“...había personal y compartido. Yo por ejemplo, hubo una época que... me distraía con un moquito, y... T. ¿qué hizo?, me puso una mesa en mi habitación y de ahí no salía hasta que no lo tenía todo hecho. Es decir, había unas salas, ¿no?, y había unos estudios con ordenadores... Si Y luego en las habitaciones de los mayores había en cada habitación una mesa. Vale, pues yo no era de las mayores, pero en mi habitación había una mesa (ríe) para estudiar, y T. ahí por el pasillo (ríe) Vigilando. Porque yo... me distraía con cualquier cosa, mirando por la ventana... (ríe) Pero había clima de estudio, ¿no? Si” (entrevista 6)

La majoria dels joves expliquen que quan estaven a casa fent els deures o estudiant i tenien dubtes podien preguntar als educadors i valoren que rebien l'ajuda suficient (15). A més cinc d'ells expliquen que el centre tenia sistemàticament algun tipus de suport específic (persona o acadèmia) per als joves que tinguéssim més dificultats; i dos manifesten que si un jove demanava que se li busqués un reforç específic, el centre donava resposta a aquesta demanda. Sols dos consideren que el suport que van rebre no era suficient.

“O sea, por la tarde había dos educadores, uno estaba haciendo la cena y el otro te ayudaba. No daba abasto a todos, para ayudar a todos a la vez, pero te ayudaba. Pero bueno, a parte cuando ven que hay algún chaval que necesita ayuda porque le cuesta mucho le ponen una chica, un refuerzo. A parte aquí tienen una persona que hace refuerzo, o sea, viene tres días me parece y lleva no se si la mitad de los chavales a lo mejor. Los otros a lo mejor uno que le cuesta más le ponen esa chica. Yo estuve con ella.” (entrevista 8)

“.... es que ella nos hacía refuerzo, como... una ayuda (...) Pero ahora por ejemplo yo lo valoro, que... bueno, pues mira, me enseñó a leer, me enseñó... no sé, las tablas de multiplicar, me enseñó muchas cosas que yo no sabía, que si... a lo mejor si no me hubiera dado la atención esa pues no... (...) iba muy... muy atrasada en el sentido que... que no... y a parte es que yo cuando estaba en casa no iba al colegio, bueno, me parece que iba a un colegio, pero que no iba...” (entrevista 2)

“Me decían que tenía que hacer los debe... si tenía alguna duda pues se lo preguntaba un momento al educador, venía, me lo comentaba, pero se volvía a ir por... como tenía otros niños a los que atender pues, se iba, y... si, me ayudaba si... no lo entendía me ayudaba, pero... no eso de tener una persona al lado que te... te ayuden no, no... ¿Consideras que fue suficiente o insuficiente la ayuda que te dio el centro en este sentido? ¿En el sentido escolar?”

Si Insuficiente (...) si ya no hay educadores suficientes... para atender a todos los chicos, no se va a entretener un educador a enseñar al chico a... a darle clases, ¿me entiendes? ¿Qué hace?, pues como tiene un niño más pequeño, que lo tiene que duchar o le tiene que dar de comer, lo que sea, no va a estar por ti, que te puedes aguantar como aquel que dice, y va a dejar el niño pequeño en el suelo, o sea es... todo lo mismo, todo bien a base de lo mismo” (entrevista 5)

Els varem preguntar si consideraven que havien tingut les mateixes oportunitats formatives i acadèmiques que la resta dels nois i noies que no han passat per un centre? Davant d'això la major part dels joves (10) responien que sí, que ells consideraven que havien tingut les mateixes oportunitats, tot i que algun matisava que aquesta igualtat d'oportunitats no inclouria l'educació universitària. Precisament aquest argument ha estat utilitzat per dos dels cinc nois que ha dit que no. Els altres tres refereixen a la interferència de la seva situació emocional en els seus estudis, el descontentament pel suport rebut pel centre, o per la separació de la mare. És interessant que dos dels joves apunten que creuen que han tingut més oportunitats educatives, perquè si no haguessin sortit de casa de la família biològica no les haurien tingut.

“Jo crec que si i que no. És a dir, lo que és lo bàsic si que tens les mateixes oportunitats, però clar, quan jo vaig acabar la FP jo volia fer Batxillerat, però què va passar? Que al complir, és lo que estem, al complir els 18 anys, ja clar, no pot ser perquè t'has de posar a treballar, et tens que anar i clar, ja no... no d'això. Ja no tens l'oportunitat Sí”. (entrevista 13)

“E... no, las he tenido mejores. ¿Qué? Mejores. ¡Ah! Mejores Yo, por ejemplo, yo reconozco con el retraso que llevaba, yo... si me... si del primer centro me hubiera ido a mi casa, yo... no me hubiera sacado ni la ESO, ¿porqué?, porque llevaba mucho retraso estudiantil. Y entre... la piña que han hecho los educadores del centro y los profesores hasta que yo he acabado el instituto, me lo he sacado. Porque yo llevaba mucho retraso estudiantil. O sea que el instituto y los educadores se comunicaban... Si, exacto.” (entrevista 6)

“E... siempre he visto el problema más grande el económico. Y que por esa razón... o sea si... si yo quería estudiar... o sea no he tenido tanta... tanta amplia gama de... estudios, o sea, yo sabía que tenía que hacer algo que tuviese una salida, y... punto. Y si quería estudiar bien y sino hacer un ciclo o cualquier cosa pero... yo estoy acabando mi carrera, y aún ahora no me lo creo, ¿sabes? ¿En qué curso estás? En tercero E... bueno ahora ya... Si, si. Por eso, y... y estoy que no... que no... lo asimilo, por eso, quizás porque... el rol que se... que se da ¿no?, en el... en el centro, que... yo hice... mi Treball de Recerca lo hice sobre... la educación en el... en los centros residenciales de atención educativa y la evolución de... de la misma, ¿no?, y... di alguna charla en el... en el instituto para desmentir a propósito, el rol del niño de centro ¿sabes?, digo “porque a mí me habéis hecho... la mayoría que me conocéis, nadie sabía que yo he estado en un centro” ¿sabes?, “pero si yo os pregunto”... les preguntaba que “qué es para vosotros un chaval que haya estado en un centro y es alguien que roba... alguien que...” claro, muy bien. No se imaginaban que tú Y eso también deriva en la problemática de que etiquetar... a una persona pues da... da la predisposición de que esa persona se comporte de tal manera, evidentemente” (entrevista 3)

“...perquè jo quan era més petita pues... e... el meu tiet, a... amb el que estava la meva tieta, no?, pues em feia faltar a classe perquè pot ser nos echaban de un piso y yo tenía que pintar el pasillo, i... o me decía cuando le llevaba las notas “para qué me vas a enseñar las notas si seguro que están suspendidas”, vull dir... tot de... així molt... pensa també que jo... quan vaig aprendre a escriure el meu nom, va ser a tercer de primària, eh, el meu nom.” (entrevista 7)

Espais de socialització i amistats

11 dels joves expliquen que feien activitats extraescolars. –en major o menor grau-. Sols cinc ens diuen que no van realitzar-ne, malgrat no senyalen el motiu.

“Si. Bueno, em van apuntar a un esplai i, clar, i això també em va ajudar molt perquè, vaig estar dos anys d'anar com de nena, no? I després em van agafar per ajudar-los amb els nens perquè clar a mi sempre m'han agradat, m'agradaven molt i això em... la veritat que si que..” (entrevista 13)

“Es que no paraba de hacer actividades, llegaba a mi casa a las 9 de la noche. Yo hacia natación y patinaje artístico. Todo esto se negociaba con ellas, si me apetecía algo se lo decía a ellas y ya esta. Tenia dos días a la semana que no hacia nada, pues me iba con los amigos a dar una vuelta.” (entrevista 15)

Respecte al què feien al seu temps lliure, la majoria expliquen que sortien amb els amics, o la parella, o veien la tele, o escoltaven la música, o sortien amb la bici o jugaven a futbol... No obstant, alguns comentaris sorprenen: un dels joves fonamentalment anava a l'església, un deia que es dedicava a robar i fer gamberrades, i un altre a fumar porros.

“¿Cuando me dejaban salir? Si Salir con mis amigas ¿A dónde? A pasear ¿A pasear por la ciudad, a sentarte en un parque...? Si... a sentarme en un par... bueno, no sé... ir a tomar algo a lo mejor, ir al cine...”. (entrevista 2)

“¿La verdad? Robar. Por desgracia es una cosa que... me avergüenza mucho porque... es lo que me enseñaron. Como te he dicho las edades eran diferentes, si el de diecisiete no hace bien, el de doce menos todavía. Pues yo por desgracia entré, tenía doce años cuando... once años cuando fui al centro, había un gitano de diecisiete que me llevaba a todas partes, y... si me cuidaba bien dentro de lo que cabe y no me cuidaba bien... cuando le daba el berrinche yo era el peor, ahora, nos íbamos ha hacer gamberradas por allí, a coger esto... a coger... o sea nada, total.” (5)

Una de les noies entrevistades fa un comentari molt interessant respecte de que no ha après a gaudir del seu temps de lleure durant la seva estada al centre. En aquesta mateixa línia una de les noies explica que no va anar mai a cine mentre estava al centre. Aquest comentari ens ha cridat molt l'atenció. La majoria de nens van per primer cop al cine amb les seves famílies. Així l'aprenentatge de com gestionar el temps d'oci es veu molt vinculat a com s'ha gestionat el temps d'oci dins la família. El jove que ha descobert que hi ha moltes formes constructives d'emprar el temps d'oci (senderisme, teatre, esport, etc), tindrà més recursos per gestionar el seu temps d'oci en l'edat adulta.

Després de tornar a revisar els comentaris dels joves, ens hem adonat que sols quatre joves ens van comentar que feien coses amb els educadors. En dos casos parlaven de sortir a un parc, i en dos més que feien excursions com anar al Tibidabo, Illa Fantasia... i també anar de colònies. No obstant, no els ho havíem preguntat específicament pel què potser hi ha més joves que han tingut aquestes sortides.

“Es difícil preguntar eso, ¿no? (ríe). Nunca os he enseñado el organigrama que hay en el centro (ríe), no hay tiempo libre (ríe). Y ahora... incluso ahora que tengo veinte años, me cuesta tener tiempo libre. [...] E... es... es que es muy complicado, el... el no estar... estaba acostumbrada a no tener tiempo libre, y no saber cómo utilizar el tiempo libre, a... a tenerlo a menudo y saber disfrutar de hacer cosas, de estar en casa... cualquier cosa. (entrevista 6)

“Bueno, hay un patio aquí muy enorme, merendabas aquí y si querías jugabas a tenis, ai a tenis, a básquet, o a los columpios que habían allí abajo. Cuando cumplías 16 años tenías que pedir permiso a la monitora y te dejaba salir fuera. ¿Pero hasta los 16 o así no...Y hasta

los 16 años no salías al cine, o a tomar algo? Yo no supe lo que era un cine hasta que salí con mi pareja.” (entrevista 17)

“O salir con los amigos, o quedarme aquí viendo la tele. Te dejaban salir más o menos hasta las 20.30, o más grande dependía de con quien fueras donde fueras. Los fines de semana hacíamos cosas, íbamos al Tibidabo o a la Isla Fantasia, a veces. (entrevista 14)

Pràcticament tots els nois ens varen parlar de que en el centre hi havia uns horaris en funció de l'edat per sortir del centre. Sols en un cas ens va dir que no podia sortir del centre. En alguns casos expliquen amb disgust aquest control, però en d'altres també reconeixent que era necessari.

“De los sábados... por la tarde, a partir de una edad, claro. Eso va a partir de una edad, si tienes una edad te dejan salir solo y si no tienes que salir con el educador, y si el educador no puede salir tú tampoco. Pero bueno, yo cuando ya era más libre, y cuando tuve... me parece que era a los 14 años que ya te dejaban salir, a los 14 años me iba por ahí con mis amigos o... o con el chaval este que todavía estaba en el centro, pero no... entre semana no tenía... no me dejaban salir entre semana.” (entrevista 5)

“Si, me gustaba salir mucho, y me gusta salir mucho. No me gustaba que me decían... me decían “hasta las... nueve” o no sé, y yo odiaba los horarios, no me gustaban para nada los horarios... pero es lo normal ¿no?, yo... ahora a mi hijo tampoco nunca le voy a dejar salir hasta las... hasta las tantas, ¿entiendes?, porque tiene una edad y tiene que estar en casa... es una responsabilidad también.” (entrevista 2)

“Y si decías que ibas al cine, pues salías antes, comprabas la entrada, decías que ibas al cine, leía el título (ríe) y total, para poder salir antes. Era siempre lo mismo, o sea si ibas a algún lado siempre o... firmar un papel... es que llega un momento que te agobia. O sea que...” (entrevista 4)

La relació entre els joves dins del centre és en la majoria dels casos bona (12) o molt bona (2). Dos expliquen que tenien dies de tot, un altre que en un dels centres en el que va estar bé i en l'altra malament. Un altre jove explica que no hi havia relació. Sols dos parlen de relacions molt conflictives. En un cas ho vincula als conflictes interculturals, i en l'altre a la diferència d'edat dels joves dins el centre.

La majoria (20) diuen que varen fer amics dins del centre. Sols un diu que no en va fer. Sis dels joves parlen d'haver fet un amic íntim al centre, tres d'ells consideren que varen fer dos amics íntims, i tres més els quantifiquen en cinc. En alguns casos expliquen la complicitat que genera compartir la mateixa circumstància vital (haver hagut d'entrar en un centre). No obstant, sols 10 dels joves mantenen la relació amb algun dels amics que varen fer dins el centre, i sis expliquen que el contacte s'ha perdut.

“Pues... pues... pues muy... muy bien, porque no había secretos con nadie y era todo muy... sencillo... y... incluso había... me acuerdo que una relación muy... muy maja que tenía con mi compañero de habitación que era un..., que era muy grande así, muy... que les daba miedo a todos, y me acuerdo que... entrábamos en la habitación y hablábamos de cosas y había momentos en que el lloraba y me explicaba cosas y tal y... ¿sabes?, muy humano, no sé. ¿Aún las conservas? Nunca... nunca me peleé con nadie... allí... nunca fue aquello que digas que... que me... aquel te quiere matar o te quiere... ¿sabes?, cosas de estas ninguna, ninguna. ¿Y aún conservas esta relación? Si, si, si. Con... con casi todos los que entrevistáis son... amigos íntimos. De estos de los que les cuentas todo y te lo cuentan todo, no hay secretos. (entrevista 3)

“Era bona, però després van marxant i cadascú te la seva vida de fora, hem perdut la relació. Va ser mes que res de companyerisme, però amb la gent que fas més amistat era una

mica de tot. Allí estàs "putejat" i això t'uneix als companys. Hi ha un noi que ara esta a Menorca que vam estar vivim junts un any i mig amb un dels pisos que tenien i després ja ens vam veure menys." (entrevista 19)

"Fatal ¿Si? Si, mi situación era fatal... e... o... o era yo o eran los otros. No sé, siempre es la ley del más fuerte. Como es... como es diferencia de edad, es la edad del más fuerte, ¿me entiendes?, si todo fuera edad, por eso decía "todos de la misma edad", será la ley del más fuerte pero... sois todos de la misma edad ¿me entiendes?, más o menos sois todos iguales y... no habrá problemas porque no sé, no hay problemas, ya no buscas problemas con una persona que... que es de tu edad que sabes que también vas a recibir, porque el que da recibe. Ahora, si el más grande te pega y tú no puedes pegar al más grande, vas a pegar al más pequeño, o... o si no... al que sabes que vas a poder, era una cosa que... cuando no venía aquél y te pegaba, ibas tú y le pegabas... fatal Si, si. Una relación fatal Fatal, fatal." (entrevista 5)

"Mal. No nos hablábamos, había peleas. Entonces el gitano una vez tiró la tele al suelo, encendida, después a uno le estampó la silla en la espalda, es que no puedo... con la inmigración tal y como está, y sólo les dan ayuda a ellos, los protegen tanto que nosotros... ya os espabilaréis, con razón nos volvemos... con, con celo. A ellos sí y a nosotros no ¿Qué no somos iguales? Estamos en el mismo sitio, por algo estaremos." (entrevista 1)

"¿Pero aún conservas esa relación? Si. Y quieras que no... creo, yo considero que van a ser amistades para siempre. Porque... hay muchas cosas que nos unen. Y además de... pasar por lo mismo... simplemente el hecho ese de sentirte que... que con los de tu misma edad te cuesta, ¿sabes?, relacionarte. Pues... claro, eso se lo dices a uno de tu misma edad y se te queda... que una de mis mejores amigas tiene mi misma edad, y claro, ella lo nota muchísimo la diferencia, y yo también, pero me la quiero un montón a esa niña, para mi es como mi hermana pequeña. Y claro, se lo... se lo... a lo mejor se lo intento explicar, que... cuál es la diferencia, que yo no soy ni mejor ni peor que ella, sino que... pero no lo entiende. En cambio se lo explico a uno... a M. por ejemplo le ha pasado totalmente lo mismo, y ya no hace falta ni que se lo explique, lo sabe ya. Porque lo ha vivido en su propia piel." (entrevista 6)

En el manteniment dels vincles iniciats en el centre, els centres es queden al marge. La majoria dels nois ens diuen que el centre no té cap iniciativa que faciliti que els joves puguin mantenir el contacte. Sols un dels centres organitza una trobada pel Nadal. En algun cas quan els nois demanen al centre pel telèfon d'algun dels companys, el centre els el proporciona o truca al noi per demanar permís per donar el seu telèfon.

"Un cop a l'any per Nadal ells truquen a tothom per veure'ns i als nois que ja han sortit els directius els educadors, sí ens veiem i fem un sopar". (entrevista 19)

"No. Yo nunca... a mi nunca me han dicho nada "ven este día porque van a venir todos". No, si nos encontramos es de casualidad, ¿sabes?. Pero me gustaría, eh, eso, por que me parece una cosa... no sé, el ver los que estaban aquí, porque ahora, por ejemplo, veo a los chicos que hay ahora y no conozco a ninguno, conozco a uno, pero así porque he venido... otras veces, pero no conozco a nadie de aquí de los que... me hubiera... me gustaría quedar un día de estos, ver a todos los que estaban... hace gracia, ¿no?, ver lo que hace cada uno... verlos cómo están ahora... no sé". (entrevista 2)

La majoria dels nois expliquen que fora del centre –a l'escola, institut, esplai, barri- també varen fer amics. Sols dos afirmen que no en varen fer.

"Sí del poble, l'escola. Al principi d'anar a viure a Barcelona pujava a veure'ls però després ja vaig fer amics a Barcelona i vaig deixar de pujar." (entrevista 19)

"Ah, no, porque no podías salir..." (entrevista 21)

Una de les noies explica que al seu centre li deixaven també convidar als seus amics a casa, cosa que pensa que no passa a altres centres

“Sí, tenía muchísimos, por el pueblo y todo. Yo me he traído mis amigos a dormir a casa, a cenar, lo que sea, es como en tu casa. Tú también te puedes ir a dormir fuera, si avisas. En otro centro donde no te dejan salir y entrar, no puedes hacer amigos, porque no te dejan ir más tiempo con ellos, o tú vas a su casa pero ellos no pueden venir a la tuya. Ya tienes que decir no es que yo vivo en un centro, y el soltarlo cuesta mucho, ya por como te van a tratar cuando ellos sepan que estas en un centro donde ellos no pueden entrar, es como una cárcel. En muchos centros no pueden recibir llamadas de amigos ni nada, yo en mi casa estaban todo el día llamándome mis amigos, cuando no era el uno era el otro. Como en todas las casas normales, yo creo que así tendrían que ser todos los centros, pero eso ya es los mayores que lo tienen que hacer, nosotros”. (entrevista 15)

Molts nois percebien que els educadors s'interessaven per les seves amistats (11), perquè preguntaven (2), controlaven amb qui s'ajuntaven (2), els aconsellaven en el tema d'amistats (2), els empenyien a fer-ne (3), etc. I sols tres no percebien interès per part dels educadors.

“¡Ah! me decían que no fuera tan mandona (rie). E... y que yo tenía un fallo, que yo cambiaba mucho las amigas y eso, es verdad que... que no sé, que un día estaba con una y al día siguiente ya no la volvía a ver (rie). [...] Si, entonces tenía que aguan... aguantar más a las amigas, no sé cómo... como se dice ¿A retenerlas? Quizás A retenerlas no, sino... pensarte las cosas mejor... que la relación sea de otra manera, que no sea de dos días la relación y luego al día siguiente ya está. ¿Te daban esos consejos los educadores? Si, bueno, si. Te decían vete con cuidado, no vayas tan deprisa... Si. Algún educador así... cuando me lo comentaba... de que... tenía que aguantar a las amigas. Si, o “pégate una ducha fría” (rie) cuando me cabreaba.” (entrevista 1)

“Si, bastante, porque... yo también he sido siempre un chico... un chico muy de casa, muy de estar en casa sin... tener que salir ni re... relacionarme, y... pues... me dicen “venga, sal, y... queda con alguien...” y siempre me... me Empujaban Si. A que saliera y quedara con amigos de clase o de... yo que sé. Yo siempre he tenido una barrera muy clara a la hora de quedar con los amigos de clase porque... y también porque también es otra cultura, la andaluza, que... la catalana, y... los catalanes son como más cerrados, al menos mi impresión, es más difícil... Pero tú... Ahora, ahora... y antes si, pero era... era diferente. Bueno, yo m... me cambió el acento... me cambió todo y... la forma de relacionarte con la gente era muy diferente. Yo me acuerdo que en mi pueblo yo salía a la puerta de... de en enfrente o mis compañeros de... de clase yo iba a buscarlos nos íbamos al... al bosque a jugar o al río, a lo que fuera y aquí no podías ir al piso de no sé quién porque el niño estaba estudiando, o el niño estaba haciendo algo que... no podías quedar con ellos, y a luego eso me bloqueaba a mi para tener relaciones” (entrevista 3)

Pràcticament tots afirmen que en l'actualitat tenen amics, però dos afirmen que no, i dos més que només tenen coneguts. No obstant, varis casos ens parlen de que en tenen pocs i en aquest sentit es trasllueix la feblesa de la seva xarxa social; donat que tampoc poden comptar la majoria d'ells amb la família.

“Conocidos muchísimos, amigos... pues, los del centro, e... una chica que se llama M., a ver... que es del, bueno, del centro. E... la chica esta que os digo, A., bueno, G. y alguna otra amiga más, pero somos... amigos tendré cuatro o cinco, cuatro más bien, y los del centro.” (6)

“Si, si, si. He tenido mucho apoyo en mi trabajo y mis amistades. No es aquello que la gente va contigo por intereses, no, para nada. Ahora me acaba de dejar mi novio y todos me han ayudado en plan: oye Mari, que si vas mal de pasta, si necesitas dinero, o esto o lo otro dínoslo. Pero yo tampoco voy a ir a pedir dinero, te tienes que aguantar, pasarlo un poco mal y luego ya vendrán tiempos mejores.” (entrevista 10)

“A ver. Amigos, amigos no hay”. (entrevista 5)

“No porque la gente es muy falsa [...] Si... no a veure, jo sempre ho he dit a mi quan m'han anat bé les coses, això que... va haver una època que si que em va... amb el treball m'anava bé, després tenia molts amics, la veritat, per anar de juerga tinc molt amics, però allò d'amics amics, no, tinc pocs.” (entrevista 13)

“Tengo pocos, los puedo contar con una mano.” (entrevista 15)

“Bueno ahora no tengo amistades eh? Ahora solo tengo a mi pareja y ya esta. ¿Porque yo, eh conocido al chico este cuando estaba muy mal, sabes? Que no tenia donde ir, y estaba yo con la droga y todo, y nada, ye este chico pues me ha alejado de todas las malas amistades y ya esta y ahora estoy con él.” (entrevista 16)

“Ahora los dos chicos con los que más amistad tenía se van a Argentina, me voy a quedar más solo que la una.” (entrevista 20)

En aquest sentit varem preguntar amb quants amics podrien comptar si tinguessin un problema. Quatre d'ells ens varen dir que amb cap; dos ens diuen que sols amb persones de la família política, o biològica; un ens diu que sols podria comptar amb els antics educadors del centre; tres sols podrien comptar amb 1, quatre podrien comptar amb dos o tres amics, i set parlen de 4 o més amics amb qui podrien comptar.

“Yo creo que no hay. ¿No? No. No es amigo, ya es familiar. Es la prima de... de mi novia, es una persona que... es buena persona, si tengo un problema se que, si puede, me ayudará, pero no... amigos... no, lo que tienes son compañeros en los que puedes confiar, puedes hablar, pero amigos, amigos... no. Vale Aquello que tienes un problema y dices “oye, me por favor, me puedes ayudar...” , aunque pueda no, no te ayudará, te dirá “oye, espabilate” ¿me entiendes?, o sea que amigos... no.” (entrevista 5)

“¿Si tengo un problema? Con los del centro, con los... con M., por ejemplo, M. ... e... M. nunca he acudido a ella pero se que si me pasa cualquier cosa la llamo y va a aparecer por ahí (ríe) y... A., pero bueno, Amelia es una amiga... que no me... haría lo que pudiera por mi pero... yo sé sus posibilidades”. (entrevista 6)

“Con amigos ninguno, con educadores si”. (entrevista 14)

Parella

11 dels joves (9 dones i 2 homes) tenia parella en el moment de l'entrevista i 10 no (4 dones i 6 homes). Cinc d'ells expliquen que conviuen amb la parella, una noia s'anava a casar, i 5 no conviuen. En general aquestes relacions són força estables. Sis d'ells expliquen que porten quatre anys o més amb les respectives parelles. Un porta 3 anys de relació i dos ens expliquen que porten 1 any. Només 3 relacions són de menys d'un any.

Quan els hem preguntat si consideraven que la relació actual és positiva, tots, excepte una noia ens comenta que si. Una de les noies explica que el fill la manté lligada a una relació que no desitja. I una altre que la seva parella la maltracta. No és la única noia que ens explica que ha viscut maltractaments, una de les altres noies també explica haver patit maltractaments per part d'una de les parelles amb les que va conviure.

“No lo se, también he tenido malos tratos por él pero bueno, y ¿Continuas con él? si, lo perdoné, no por mi, sino por mis hijos, a parte que no quiero. ¿Aun así crees que es positiva esta relación? Si, aunque mis amigos y amigas me digan que no, que no me la merezco yo una persona así, yo sigo con él, yo sigo con él.” (entrevista 9)

“No. No es positiva. ¿Por qué no es positiva? Es... no es positiva por... no sé, porque... al principio todo es... Todo es bonito Todo es bonito, ¿sabes?, que... y luego ya cuando... no

sé, después cuando yo tuve a mi hijo y... y ya las cosas empezaron a cambiar y no me... no me siento cómoda, no me... no era lo que yo esperaba, ¿entiendes?, no sé, no me siento a gusto, no... no soy yo... yo soy una persona abierta, soy una persona que me gusta... no sé, decir lo que pienso y aparte es que es su manera... no sé. O sea él ha... Ha cambiado mucho, ha cambiado mucho porque... eh, él cambiado, yo he cambiado... yo he cambiado en cosas pues para satisfacer a la otra persona que tengo al lado mío, he dejado muchas cosas para estar con la otra... no sé, yo entrego todo cuando la persona... cuando estoy con una persona que quiero, ¿entiendes?, pero él... fue lo que es el principio, o sea es el... un año o así, un año y medio así y luego empezó a cambiar. (entrevista 2)

Per a tres dels joves la seva parella actual és la seva primera parella, pràcticament tota la resta han tingut altres parelles –excepte un que manifesta que no n’ha tingut mai cap–.

Fills

Quatre dels joves tenia fills en el moment de l’entrevista (dues d’elles tenien dos fills, i les altres dues un). Tres d’elles varen tenir el primer fill abans dels 20 anys (17, 18 i 19) i una als 21. Tres de les noies estaven en una situació relativament estable, amb el suport suficient per tirar endavant els seus fills. Però una d’elles estava en una situació força precària, només amb l’ajuda de la seva mare i amb un contracte temporal a mitja jornada. Entre la resta dels entrevistats també hi havia dos joves que estaven esperant un fill (un noi de 19 anys, i una noia de 23). En tots els casos els fills actualment viuen amb ells, no obstant una de les noies va entrar a un centre essent una menor embarçada i el seu primer fill va estar en el seu moment acollit en un centre i també en una família d’acollida.

Una de les mares explica, que va buscar quedar-se embarassada perquè tenia molta pressa per tenir la seva pròpia família. Una altra vincula el fet de ser mare i el buit que sent per l’abandó experimentat per la seva.

“Si te digo la verdad, con 18, porque si el niño tie... es que... contando el tiempo que yo llevo... Porque si contamos el tiempo que llevo con el chico este, yo llevo desde los... 17 o 18 años, 17, empecé con los 17 con él. Normalmente... Fuiste muy rápido ¿no? Si. No, pero estuve un tiempo con él. Es que... no sé, yo lo de la edad... y el tiempo y todo... yo me lío, pero yo estuve bastante tiempo con él. Pero no, era un... era una cosa que buscaba igualmente, buscaba el tener una familia, el tener... lo que... no sé, lo que no he tenido... quería tener esa familia, saber lo que es una familia, ¿entiendes? Claro Y me hacía mucha ilusión tener mi propio hijo, tener mi propio marido, quería ir muy deprisa, tuve un fallo porque fui muy deprisa entre pareja... tener mi hijo... quería tener mi casa, quería todo lo que no lo... lo que no tenía pues lo quería tener Claro Y... y era yo la que lo quería tener al niño, y bueno, lo buscaba.” (entrevista 2)

“A ver, muchas veces a ver, yo la vida que he vivido yo, ¿no?, cuando me lo miro y eso la verdad es que... me chocan muchas cosas, porque ahora me voy dando cuenta de la... de muchas cosas, ¿no?, mucho vacío que tengo dentro... en fin, muchas cosas (ríe), entonces pues la verdad es que te choca mucho, ¿no?, porque yo que sé, es una cosa muy grande, y entonces pues nunca llegas a entender porqué tu madre te ha hecho eso. A ver, en mí... teniendo hijos ¿no?, porque yo que sé, tienes que tener la sangre muy fría... una cosa que ha sido tuya, que la has llevado nueve meses dentro, que es una cosa maravillosa, que lo notas y... yo que sé, que ya... llega ese momento que ya te acostumbras a él, y ya sales y ahora lo tienes... no sé, cuando seas madre ya lo entenderás (ríe). Es algo que se tiene que vivir, por mucho que lo expliques... no se entiende.” (entrevista 4)

“Estuve así hasta el sexto mes de embarazo, estaba ya agobiada y me fui del centro, me escapé. Me encontraron cuando estuve en el hospital, cuando llegué al hospital el día siguiente de haber tenido al crío, llegaron las educadoras y las del EAIA a verme a mí según ellas. Pero es que yo hubo un día, que i hijo estaba ingresado porque estaba bajo de peso y yo fui a comprar ropa i una mantita para poderlo sacar ese día del hospital, le pregunté ese

día al medico si le daba ese día el alta, y me dijo que no, llegué por la tarde y había un educador abajo y me dijo, Conchi no subas porque el niño no está, me llevó hasta el centro y el niño estaba en el centro, ese niño no estaba tutelado ni nada, se lo llevó una educadora del centro sin permiso mío, según ellos como son infancia hacen y deshacen con los críos, las madres no. Juegan con los sentimientos, en ese momento jugaban con mis sentimientos porque se habían llevado a mi niño. Una vez llegué al centro me dijeron que el niño estaba tutelado que no podía salir, pero claro, el niño todavía no estaba registrado, no tenía ni mis apellidos ni nada. Y bueno, yo hice todo lo posible, me fui para Barcelona, una vez cumplí los 18 años me fui otra vez para Gerona, porque me querían hacer estar en un centro hasta los 19 años, con 19 años me volví a quedar embarazada, mi hijo mayor se lo quedó la Llar Infantil, porque según ellos yo no tenía medios para poder-lo alimentar, y yo estaba trabajando en esos momentos, y de ahí me lo pasaron a familia de acogida, me tuve que meter por vía judicial para que me lo devolvieran, el juez al fin y al cabo me lo devolvió porque es que no habían pruebas, ni en contra de mi madre ni en contra mía. ¿Y el padre? El padre del niño no se ha hecho cargo desde el primer día. ¿Es el mismo padre que el del segundo hijo? No. ¿Ninguno de los dos se hizo cargo? No.” (entrevista 21)

Una de les noies explicava els desajustos que genera tenir un nen tant jove

“Ya está. Y volví el día que tuve el niño, así, pero... sabes, para que... para que lo vean, para que vean cómo... no sé, porque en ese momento entre comillas estaba bien, bueno, yo estaba feliz por tener a mi hijo, ¿entiendes?, por... porque es lo más bonito que tu... que te puede pasar, ¿me entiendes?, pero tampoco tenía una vida de... pero bueno, iba... la sonrisa, ¿entiendes?, de... “mira qué bien estoy”, que a lo mejor no estaba tan bien de lo que... Pero en ese momento no eras consciente, no veías que... Soy consciente, lo malo que es soy consciente, lo que... me pasa, pero es que a veces pienso que no... que hay que aguantar, pienso que la otra persona puede cambiar, pueda... piensas, piensas, pero no llegas... [...] Pero... no, pero por el tipo de vida que llevo me parece que... no es de una persona que tiene mi edad. No, te... te toca con una edad con la que... Me toca espabilar me muchísimo”. (entrevista 2)

Laboral

La majoria dels nois (7) relaten que la formació i orientació per a la incorporació al món laboral es fa dins el centre. Tot i que cal analitzar les accions que es desenvolupen als centres i la seva qualitat. En tres dels casos els joves diuen que sí, però sense explicitar el què. Un dels entrevistats mostra insatisfacció per les accions rebudes i sobta el cas d'un dels joves que sembla no recordar que es va fer i és l'entrevistador qui li recorda tot el que ha fet al centre.

“Si, se hacía dentro del centro y luego pasó... ha hacerse fuera también, porque... se comentaba más que la... cualquier cosa que se hiciera... fuese de cara al exterior, no tanto al interior de... o sea dentro del centro, sino que... se pudiese... se pudiese relacionar con la vida en general. Y por ejemplo esto se... se promocionaba hacerlo fuera.” (entrevista 3)

“Aquí me han ayudado a buscar trabajo. En la escuela Premiers, hago un modulo de administrativo, dura tres años. Me están ayudando a buscar un trabajo protegido, no puedo trabajar en un sitio cualquiera.” (entrevista 14)

“Si, me dijeron de hacer peluquería o algo que me gustara, pero como me fui no hice nada. De lo que no se preocupan es de cuando tú tienes 18 años estar a tu lado, te dicen “adeu” y ya está. Pero no se preocupan...” (entrevista 15)

Quatre dels nois expliquen que les accions d'orientació i formació laboral es desenvolupen fora dels centres. Hi ha joves que no recorden el que van fer, concretament dos casos. Les actuacions que desenvolupen es relacionen amb el guiatge i a l'elaboració de currículums. Torna a aparèixer la sensació d'insatisfacció amb les accions desenvolupades i cal remarcar

la crítica realitzada per d'uns dels joves per no haver treballat la motivació vers el treball, aspecte que ara creu que es fonamental pel seu desenvolupament professional.

"Si. Si, bueno, de hecho cuando yo empecé a trabajar con 16 estaba aquí todavía y estaba haciendo lo de carpintería, entonces, la manera de como combinármelo, ¿No? Bueno, tuve que dejarlo, o sea, el primer curso lo ice, pero al segundo curso tuve que dejarlo. Entonces yo, bueno, lo hablamos con la escuela, para ver si me podía facilitar el yo dejarlo y al año siguiente volver al curso, pero haciendo el segundo, o sea, no volver a hacer primero, porque sino volver de cero sería volver a hacer lo mismo, y dijeron que sí y nada. Cuando acabé a los tres meses me puse a buscar trabajo y nada. Durillo, pero bueno. Llegué a un extremo que me agobié tanto que cogí un día i dije: hoy no voy a ningún lado, se lo dije así, hoy me voy a jugar a fútbol y cogí la pelota y me fui a la calle. Hoy estoy harto." (entrevista 8)

"Si, fuera. En el centro no hacías nada de eso, todo era fuera. El colegio era fuera, las actividades también, o sea, como una vida normal. El centro es tu casa y tu fuera haces tus estudios y tu vida". (entrevista 10)

"Si, tenían un centro, lo que pasa es que a mi no me gustaba estar ahí. (¿Pero era dentro del mismo centro?) no, era fuera." (entrevista 18)

Tres dels joves expliquen que es feia dins i fora del centre, tot i que dins del centre només es desenvolupen processos d'orientació, mentre que fora es fan cursos de formació.

"Ens van apuntar a un programa, lo que passa que no me'n... es feia al centre, però crec que el centre no ho va fer, ho va fer alguna altra persona. I si, ens van dir com es feia el curriculum, que s'havia de fer una entrevista de treball... i... això." (entrevista 13)

"Si, desde allí me encontraron un trabajo de carpintero. Después fui a un centro de orientación laboral, pero ahora, aquí me lo tengo que buscar yo solo." (entrevista 20)

Un dels nois relata que no es fa res en els centres, i un altre que mostra que no sap si es desenvolupen aquestes actuacions.

"Es que no... Es que nunca, yo nunca he hablado con esto, ni ellos conmigo." (entrevista 9)

"Si. Aunque yo creo que es lo mejor que podrían haber hecho, motivar a una persona sabiendo que... que la vida es trabajar, porque una vez te das cuenta, la vida es trabajar, no... y más en un centro. Si estás en un centro significa que tus padres no tienen dinero, ni tú lo tienes, ¿me entiendes?, o sea que... s... si estás en un centro lo más normal sería "oye, mira, ¿hoy no tienes nada que hacer?, pues... yo que sé, nos vamos abajo, montamos un taller o... hacemos esto hacemos...", motivarte pero no... no, en un ningún momento me motivaban a nada. Soy consciente de que... de lo... o sea de que la vida es trabajar, tengo que trabajar, trabajo... ahora, en aquel momento si me lo hubieran enseñado de otra manera pues, al ir a trabajar me lo miraría de otra manera. Ahora me lo miro como... no sé, como que no me gusta ir a trabajar. Tengo que hacerlo, no me gusta. Sin embargo, una persona que ha estado con su padre, le pe... le comentas, sobre el trabajo y te dice "pues mira, no me gusta pero me lo miro bien, voy a trabajar, hago mi trabajo, esto y lo otro". Yo si, voy a trabajar, hago mi trabajo pero me lo miro diferente. ¿Porque? Por la motivación que no he tenido. Porque yo considero que, si te motivan, es mejor. Aquello de "¿no tienes nada que hacer? Pues siéntate en el sofá", no, no, "¿no tienes nada que hacer? Mira, allí hay una bicicleta que está rota, toma dos herramientas y arréglala", ¿entiendes? Aunque sólo sea decírtelo, pero no, no, no. Si lo hacías era por... porque te salía a ti y... arreglabas la bicicleta y tal o... o te ibas al jardín, pegabas dos hoyos, clavabas allí... ponías un... un árbol y... y sembrabas un árbol, pero no te lo había dicho nadie, lo hacías porque... porque querías, porque estabas aburrido, porque veías que tenías que hacer algo ¿me entiendes?, lo que fuera, pero no... motivarte no, no te motivaban." (entrevista 5)

Dotze dels joves afirmen que des del centre els van ajudar a buscar feina, tot i que quan se'ls demana que relatin com, les respostes que ofereixen no mostren un procés d'orientació laboral de qualitat. Tres comenten només les feines que els hi van proporcionar des del centre (dependent, administrativa, fuster i perruqueria canina), destacant el fet que un dels joves manifesta la insatisfacció que li va produir aquesta feina.

“Ah, me ayudaron mucho, si me ayudaron mucho, si. En eso sí.” (entrevista 2)

“Si. Bueno, me ayudaban a... a que yo buscara, a que llamara... a que... me levantaban a las 8 de la mañana y me decían “Ves a buscar a trabajo, ves a buscar trabajo”, estaban... empujándome ¿sabes?, para que yo...” (entrevista 2)

Si, siempre me han ayudado. (entrevista 6)

Dos dels joves relaten les accions d'orientació com si es tractés d'un club de feina

“Ellos me daban los periódicos, que era donde salían las ofertas, y nada, y yo tenía que llamar si me interesaba alguna oferta... y ya esta. ..., por ejemplo una entrevista estaba a media hora de aquí, pues cogían el coche y me llevaban, bien, si.” (entrevista 16)

“Sí m'ensenyaven com buscar per treballs des d'allà, compraven els diaris dels diumenges i podies fer trucades des de allí a les oficines que tenen, tenen una insertora laboral. Li facilitaven des de l'ONG d'Aldees Infantils.” (entrevista 19)

Tres relaten que l'únic que feia el centre és enviar els seus currículums.

“Ells t'ajudaven. A mi no, perquè jo estava estudiant i tenia la meua germana, que me'n volia anar amb ella i tenia feina allà, on treballava ella. Però als altres nois els ajudaven, perquè si no estudiaves havies de treballar...., els ajudaven a buscar, anaven amb ells a les entrevistes.” (entrevista 12)

Destaca el relat d'una noia que relata que existeix, tot i que explicita que no l'ha utilitzat doncs ella l'ha buscat per la seva compte doncs no volia seguir l'exemple de la seva mare. I el d'un noi que tampoc l'ha utilitzat perquè valora molt l'autonomia personal en la recerca de feina.

“Te enseñan como buscar trabajo y todo eso, pero... prácticamente yo no lo he utilizado porque... para estas cosas... como es algo que siempre me había preocupado mucho, ¿vale?, influye mucho el no querer... por ejemplo yo nunca he querido ser como mi madre, mi madre es de no trabajar, entonces desde los dieciséis años que yo ya quería empezar a trabajar, que yo ya quería empezar a trabajar... tocayo por ejemplo hasta que él... hasta los diecisiete, hasta que no acabé la ESO, porque me hubiera complicado muchísimo, ahora lo veo, pero, ese momento yo quería trabajar, entonces nunca he tenido problema de... buscar trabajo, haber estado... por ejemplo, ahora mismo acabo de dejar voluntariamente un trabajo, el de la cervcería, porque no podía con tanto, estaba estudiando y... en el otro lado, nunca he tenido problemas para encontrar trabajo, por... más que nada por el... por espabilada. Yo soy de las que piensan que... quien no tiene trabajo es porque no quiere. Porque trabajo hay, que no quieras trabajar de eso es otra cosa.” (entrevista 6)

“Si, si, incluso te encontraban algún trabajo con piso incluido. Para que puedas ahorrar y eso. Yo dije que no, que no me interesaba nada de ellos. Yo tengo ganas de hacer mi vida y ganármelo con mi sudor, no me gusta que nadie me ayude.” (entrevista 11)

Nou dels joves manifesten que des del centre no se'ls ha ajudat a buscar feina, tres dels quals expliciten que l'han buscat ells.

“Por anuncios, moviéndome, echando curriculums, preguntando, ... lo que hacen las demás personas para buscarse la vida.” (entrevista 11)

Destaca el relat d'una jove sobre la dificultat que tenen en trobar una feina pels prejudicis dels empleadors davant els joves que han estat vivint en CRAES.

Pero se que des del centro si que te ayudan, van contigo a las entrevistas, y eso. Es que es difícil cuando estás en un centro, solo por el hecho de haber estado internada la gente ya..., en fin, que te cuesta más encontrar trabajo. Hay muchos prejuicios. (entrevista 10)

La resta dels joves o no han donat explicacions, o descriuen que mai els hi ha parlat o que els ha ajudat indirectament, ja que el centre els va possibilitar l'accés a una escola i des de l'escola el van ajudar a buscar feina.

“De dependienta, de administrativa. El de dependienta lo conseguí a través del cole. Y el de administrativa lo conseguí a través de un educador. El de dependienta era de prácticas, y cobre 40 euros a la semana, y no tenía contrato. Y en el de administrativa no cobre. El trabajo de dependienta se acabo porque acabaron las prácticas, 7 meses. Y el de administrativa duraba dos semanas. Ahora no trabajo.” (entrevista 14)

El procés d'orientació i formació per a la inserció es fonamental per tal que el jove pugui desenvolupar-se professionalment. Requereix un anàlisi del perfil professional del jove, una planificació acurada de tot el procés adaptat a les necessitats individuals, l'elaboració de l'itinerari d'inserció i el seguiment de les accions que desenvolupa el jove. Per tant es requereixen professionals especialistes, potser no s'ha de desenvolupar dins dels centres, però cal que els educadors ajudin als joves a desenvolupar totes les accions planificades amb l'expert en inserció. Des dels centres i fora d'ells sembla que no es treballa aquest tema i, que es desenvolupen accions compensatòries adreçades a elaborar el currículum i lliurar-lo, i a desenvolupar algun curs de formació ocupacional.

Conceptes tant importants com la satisfacció laboral, l'autonomia en la recerca,
Els prejudicis dels empleadors,
Fugir del model matern....

Altre aspecte destacable és la mobilitat laboral d'aquests 21 joves (cal tenir en compte que la mitjana d'edat dels nois i les noies es de 22 anys i que la mitjana d'edat a la que van sortir dels centres és de 18 anys). Un dels joves ha passat per 9 llocs de treball; un altre per 8, quatre per 7, tres dels joves han passat per 5 llocs de treball, dos entre 4 i 5, dos per 4, tres per 3 llocs, un per 2 i només un dels joves no explicita el nombre perquè tots els treballs que ha desenvolupat són temporals. Els treballs que han desenvolupat aquests joves són:

Cambrer/a	8	En una fira	1
Dependent/a	7	Vigilant (seguretat)	1
Caixera	3	Lampista	1
Neteja	3	Mecànic	1
Mosso de magatzem	2	Paleta	1
Perruquera	2	Pintor	1
Barman	2	Masovera	1
Peó	2	Ajudant xarxes informàtiques	1
Forner	2	Cantant	1
En una fàbrica	2	Animador discoteca	1
Auxiliar de guarderies	2	Cadena de muntatge	1
Encofrador	1	Topògraf	1

Fent xips per animals	1	Auxiliar de geriatria	1
En un càtering	1	Pintor	1
Jardiner	1	Administrativa	1
Repartidor de propaganda	1	Reposadora	1
Pizzera	1		

"Por bastantes" (riu). (entrevista 2)

"Pues empecé en el Massimo Dutti, luego... es que tampoco ha sido temporal, porque como he estado estudiando a lo mejor ha sido suplencias un mes o... que tampoco ha sido ha sido algo que he estado fijo, porque estando estudiando como estuve estudiando las tres cosas, que estudiaba por la mañana tampoco... daba abasto." (entrevista 4)

"Puf, no sé, un montón." (entrevista 5)

"A veure, t'explico, no t'asustis, he estat com en unes 6 aproximadament, perquè clar, comences amb substitucions i això, que és lo complicat, i després ja em vaig quedar en una fixa dos anys i mig, lo que passa que... ho vaig... vaig dir "no puc", necessitava un espai per mi i... clar, jo sóc una persona que em costa molt separar, és una cosa que em costa, perquè sóc molt sentimental i clar, i amb els avis pues fa que això... ara ja començo a portar-lo millor i en aquell moment vaig decidir deixar. I després e... vaig estar treballar en una altra, en aquesta també em volien fer fixa, perquè primer era un contracte de... de fer maternitat a una noia, però jo vaig dir que no, que jo en residències ja no volia estar, que gràcies, inclús alguna vegada em truca per fer alguna substitució i vaig a fer-li, si puc, i ja està. Vull dir..." (entrevista 7)

"Demasiados trabajos ya." (entrevista 9)

"Por un montón." (entrevista 15)

"A ver, déjame que me acuerde porque he estado... (piensa) en 7 mas o menos... (¿Y más o menos que trabajos eran?) De camarera, luego he estado en el Alcampo reponiendo, en el Carrefour, luego he estado de limpieza, luego estuve también en una residencia de abuelos... lo que es el mundo del trato al público mayormente. Y ya está. (¿Y como conseguiste estos trabajos?) buscándomelo yo, moviéndome. (Pero yendo a empresas de trabajo temporal o...) no he ido directamente a la empresa." (entrevista 18)

En quant al tipus de contracte que tenen en l'actualitat 14 dels joves compten amb un contracte indefinit, 1 és autònoma, i 2 un contracte temporal, la resta de joves no treballa a l'actualitat.

"Porque buscaba un trabajo donde pagaran más, fuera más cómodo y más cerca de mi casa. E iba encontrando, iba encontrando y dije: me voy. Ante todo dejando 15 días. También buscaba que estuviera asegurado, ahora estoy asegurado, tengo mi contrato. Pero ahora me estoy buscando otro también." (entrevista 11)

De la seva historia professional els aspectes més significatius són que molts dels nois no descriuen els treballs que han desenvolupat, concretament 8 dels 21 joves entrevistats, entre els quals cinc expliciten que s'ho van passar bé en els diferents llocs de treball que han realitzat.

"Si, fueron divertidos, en cada trabajo te lo puedes pasar bien." (entrevista 11)

Un dels joves quan fa la descripció de la seva vida laboral, es caracteritza per problemes, insatisfacció, pors per tenir massa responsabilitat i pel fet que les feines no s'ajustaven al seu perfil professional. Un jove té problemes de relació amb els caps. Un altre manifesta la seva

insatisfacció pel fet que ha de fer més hores de les que li corresponen. Tres dels joves compaginen més d'un treball.

"No, porque se ve que tuve un problema allí, una discusión con un capataz, y el encargado llamó a mi jefe y se mosqueó y me dio puerta." (entrevista 9)

Dos dels nois mostren satisfacció amb les feines que han desenvolupat. I un dels nois que explicita que el treball que està desenvolupant serà per tota la vida, tot i que és conscient de la inestabilitat del mercat laboral actual. Una de les noies té negoci propi, és autònoma.

"En el Hotel fue muy bien, pero me puse mala, me dio un voltio en el cuello, y de ahí tuve que dejar de trabajar, estuve de baja, no podía trabajar, estuve en el otro también, en el Catering de San Boi trabajando, y sigo todavía, estoy muy bien, los compañeros son muy buenos, me llevo muy bien con la gente de ahí." (entrevista 17)

Tres de les noies tenen una història laboral i personal complexa. Una pel fet de ser mare, l'altre explica que va deixant els treballs perquè a la seva parella no li agrada que treballi, i la tercera per temes de masclisme i maltractament de la seva parella.

"Por mi pareja, siempre salgo por todos los trabajos por mi pareja, porque no le gustan... porque el niño lo tengo que cuidar yo... que no se qué, que él tiene que trabajar, que él no puede estar con el niño... cosas así. Y luego dejé el trabajo, estuve con mi hijo, después volví a trabajar, en el... en otro restaurante de Diagonal Mar, y después me puse a trabajar en una discoteca, lo que me faltaba a mí, pero bueno (ríe). Y ya está, y a ya no he vuelto a trabajar más." (entrevista 2)

A l'actualitat quatre dels joves no treballen, mentre que quatre ens expliciten que si ho fan. La resta de nois i noies no han ofert informació al respecte.

Destaca el fet que quatre dels nois entrevistats van compaginar l'estudi amb el treball.

"Després vaig... en el pis aquest de la Generalitat vaig començar un altre cop a estudiar el Batxillerat i vaig començar d'ajudant de cuina en un restaurant de Tarragona. Però el que passa que, lo típic, que et diuen "si, que fas quatre hores, no se que" i va haver-hi un moment que no, que feies més hores, més de quatre hores i clar, amb els estudis pues... si entraves a les vuit del matí, t'anaves a les tres i a les tres i mitja tenies que anar a l'institut, ja va ser que no... que no.. no es podia. No..." (entrevista 14)

"Mientras estaba en el centro estuve, trabajando en una peluquería, estudiando también, y en el centro también en una floristería, y luego cuando salí del centro pues estuve ya en los dos supermercados, en la fábrica y de vigilante de seguridad." (entrevista 16)

Com aspectes destacables del pla de carrera d'aquests 21 joves, destaquen:

- Quatre canvis de feina en tres anys amb contractes temporals. Perfil de noi.
- Ha compaginat estudis amb treball. Sobre tot treballs temporals i suplències, el fet de tenir un fill fa que la seva història laboral canviï. Perfil de noia.
- Història de maltractaments, treballa 12 hores diàries per no estar a casa. Ha desenvolupat tres llocs de treball diferents. Perfil de noia.
- Cinc canvis de lloc de treball en un any i poc. La recerca d'estabilitat laboral (estar assegurat) fa que deixi les feines. Perfil de noi.
- Set treballs diferents en 10 anys. Ha tingut problemes en algunes de les feines i per això la van acomiadar, en una per malaltia i en l'altre per un tema de diners (va cobrar quelcom que no tenia que haver cobrat). Perfil de noia.
- Un perfil força estable, comença a treballar als 16 anys, compagina els estudis amb el treball i ara té un lloc de treball estable. Perfil de noi.

- Quatre treballs en sis anys. Comença a treballar als 16 anys i compagina l'estudi amb el treball. Perfil de noia.
- Compagina els estudis amb el treball, decideix deixar una feina perquè treballava més hores de les que li pagaven. Ara és autònoma, té un bar. Perfil de noia.
- Fuig del model de la mare (mestressa de casa), ha passat per molts treballs i ha treballat en dos llocs al mateix temps. A trobat l'estabilitat laboral i està satisfeta amb l'horari tot i que no amb el sou. Perfil de noia.
- Estabilitat i satisfacció amb la feina, però no amb el sou. Perfil de noi.
- Ha passat per tres treballs. L'acomiaten de dos llocs per malalties. A l'actualitat té un contracte per dos mesos i té un fill tutelat. Perfil de noia.
- Perfil de força inestabilitat laboral, ha passat per moltes feines. Perfil de noi.
- La parella influeix en que segueixi o deixi de treballar. Té fills i la parella vol que estigui per ells. Perfil de noia.
- Ha passat per sis llocs de treball diferents. Té una història laboral intensa, però especialitzada en geriatria. A l'actualitat està a l'atur i vol fer un canvi d'àmbit laboral: deixar el món de la geriatria i muntar una botiga esotèrica. Perfil de noia.
- Ha passat per moltes feines, mostra poca satisfacció sobre tot per la relació sou – hores treballades. Té problemes amb els caps i l'acomiaten. Perfil de noi.
- Estabilitat i satisfacció amb la feina, però no amb el sou. Perfil de noia.

“Pues he estado en 3 peluquerías y aquí, que ya llevo 7 años. Estuve 2 y medio estudiando y trabajando llevo 4. En principio ya es para toda la vida, aunque no se sabe, porque como la vida te va sorprendiendo cada día, pero bueno.” (entrevista 10)

“En el Bocata me echaron porque me puse enferma, no había cumplido el tiempo del contrato, o no se que cláusula era. En el Pizza World me pasó lo mismo, por enfermedad.” (entrevista 21)

En quant a les ajudes que han rebut els nois i les noies, cal destacar que gairebé expliciten que al sortir van rebre una petita ajuda econòmica que té a veure amb el temps que han estat en el centre. El que van rebre tots és similar, menys un dels nois que va cobrar una pensió d'orfandat. Dos dels joves expliquen que no han rebut cap tipus d'ajuda econòmica. Destaquem algunes frases dites per algun dels nois que recullen el sentiment d'aquests quan han de sortir del centre:

“Cuando tienes 18 años parece que todo el mundo se... desaparece.” (entrevista 5)

“Como ya eres mayor ya puedes hacerlo... dan por hecho que ya lo tienes todo. Vaya” – riu - . (entrevista 5)

“Y me parecía absurdo lo de los pisos tutelados, vamos, que quizá a alguien le sirve, pero todo el mundo va a tener que cometer errores, estés supervisado o no, me parece como... excesivo. Pero bueno, hay personas que les sirve, no sé. A Magda, por ejemplo le sirve... le sirvió porque está... no... sentía... sentía que era muy brusco el desvincularse tanto del centro, pero yo lo tenía muy claro. A los dieciséis años nos empezaron a hablar de que nos íbamos a ir a los dieciocho, y está... entramos en la etapa que se llama Finalista, y... íbamos mentalizándonos, me pareció crudo pero real. Y no hay mejor cosa que ser sincero con uno mismo y afrontar la realidad.” (entrevista 3)

Habitatge

En relació a on van anar a viure després de sortir del centre i on estan vivint en aquests moments:

- Vuit (5 noies i 3 nois) van anar a viure amb la família directe (mare, pare, o ambdós, germans) al sortir del centre. En aquests moments una de les noies viu en una residència, tres amb la seva parella (dos noies i un noi), tres segueixen vivint amb la mare (dos nois i una noia) i una noia continua vivint amb la seva germana.
- Tres (2 noies i 1 noi) van anar a viure en un pis del Pla al sortir del centre. Una de les noies va anar a viure amb la seva parella. En aquests moments 1 noia viu amb la seva parella, 1 noia amb una companya de la feina i 1 noi amb un company del centre.

“Poco, hasta febrero, 3 meses. En teoría sólo puedes estar un año, que es muy poco. ¿En un año que hago? ¿A ver, como pueden hacer esto? Por cierto, la chica que vivía conmigo en el piso de autonomía es que mira como ha acabado, ella ni trabajaba ni hacía nada, ha acabado embarazada, con un traficante y en Málaga viviendo. Es que no te ayudan en nada. O eres fuerte e intentas pensar en positivo y dar más de ti, o no te queda otra que llorar.”
“...yo tuve suerte.” (entrevista 10)

- Tres noies van anar a viure amb la seva parella al sortir del centre. Ara una d'elles viu amb la seva família directe i les altres dues amb un altre parella.
- Tres (1 noia i 2 nois) van anar a viure en un pis tutelat. Un dels nois després va anar a viure amb una amiga, després amb el seu germà i ara viu en un pis compartit. La noia ara viu amb la seva cosina i l'altre noi a una residència.
- Dos (1 noi i 1 noia) van anar a viure amb la família extensa (tiets). La noia després va anar a viure sola i ara viu amb la seva parella. El noi segueix amb els tiets.
- Una noia va anar a viure amb les amigues, després a un pis amb noies i un senyor que acull a noies de centres, ara viu amb la seva parella i amb la família d'aquest.

“No y... las niñas que se escapaban de casa, también, venían ahí. No sé, a mí... yo conocí a una amiga y... no sé, y a parte era un sitio que... no tenía ningún sitio donde ir... pues mira, me dejaron ahí de mientras, pues... porque no. Y a veces tampoco dormía ahí, no dormía normalmente ahí, lo que pasa que dejaba mi ropa... mis cosas, cuando me iba a cambiar o cuando me iba... tenía una... no sé, una movida muy rara...” (entrevista 2)

“Sí, hecho una mierda pero... era un sitio donde podíamos estar, ¿sabes?, que... que yo mientras podía dejar mi ropa... tampoco me quedaba a dormir ahí, me iba a dormir a lo mejor un día a una casa de una amiga... tampoco tenía un sitio estable, pero tenía... yo quería dejar mi ropa, mi maleta.” (entrevista 2)

A l'actualitat:

“No. Vivimos... el hermano de él con su mujer, con su hijo, con el hijo del otro... y otro hermano, y tampoco es una casa grandes, ¿sabes?, pues cada uno tiene su habitación. Yo tengo mi habitación con mi hijo y con mi pareja, ¿sabes?, que no es... no es una...” (entrevista 2)

“No hay otra. Y yo intento espabilarme o... no sé, pero... yo que sé. Si busco un trabajo tengo problemas con el otro, si hago no se qué y... no sé. En estos momentos estoy muy agobiada, estoy muy... no sé.” (entrevista 2)

El fet que viure lluny del centre sigui o no problemàtic pels nois i les noies, destaca que a la majoria aquest fet els resulta indiferent (15 joves així ho afirmen: 8 dones i 2 homes), però quan analitzem el perquè els resulta indiferent les raons les més destacables són el fet que si volen poden contactar quan ho necessitin i, per l'altre banda perquè trenquen amb el passat.

“Iría eh, si... si lo necesito, pues, “oye mira...” cualquier día “me falta un plato de arroz, tío, me...” yo sé que educadores que han estado allí pues a lo mejor me dicen “mira, toma”, pero ya... no te miran igual porque ya no estás allí... ya no... ¿me entiendes? Y... pues no, si... si puedes evitarlo ya no... bueno, nunca lo he pensado, nunca me ha pasado por la

cabeza, ¿me entiendes?, pero bueno, ni... ni me va ni me viene. Si está allí como si está aquí.” (entrevista 5)

“M... cap de les dues... vull dir... m... normalment. A veure, estava bé per una part... no?, perquè els tenia prop, però... no sé, jo una vegada vaig sortir del centre, em vaig tornar bastant independent, perquè dir-ho d'alguna manera. Vaig estar pot ser un... en principi vaig anar molt... després vaig anar cada tres mesos... i ara, bueno, després pot ser tenia temporades que anava més a veure'ls, temporades que no... segons. (entrevista 7)

I ara, pues segons, cada quatre mesos... segons. Però si que parlo per telèfon amb educadores (riu). Tenim bon rotllo.” (entrevista 7)

“Bé. O sigui, quan jo tinc un problema, la primera cosa que faig és trucar, o perquè em donguin una direcció o un número de telèfon, jo els truco.” (entrevista 12)

“Bueno a un cuarto de hora andando. (Y era una ventaja o una desventaja?) Me daba igual, nunca había pensado en eso, en la pregunta que me haces.” (entrevista 16)

Una de les noies exposa que ja no sent el centre com casa seva, i que per aquest motiu no hi torna.

“Me queda lejos, esta en Sant Feliu de Codines. Realmente me da igual que este lejos, porque la gente ha ido cambiando, si hubieran estado los de antes si que hubiera sido una inconveniencia porque yo hubiera seguido siendo. De esta manera como no vaya a buscar a mi hermana no hay nada más, a la única que conozco es a la tutora, que es la misma que teníamos. Para que voy a ir yo ahí, si yo voy allí y es como si no fuera mi casa, como si yo no existiera. Voy allí y lo paso mal, voy allí a un sitio donde ha sido mi casa durante tantos años y de repente vas, y ya no pintas nada.” (entrevista 15)

Dues de les noies viuen el fet de estar a prop del centre com a necessari.

“Si, sentía respaldo. Económicamente no te pueden ayudar, pero tampoco es eso que se hayan despreocupado.” (entrevista 10)

Quatre dels joves (3 nois i 1 noia) opinen que viure lluny del centre es bo, ja que els ajuda a mirar cap el futur.

“¿El no vivir en el centro? Era un lujo (ríe). Vivir lejos del centro, lo mejor que me podría haber pasado, no seguir ahí. No, porque me jodía el no poder ver a mi madre. Porque me estáis negando algo que me ha dado la vida. Pero si ellos lo quieren así...” (entrevista 1)

“La verdad que me va bien, porque así me olvido de todo lo que he pasado, y miro hacia adelante.” (entrevista 20)

..

Els problemes que destaquen els joves en relació a la vivenda són tots econòmics, es a dir la dificultat d'arribar a final de més.

“Home, problemes doncs igual que tothom, amb els diners... perquè clar perquè quan et vas a viure sola doncs hi ha més gastos. Després amb el treball si, perquè amb els contractes que fan ara de cada tres mesos si no te'n vas i... si, s'ha tingut lo que passa que és llei de vida.” (entrevista 13)

Problemes

Quan se li demana per qui els va ajudar al sortir del centre, la majoria expliciten que no els van ajudar, concretament 18 joves. Dues noies diuen que el centre les va ajudar i una altre noia explica que Càritas li paga la meitat del pis.

Tot i que destaquen altres problemes relatats pels joves que tot seguit s'enumeren:

- Onze dels joves manifesten no haver patit cap problema després d'haver marxat del centre, concretament 10 noies i un noi.

"Soy chica sana. Ya te lo he dicho, es como lo del trabajo. Mis padres han sido de una manera y yo quiero ser lo contrario. Totalmente. Mi madre por ejemplo siempre ha sido de beber mucho, entonces yo el alcohol ni probarlo. No sé, es algo que... si tú no lo quieres no lo quieres." (entrevista 6)

"¿Problemas? Drogas nada, mira que he ido con gente que se metía de todo, pero yo siempre he tenido tanto miedo a eso. Lo único que he podido hacer ha sido fumar porros y ya está. Ni probar una pastilla, ni coca. Es que no bebo ni alcohol. Me lo paso bien igual sin tenerme que drogar. Si ya no tienes dinero encima métete en la droga. Es que ni puedes, a no ser que te invitan. Y los que te invitan no son amigos, porque si realmente sabes que es malo no se lo ofrezcas a una persona que nunca lo ha probado." (entrevista 10)

"No, nada de nada. Si que te digo que me he llegado a fumar unos canutos, pero que todos eso, pero que no me... no me llama." (entrevista 18)

- Sis dels joves (3 nois i 4 noies) han consumit algun tipus de droga (marihuana, cocaïna, haixix, èxtasi,..)

"Bueno pues... però vaig començar al... vaig començar al primer centre, eh, va ser al primer centre perquè jo ni fumava ni res, a... allà va ser la culpa de què jo fumés, perquè jo actualment fumo tabac, i allà va ser realment la culpa de que jo fumés i de què provés el haixix. Sincerament, i..."

E... si, el consum em va baixar una mica, però el vaig seguir mantenint, fins ara, vull dir... ara pot ser algun cop fumo, però no... no com a ..." (entrevista 7)

"He estado enganchado, pero gracias a dios ya no lo estoy." (entrevista 11)

"Marihuana, porros, coca, èxtasis, pastilles també... Els caps de setmana, però no constantment, 1 cop al mes o això...- Abans d'entrar al centre, perquè anava amb males companyies. La mort del meu pare és el que va canviar la meua vida radicalment." (entrevista 12)

"Bueno yo me he encontrado con muchos problemas eh? Las malas influencias me han llevado a engancharme a la cocaína, y perder trabajos también, no se... el estar sola, el decir "joder donde voy, que hago", muchas depresiones, no se es que han sido tantas cosas... no se, eso... la droga si, no es nada fácil salir del centro estar sola, buscarte la vida tu sola, no es nada fácil eh? por eso, si... con las drogas si, pero bueno." (entrevista 16)

"Fumo porros i a les festes cocaïna, no prenc res més." (entrevista 19)

- Dos dels nois han tingut problemes perquè van cometre algun robatori, un dels nois perquè un familiar tenia problemes amb el joc i no tenien per menjar.

"Si, el otro, el que lo dijo, pues abrió la puerta que daba adentro del supermercado. Estábamos dentro del almacén, yo no tenía pensamientos de que iba a entrar... adentro para las cajas registradoras. Pues yo me quedé en el portal y se va el otro detrás, para el supermercado, me quedé en el portal mirando y eso que veo a los mossos d'esquadra jacer así, había abierto la otra puerta, donde estaba la alarma y yo se lo estaba diciendo. Que no."

Y por culpa de eso, pues a mi no me pillaron, yo me subí para casa con dos cajas y a mi no me pillaron. Pero uno de ellos, el que abrió no, el otro que fue para allí, cogió y dijo que yo estaba allí, a mi me vinieron a buscar a las tres del medio día, tenía 20 euros de chocolate cortado, consumo propio, y cogí y lo corté porque estaba llevando un control de lo que me fumaba, que ya era demasiado. Pues los mossos d'esquadra se pensaban que eso era tráfico de drogas, me metieron como tráfico de drogas y un robatorio y ya... a la mierda.” (entrevista 1)

“Yo ya dije pues ya total, para lo que queda meterme como si he matado a la vecina de enfrente. Ya me acabáis de joder la vida.” (entrevista 1)

“Con la ley sí, eso sí. Pero eso fue cuando tuve 18, una chiquillada tonta, pero ya está... No, tema pelea no, un robo... Bua, que si aprendes. Pierdes una de quilos allí, y lo mal que comes, acabas debilitado, sí, sí. Yo me acuerdo que salí de allí, me fui corriendo, no me dio tiempo ni a ponerme los cordones, me fui corriendo hasta el trabajo y una de las cajas que cogí, decirle al chaval: cogemela porque se me cae. Estaba súper delgado y con hambre, y dije, no más, que lo haga otro. Por 4 juegos que me los podría haber comprado yo y de sobras con mi dinero.” (entrevista 8)

- Una de les noies explica que el problema més important es relaciona amb les relacions que té amb la seva parella.

“Si pero no... son maneras y maneras, ¿entiendes? Y a lo mejor él empieza a hablar, hablar, hablar y no te deja ni... ni empezar a ti, y entonces cuando tú vas a... no sé, a decirle lo que piensas “oh, ya estás rayando”, no sé “te pones pesada, no se qué, no hables tanto...” es que... “o estás mal de la cabeza” o “estás loca” o... yo que sé. Y... siento tanta impotencia... no sé, el no poder hablar con nadie el no poder... es que no... se lo voy a decir a una amiga y ¿qué va ha hacer por mí una amiga?, ¿va a solucionar mis problemas?, ¿porque hable con ella?, me va ha decir “déjalo”, porque ella no está en mi... en mi... esto. Es que una amiga me dice “ah, déjalo, no te merece”, y ¿adónde me voy?, ¿me vas a dar tu la casa?, ¿me vas a cuidar tu el niño?, porque es que es tan fácil cuando estás afuera y cuando...

Porque yo... a ver, un sueldo mínimo puedo pagar, pero es que yo a lo mejor me metería con mi hijo solo, no me metería con mi pareja, ¿entiendes? (ríe), quiero... a ver... sí me voy... yo tengo problemas con mi pareja pero... si estuviera bien con mi pareja pues... no sé podríamos aguantar, ¿no?, pero si es que estás incómoda, estás en una situación que... que no te puedes ni mover y encima estás mal... pues no puedes nada, es que no, lo ves todo negro. Pero si al menos... no sé, pues si yo ahora cogiera un piso pues no estaría con él, dejaría las cosas muy... muy claras, ¿entiendes?, porque es que ahora no tengo ninguna solución ¿qué cojo, me largo?, me largo ¿y adónde voy? ¿a la casa de una amiga? ¿estoy una semana? ¿y después dónde? ¿qué me va a alimentar a mi hijo?, son chicas de 20 años, de 18, ¿sabes?, que se están espabilando ellas también y que no... tampoco son...” (entrevista2)

- Un dels nois explicita que l'únic problema que ha tingut és saber decidir sobre el seu futur.

Pues problemas como complicaciones... que me ayuden... que no me ayuden a avanzar... pues... no sé... es que quizá... asumes como problema aquello que... aún ahora no puedes... no puedes superar, no sé. Pero que me haya costado superar no... pues... el decidir sobre mi futuro, principalmente. Si he querido estudiar o no he querido estudiar, si he querido trabajar o no he querido trabajar, decisiones que tenía que hacer sobre mi futuro porque al final... al fin y al cabo lo demás con el tiempo se sucede y... y lo haces, pero lo que más me presentaba problemas es tener que decidir sobre mi futuro porque no he tenido ningún... ideal a seguir, ninguna orientación. (entrevista 3)

- Un dels nois, va tenir problemes per una baralla.

“Nunca he tenido con la justicia nada, pero bueno, algún otro... alguna pelea por ahí u otro... pero problemas con la justicia nunca.”

- Dos dels nois han tingut problemes amb la policia.

“He tingut problemes amb la policia, m’han pegat un parell un cops per la cara. M’acusen que per les festes del barri, vaig passar un cap de setmana al calabós per la cara. Avui m’ha arribat una citació per un judici perquè m’acusen de haver tirat ampolles a la policia. Vaig tenir una advocada d’ofici però no posaven per el judici allí en vaig tenir que defensar jo. Vaig trucar al meu antic tutor que es mosso d’esquadra i en va comentar que aquest cas no els hi sortia per l’ordinador. No vaig anar a demanar més ajuda. M’ho vaig menjar amb patates.

Anteriorment també vaig tenir problemes amb la policia perquè vaig tocar el cul d’una noia i es va liar, va venir la policia i casi li fastidien el ronyó a mi en van linxar i la poli no feia res, jo cridava” fills de puta “feu alguna cosa però ells no van fer res casi es carreguen al meu amic. i després van haver quatre judicis i en van posar un advocat d’ofici i van acabar tots absolts. I en van fer pagar una indemnització de 160 euros , al meu amic que ho trobo una mica absurd.” (entrevista 19)

- Un noi explica que té problemes per entendre les cartes del banc.
- Una noia problemes de maltractament per part de la seva parella.

Suports rebuts al complir la majoria d’edat

Quan varem preguntar per els suports que varen rebre quan varen sortir del centre, els joves expressen un fort sentiment d’abandonament. Sols sis expliquen que varen poder accedir a un pis. Deu dels joves afirmen que no van rebre cap tipus d’ajuda. Dos van tenir un educador o educadora visitant-los fins que van arribar realment a la majoria d’edat (havien marxat abans dels 18 del centre). Tres joves expliquen que puntualment poden accedir a l’ajuda d’un assistent social: en un cas era pels problemes judicials, i l’altre era una noia que podia consultar a l’assistent social del seu germà, i una altre que rebia el suport de l’assistent social del centre on estava. Un diu que el va ajudar l’ONG vinculada al CRAE. Deu dels nois afirmen no haver tingut cap ajuda.

“Me ayudó ¿a quién? ¿a mí? Nadie. (...) O te espabilas por ti sola... porque en esos momentos... y aparte...” (entrevista 2)

“Pues... un amigo, el mejor amigo este que te... dije que... conocí en el instituto, porque el... resto de personajes no... ni DGAIA, ni EAIA, ni Servicios Sociales, nadie nadie, nadie.” (entrevista 3)

“Te ves totalmente solo. Mi pareja, en ese momento mi pareja. Éramos... e... somos muy amigos y... yo se lo digo, “tú fuiste mi padre”, porque... quieras o no eres una niña totalmente, tienes 18 años eres una niña, y te lo han dado todo mascado, prácticamente, si, tenías tus problemas, tenías ganas de independizarte, pero hay quien te ha hecho la comida, por ejemplo. O... acostumbrada a dormir con dos personas en la habitación o con una persona, y de repente encontrarse sola ¿sabes?. No sé. (...) Si, le iba a visitar, a hacer visitas. T. ... hizo este piso para M. y para mí, lo... fundó nuestro... en nosotros porque... no sé si lo habéis visto los demás, pero el otro de Tarragona, por ejemplo, está... bastante mal. Y entonces T. hizo este piso porque... para estudiantes – trabajadoras, porque por ejemplo M. estudiaba, y en aquel piso no se podía ni estudiar.” (entrevista 6)

En un cas una noia ens va explicar que no volia anar de visita al centre perquè després sentia més la pèrdua, perquè al centre estava molt bé respecte de la seva situació actual

“...m’ho van dir, dir “Jo V. a veure si vens més per aquí, parlem, no se què...” i clar, però estem en lo que et deia abans, jo quan vaig al centre, pues la veritat que... m’agradaria anar lo que passa que arriba un punt que dius “és que no... no vull anar per això” perquè comences pensar lo bé que estaves allà, lo... que sembla estrany diu... perquè la gent m’ho diu “però com pots dir que estaves bé en un centre”... (entrevista 13)

La majoria tampoc varen rebre seguiment. Tal com comentàvem, dos dels nois varen rebre visites dels educadors fins que varen tenir 18 anys. Un dels nois rep el suport d’un tutor perquè té disminució psíquica. I un altre explica que l’educadora o educador dels pisos del Pla li feia un cert seguiment, però la resta afirma no haver tingut cap seguiment a excepció d’alguna trucada per part del centre o quan ells mateixos per iniciativa pròpia van a visitar al centre. Cinc dels nois afirma no haver tingut cap seguiment.

“No. A... la... que portava el pis del pla. Era una educadora, no? Si bueno, jo sincerament... a veure, estava allà però... aquesta senyora també pobre ella intentava... que treballés, intentava que... si volgués estudiar una mica més o algo que te’l... ho intentava per tots llocs, però el que passa que era una senyora una mica ja gran.” (entrevista 7)

“No. Bueno, que yo sea consciente, quizá si lo han hecho preguntando alguna vez que me han llamado por teléfono mi... el tutor que era mi tutor, pero no..., nada exhaustivo aquello “vente viniendo tantos... días”, es que también... tampoco... he sido muy reactio a eso. No quiero que me controlen (ríe), porque mientras... menos cosas me hagan sentir especial, o diferente, más fácil para mí va a ser poder tener una vida normal, creo yo.” (entrevista 3)

“Home, la veritat que l’A. em va ajudar bastant, perquè clar, jo quan... allò que hi havia un problema a casa el trucava o l’anava a veure i s’ho explicava i em deia “pues tens de fer això, que no se que, que no se cuantos”. La veritat que sí que”. (entrevista 3)

En l’actualitat cap noi rep cap suport econòmic a excepció d’un noi que té una ajud per disminució.

Els joves experimenten un fort trencament entre l’abans i el després de la tutela. No tant en la línia de la seva relació personal amb els educadors, perquè saben que poden anar a buscar-los al centre per consultar-los i que sempre els rebran amb afecte i preocupació, sinó amb el què és el suport econòmic i material que els faciliti la supervivència. En aquest sentit tots expressen malestar per aquest trencament i ho viuen com si la administració s’hagués desentès absolutament d’ells. Molts d’ells en aquest punt refereixen de nou que no tenen el suport de la seva família biològica, i que la seva xarxa de suport social és fràgil i escassa. Cal recordar aquí que quan els preguntaven si consideraven encertat que haguessin entrat en un centre, 17 ens deien que sí, i sols 4 deien que no. La majoria de nois quan deien que era encertat haver entrat en un centre explicaven que la seva família no hauria estat capaç d’educar-los o cuidar-se d’ells. I ara quan diuen que l’administració els ha abandonat, ho fan des del sentiment de que no tenen la família de suport que la majoria de joves tenen i que no es senten preparats per viure sense que algú continuï fent aquesta funció de família com ha estat fent el centre.

“La Administración se desentendió de mí 200%. No... no supe nada más de ellos. O sea, en realidad tampoco he sabido mucho, como no he sido una persona problemática... es que, cuando te prestan más atención es cuando eres una persona problemática y... llamas la atención, entonces sí que... que están por ti, entonces sí no... das problemas, pues porque se van a fijar en ti cuando resulta que tu puedes tener un potencial... e... perfecto para... desarrollarte en la sociedad ¿Por qué? (ríe), pues eso, por ejemplo, es un punto súper

negativo porque... yo, hoy en día podría estar mucho mejor de lo que estoy, que ya estoy muy bien, pero no lo estoy ¿porqué?, porque no... nadie se ha preocupado de mí en cuanto a... ofrecerme nada ni a orientarme ni a..." (entrevista 3)

"Para mí nada, o sea que no me ha ayudado en nada Por eso que... Que tienen que poner más, o sea yo creo que tienen que ayudar más a la gente como nosotros que lo necesitamos, que no es que igualmente aunque yo... trabaje y tenga mis ahorros, aunque me quiera mirar una vivienda normal sin na... es que es muy cara, es que no puedo, o sea yo no tengo a mi madre para que me ayude, no tengo a mi padre para que me ayude, no tengo a mi abuela para que me ayude... o sea no tengo a nadie para que me avale ni tengo a nadie para que me eche una mano. Y... a ver, sí, tengo a mi marido y tengo a mis suegros, pero ellos tienen bastante con lo suyo. O sea que porque... esté yo sola no significa que me tengan que... a ver, que tiene que estar alguien al lado para poderte ayudar. Claro Y luego te mandan de un lado al otro, y del otro... y se pitorrean de ti. Ya Y la verdad es que eso está muy mal." (entrevista 4)

"Se tenían que preocupar más al salir, el tema económico, pero eso ya no es cosa del centro, es de la Generalitat, ellos son trabajadores y no pueden hacer nada. Si por ellos fuera yo creo que harían más, pero claro." (entrevista 10)

"Si la familia está a tu favor, pero sino es muy complicado. Lo que si que tendrían que hacer es a la gente que no tiene familia ni nada es seguirles, darles un piso, cualquier cosa. Yo conozco a gente que estaban en centros y ahora mismo están durmiendo en la calle, son callejeros, no tienen trabajo ni tienen nada. Viven en la calle y de la basura. Y eso da mucha pena, que les hayan dejado tirados, como a un perro." (entrevista 11)

"El irme a los 18 años si que lo veo mal, porque después de tantos años aquí, yo me hubiera quedado en el centro más tiempo, pero te mandan fuera. No quería ir con mi familia." (entrevista 14)

"Pero en algún caso se ha visto que no han tenido padres, no han tenido hermanos, nada... y a quien reclaman?, pues donde han estado, pero yo como no me he visto en esta situación pues... (...) Conozco a más de una que se ha metido a prostituta estando allí, pero porque? Porque han visto que no han tenido apoyo de ningún lado, y yo no he llegado a eso, no he llegado a eso, porque yo he tirado por otro lado, he podido estar en ese mundo, pero no." (entrevista 9)

Que els falta per sentir-se independents

Molts joves (12) diuen que no els falta res per a sentir-se independents, però molts d'altres manifesten que per assolir aquesta independència els faltaria una vivenda i tenir una feina estable. En algun altre cas també diu que li falta tenir un entorn afectiu propi.

"Per ser independent? Jo ja em trobo independent (riu). Jo sincerament ja em trobo independent. És que jo ja em veig independent total. Ja ho he sigut des de molt jove i ja ho sóc." (entrevista 7)

"Nada, nada. Acabar... nada, es que no... acabar la carrera, tener un trabajo, ser... estable y tener mi piso... mis cosas... aún tengo que acabar de aclarar cuál es mi futuro, porque me gustaría seguir viajando, aprender idiomas y... porque a medida que vas creciendo te vas dando cuenta que tus... capacidades son más y que no te tienes que tapiar con las... con los... con los topes que... te ha puesto la sociedad, y... no sé, nada más." (entrevista 3)

"Estoy sola ahora mismo. Yo estoy sola ahora mismo. Yo si... no me espabilo yo por mí ¿quién lo hace? Y eso lo tienes desde los dieciocho años. Vale, T. está ahí, pero T. está ahí para... para apoyo moral, pero tú estás sola, él no te va a dar el pan de cada día. Entonces tú ya lo asumes. Pero es lo que te decía al principio de... e... cuesta mucho, yo aún teniendo veinte años, no estoy aún acostumbrada a... cuidar yo de mí misma y a... estar sola, digamos. No, porque he vivido tanto tiempo con tanta gente, que cuando... por ejemplo

ahora, cuando... no estas con una pareja... cuando no me ha cuidado una pareja me ha cuidado otro, ahora quiero estar sola y... cuesta mucho. Cuesta mucho.” (entrevista 6)

“Jo crec que si. Jo a vegades ho penso, dic a veure, si jo agafo confiança amb una persona, això que... i veig que... a veure a mi lo que sempre m'ha agradat molt és allò que estiguin, a veure, que estiguin per mi fins un cert... d'això de... que no em siguin empallegosos però.. hi ha vegades que si que ho notes i dic Jo!, ho trobes a faltar en el sentit aquell de què si demanaves una abraçada te la donaven i... i jo crec que si, en aquest sentit a mi m'ha faltat sempre lo que és el carinyo i... i això jo ho trobo... a faltar” (entrevista 13)

“Al cien por cien no. Tener un piso, tengo que a lo mejor me den un piso, como que me dejen sin nada y me tenga que buscar la vida, y como no me busque la vida yéndome debajo un metro con un cartón.” (entrevista 15)

Demandes a la administració

Quan els varem preguntar als joves quina mena d'accions demanarien a l'administració ens varen parlar de:

1. Pis: cinc dels joves refereixen específicament que cal una major ajuda amb el tema vivenda. Alguns concreten que cal un major nombre de pisos d'autonomia, i que l'estada pugui perllongar-se més enllà dels dos anys –que algun dels nois ho considera molt curt-
2. Ajuts per accedir als llocs de treball. Només un dels joves demana explícitament ajut per trobar feina, però molts dels altres expliquen que tenen dificultats per trobar feina i econòmicament no arriben. En el moment en que varem fer aquestes entrevistes (2006-2007) la situació econòmica del país era relativament bona, i els nois tenien dificultats per trobar feines amb una remuneració suficient per poder cobrir les despeses d'habitatge i supervivència. Amb l'actual crisi econòmica, aquest és un col·lectiu especialment fràgil que no està en cap pla d'ajuda.
3. Ajuts econòmics: Quatre dels joves parlen de la necessitat de més suport econòmic. A més alguns dels joves refereixen que els ajuts econòmics depenen dels anys de tutela, o expliquen que no va cobrar pensió d'orfandat perquè la mare estava cotitzant a la seguretat social... Caldria analitzar el tema dels ajuts econòmics, des del desconeixement de les raons que sustenten els criteris actuals, al nostre entendre ens semblaria més oportú que l'ajut econòmic estigués més vinculat a les necessitats del jove en el procés d'inici a l'autonomia que als anys que porta tutelat.
4. Recolzament humà: dos dels joves reclamen específicament que algú es preocupi més per ells.
5. Allargar el temps de tutela: dos dels joves parlen explícitament de que la independització total als 18 anys és excessiu difícil d'assumir; tot i que molts dels comentaris realitzats apunten implícitament a aquest tema.

“Pues a ver, ¿qué les pediría?, que fuesen un poco más humanos... y no... no fuéramos un número, ¿sabes?, que... que pudiésemos... sentir que alguien se ha preocupado por nosotros... aunque luego no hagas nada ¿sabes?, pero que alguien te haya... valorado como persona y no como un caso, un caso más. (...) a parte de lo económico, de lo material y de todo lo que se pueda pedir, más que nada es soporte personal y humano es... lo que más se necesita en estos casos.” (entrevista 3)

“Hombre, a lo mejor es demasiado, pero siendo la Generalitat yo considero que... una persona, que tiene que vivir sola que... o sea después de todo lo que ha vivido, pues a lo mejor un piso se lo podrían dar, un trabajo, con un buen contrato, mirar de... de ayudarlo. No de darle el plato cada día... una persona de... a ver... yo padre de mi hijo que tiene

dieciocho años pues yo si... si le tengo que ayudar a pagar el piso le ayudaré, si le tengo que buscar un trabajo le ayudaré. No le voy a dar de comer todos los días, pero yo le ayudaré a que se busque la vida, cosa que no... si lo quieres te lo tienes que pagar tú, aunque no puedas, y sino espabilate. M... yo considero que... tienen demasiado dinero. Pueden hacerlo sin ningún problema, pueden decir "o... os"... ya no es darte el dinero, simplemente decirte "mira, en tal calle hay un piso, míratelo, si te interesa... no tenemos otra cosa", pero al menos ves que te están poniendo algo ¿sabes?, n... pues... no... Muchas cosas. Pues que alargaran el tiempo de ayuda. Simplemente, porque... tú a los dieciocho años eres una niña, completamente. Eres una niña completamente... y a los veinte también, ¿vale? Y cuesta, cuesta, cuesta. Pues mira, imagínate que a los dieciocho que te dan una patada (rie)." (entrevista 6)

"Home, jo demanaria que tothom tingués la possibilitat d'un pis del pla. I que... a veure, jo he tingut sort que m'he espavilat però no crec que tothom en dos anys... ja et dic que no. Jo crec que necessitariem més, com mínim quatre... entre tres o quatre anys, sincerament, dos anys ho trobo molt poc. Perquè acabes de sortir, i vulguis o no has agafat una estimació a aquests educadors, és... és un dolor al marxar encara que et fa il·lusió, no?, perquè dius "ja sóc lliure", per dir d'alguna manera, no?, vull dir... a veure, vulguis o no tens unes normes al centre d'acollida, no?, i... a veure, jo crec que això ho tindrien que tindre... m... poder estar més temps, perquè hi ha gent com jo que pot ser és més espavilada, s'espavila, pim pam, no n'hi ha problema, però jo també he viscut amb gent del pis que li... que li cos... que li ha costat i encara que... saps què vull dir... que ha tingut molt poc temps." (entrevista 7)

"Las normas. Las normas y depende de que educador. Y sobretodo, sobretodo el aspecto del centro, que no se parecieran a una cárcel (...) Te encuentras solo, pero depende del caso. Si la familia está a tu favor, pero sino es muy complicado. Lo que si que tendrían que hacer es a la gente que no tiene familia ni nada es seguirles, darles un piso, cualquier cosa. Yo conozco a gente que estaban en centros y ahora mismo están durmiendo en la calle, son callejeros, no tienen trabajo ni tienen nada. Viven en la calle y de la basura. Y eso da mucha pena, que les hayan dejado tirados, como a un perro." (entrevista 11)

"Pediría que si no tienen otro remedio te pudieras quedar 6 meses más o algo, o esperar a un trabajo. O no que a los 18 años yo me fui al día siguiente, a mi eso me afectó". (entrevista 14)

Una de les noies reflexiona que si fos ara hauria acceptat anar-se'n a una família d'acollida... però que no té clar que la selecció d'aquestes famílies sigui adequada.

"... hombre yo creo que tendríamos que tener alguna ayuda mas. Hombre es que es difícil eh? Estar en un centro, salir y seguir tu vida sola, es que es muy difícil, hombre es que yo creo que todos los que salimos de un centro, si son cinco, uno acaba bien eh? (...) no se, quizás, cuando me ofrecieron una familia, yo creo que una familia no es lo mismo que estar en un centro. Hubieses preferido irte con la familia? Pensándolo ahora yo creo que si. Pero claro, yo en ese momento decía yo no me voy con ninguna familia porque yo tengo a mis padres, sabes? Es más, yo había vivido hasta los doce años con mis padres, yo no me podía ir con una familia. Y hay muchas familias de esas que no son bien venidas eh? Porque yo, una de las chicas que estuvo conmigo en el centro, entro al centro cuando ya estaba con una familia acogedora que le pegaba, y esta familia viene de estudios que hace la gente esta vaya. (entrevista 16)

Una altra de les noies es queixa de que la traguessin de la seva família... i valora la decisió de tutelar-la com equivocada

"Yo lo único que les pediría es que miraran bien los casos de la gente, que no siempre están los críos abandonados en las casas, que si una familia necesita ayuda que la ayuden, que no separen a una familia entera, que no quiten a una madre de sus hijos, que ayuden a que esas madres tengan a sus hijos con ellos. A la madre la destrozan, hacen que coja una depresión, en vez de tirar para adelante. Incluso conozco un caso, de una mujer que le quitaron sus

hijos, y no pudo tirar adelante, la encerraron en un manicomio de la depresión que cogió.”
(entrevista 21)

Una de les noies malgrat que la pregunta era que demandaria a l'administració... ella només pot expressar satisfacció:

“No ho sé. No hi ha una cosa en concret que pensis que podrien canviar de cara a millorar el servei? Jo crec que la fan bé la seva feina. Jo estic molt contenta, a mi m'han ajudat molt. I jo crec que si hi ha alguna persona que té algun problema més greu que el meu potser l'ajudaran més.” (entrevista 12)

Conclusions parcials

Caldria contrastar els protocols d'actuació dels diferents agents implicats en la protecció del menor amb l'experiència aportada per aquests joves per tal d'avaluar possibles millores. No obstant, cal considerar sempre que l'experiència aportada és la percepció d'aquests joves, i que no necessàriament té perquè correspondre's amb la percepció dels diferents agents i institucions implicades.

Els elements que ens semblen més significatius a l'hora de fer aquesta contrastació són:

- ✓ Malgrat que dos terços dels joves entrevistats valoren que va ser encertada la seva entrada al centre; molts dels joves perceben que no varen ser suficientment informats dels motius pels que entraven al centre i van experimentar por, ràbia, preocupació, etc.
- ✓ Els joves fan una valoració força positiva del centre al que varen estar. Conserven un bon record del centre i dels educadors, tot i que consideren que cal donar més llibertat als joves, fer més sortides, intensificar la relació amb els educadors, etc.
- ✓ La majoria dels nois varen passar per moltes escoles diferents sense gaire èxit escolar. Malgrat en general els educadors mostraven preocupació pels estudis dels nois, en molts casos els nois no tenien espais d'estudi adequats i l'atenció individualitzada a l'hora d'estudiar al centre. La majoria dels joves tenen problemes emocionals que els dificulten concentrar-se en els estudis, i si tenen algun interès de continuar els seus estudis més enllà de l'escolaritat obligatòria o la formació ocupacional, no poden perquè no tenen el suport econòmic necessari més enllà dels 18 anys.
- ✓ Pel què fa al temps de lleure molts centres inscriuen als joves en activitats extraescolars... No obstant, alguns joves es queixaven de que les sortides lúdiques del centre eren poc adequades, i no semblen freqüents les experiències de sortides amb pernoctacions com colònies, etc.
- ✓ La socialització del jove es veia impulsada pel centre tan dins com fora del centre. Molts dels nois varen fer amistats dins i fora del centre. No obstant, la xarxa actual d'amics que poden donar-los suport és escassa o inexistent.
- ✓ La meitat dels joves considera que la relació amb la família no era bona abans d'entrar al centre, en general varen mantenir el contacte i la meitat va intensificar la seva relació després del sortir del centre. De fet la meitat dels joves van a viure amb la família quan surten del centre..

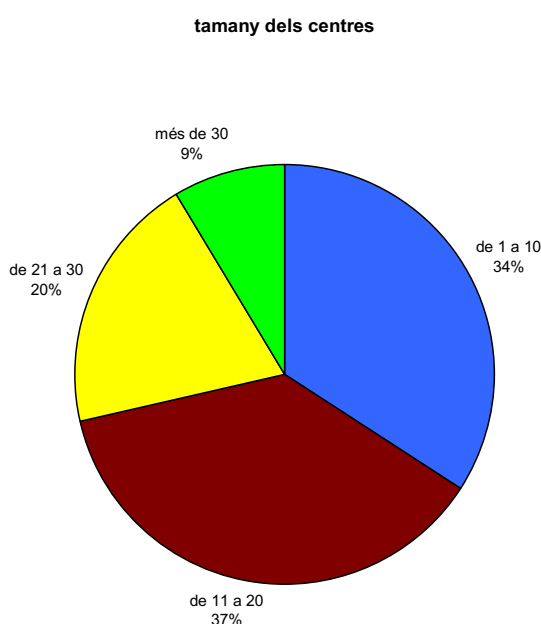
- ✓ Les relacions sentimentals en aquests joves és un aspecte fonamental. Per a molts la seva parella acaba essent la seva única família a nivell funcional i l'únic suport per afrontar els diferents problemes econòmics, laborals, emocionals, etc. La meitat dels joves tenien parella estable. No obstant, és preocupant que dues de les 9 dones entrevistades vivien o havien viscut maltractaments per part de la seva parella.
- ✓ Quatre dels joves tenia fills en el moment de l'entrevista i dos estaven esperant-ne un. Es confirma la tendència a la maternitat/paternitat primerenca. Tres d'elles varen tenir el primer fill abans dels 20 anys. En dos casos el suport per tirar endavant els fills era molt precari, i en els altres depenien fonamentalment de la parella o la família de la parella.
- ✓ La situació laboral dels joves es caracteritza per la mobilitat i per l'ocupació de llocs no qualificats. Els centres es preocupen per la formació i orientació laboral, fonamentalment ensenyant-los a fer currículums, l'enviament d'aquests i l'acompanyament a les entrevistes de selecció... Però en molts casos la inserció queda a càrrec d'institucions externes al centre.
- ✓ Quan surten del centre els joves no reben seguiment i es senten abandonats. Els principals problemes amb els s'enfronten són la vivenda, l'accés al treball, consum de drogues, etc.

4.2. La situació en la què es troben els Centres Residencials d'Acció Educativa finalistes a Catalunya

Subestudi 3: Entrevista als centres

Grandària dels centres

Tal com es pot veure a la gràfica 1, poc més d'una tercera part de centres són de petita grandària (1-10 menors), una altra tercera part es correspondrien a grandària mitjana (11-20 menors), i la resta (el 29%) són de gran format. Per tant, sembla que no s'acaba d'assolir el què des de molts estudis recomanen de formats petits que faciliten l'atenció individualitzada. Cal tenir també present que els centres de gran format, poden organitzar-se en petites unitats de treball i això reduiria els possibles problemes dels centres grans que s'han apuntat en informes clàssics, especialment pel què fa referència a l'atenció individualitzada.

Gràfica 9. Grandària dels centres en funció del nombre de joves que acullen.

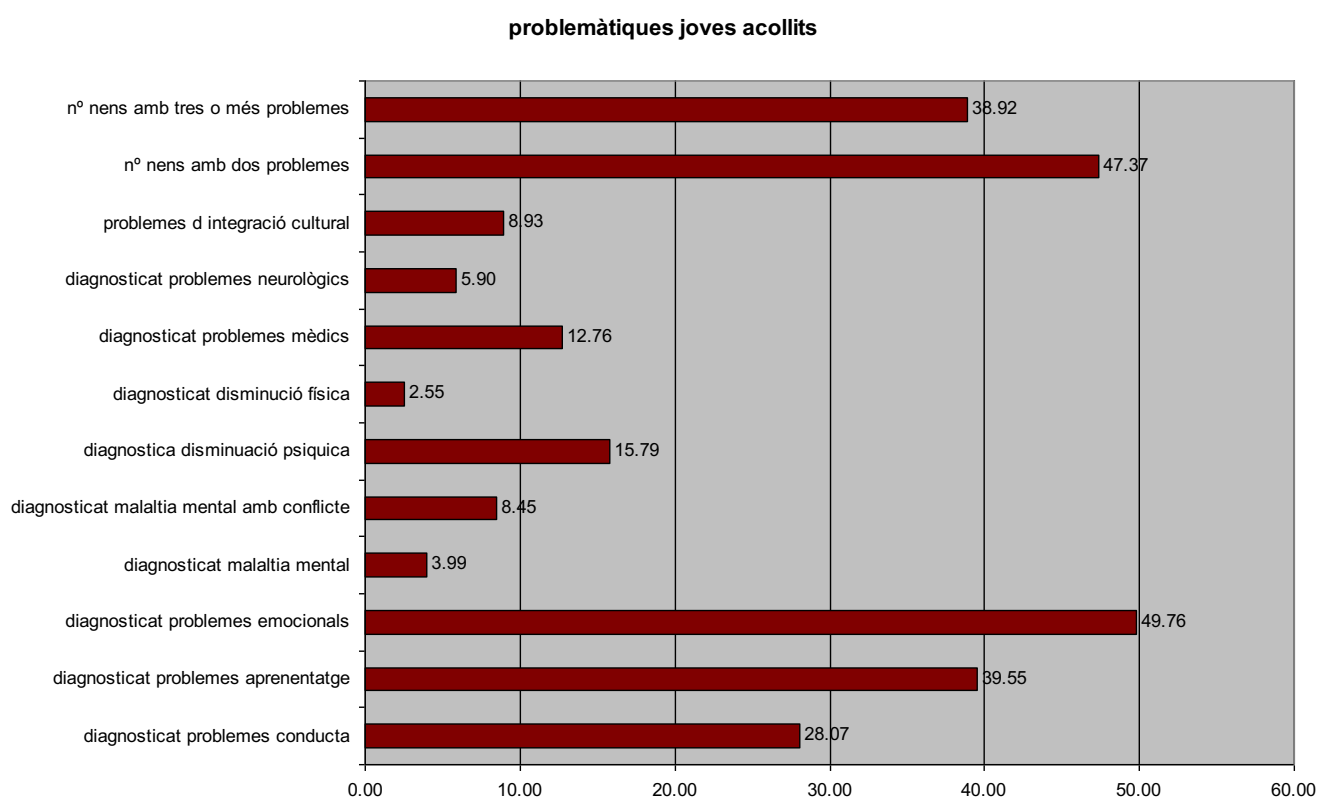
Interval d'edats

Malgrat els centres entrevistats atenen a nois finalistes, l'interval d'edats és molt variada. De forma resumida, el 57% dels centres acullen, a més dels joves finalistes, a nens de menys de 10 anys; el 20% acullen a nens amb edats de 11 a 18; i el 23% tenen un interval entre 14 i 18 anys.

Desconeixem si hi ha cap estudi que hagi analitzat les bondats i perjudicis dels models verticals o horitzontals. Entenem que a Catalunya s'ha optat per un model en que hi ha una gran diversitat de tipologies de centres, tot i que les dades apunten a que predominen els models verticals. Seria interessant analitzar –si no s'ha fet encara–, dels beneficis d'uns i altres models.

Problemàtiques dels joves acollits

Es va demanar al centre quants dels joves presentaven problemàtiques diagnosticades. Tal com s'observa a la gràfica la població acollida en els centres presenta diverses problemàtiques. Les més freqüents són els problemes emocionals (quasi el 50%), els d'aprenentatge (40%) i els problemes de conducta (28%). Un percentatge elevat presenta més d'un problema. Això planteja una major complexitat en el treball educatiu que es realitza als centres. Ja no es tracta sols de poder formar professionalment al jove per afrontar l'autonomia. Els problemes emocionals i conductuals dificultaran l'entrada a la vida adulta, en general, i la inserció social i laboral en particular. Aquest aspecte ens fa plantejar si una intervenció socioeducativa en els centres adreçada al treball en les competències socioemocionals en els joves, podria ajudar als joves a entrar en la vida adulta amb una major fortalesa personal que els permeti prendre de forma més madura les decisions importants a la seva vida (sobre aspectes laborals, sentimentals, familiars, etc.).

Gràfica 10. Percentatge de joves acollits que presenten les problemàtiques exposades

D'altra banda, observem que segons la informació facilitada pels centres, molts centres no especialitzats en trastorns acullen a joves amb problemes de salut mental, de disminucions, etc. sense estar preparats per a fer-ho. Caldria revisar si aquests joves reben l'atenció adient a les seves necessitats especials; i com afecta al funcionament del centre l'acollida d'aquests joves amb necessitats educatives especials. Certament la filosofia que impregna la política educativa del país és la integració d'aquests joves en entorns més normalitzats. Però si no es disposen dels recursos adients, aquesta política acaba essent perjudicial tant pel jove que no té l'atenció que podria tenir en una institució especialitzada, com per la resta de joves que veuen disminuïda l'atenció que reben per part del seu educador o educadora perquè ha de dedicar més temps al jove amb dificultats.

Orientació i inserció laboral

L'orientació laboral que s'ofereix als menors sol realitzar-se amb recursos externs i interns en el 66,7% dels casos. El 27,7% dels centres realitza aquesta orientació el mateix centre, mentre que només un 5,6% ho fa únicament a través de recursos externs.

Les accions concretes d'orientació laboral que realitzen els centres són d'indole molt diversa. Així se'ns han comentat accions com ensenyar el jove a buscar feina per Internet i en revistes de l'entorn, ensenyar a fer un currículum, promoure la seva autonomia a través de tasques de la vida quotidiana com la cuina, bugaderia, neteja, costura i organització de compres. En altres centres s'opta per usar recursos externs com els oferts pel municipi, aules taller o cursos de formació ocupacional, entitats que treballen en inserció social de col·lectius amb problemàtiques socials, serveis d'inserció laboral del Pla Interdepartamental de la Generalitat de Catalunya "Via laboral", etc. No obstant això, constatem que en el 32% dels centres no informen de les accions que realitzen quan se'ls pregunta sobre això. Pel que no queda clar si en aquests centre hi ha un pla específic per afrontar aquest repte.

En alguns casos se'ls busca feina des del centre i en d'altres promouen que es faci des d'altres entitats o es promou que la recerca de treball la realitzi el propi jove. Els joves que aconsegueixen una feina estant en el centre són supervisats pels seus educadors que intenten desenvolupar la seva responsabilitat i capacitat per gestionar correctament els diners guanyats.

Els responsables d'executar la orientació laboral són dispars. Així en la majoria de casos la responsabilitat recau en el propi centre, sigui el tutor del jove, l'equip d'educadors, un educador o educadora específic en el tema laboral, el psicòleg del centre o el propi director del centre. En altres casos es cerca o complementa amb recursos externs al centre. La figura de l'insertor laboral (de l'àrea de suport al Jove, del municipi, o de la pròpia entitat) és un dels més anomenats o el treballador social. En alguns centres atribueixen aquesta funció directament a l'àrea de suport al jove o als serveis d'inserció laboral públics.

Com ja s'ha assenyalat en la majoria dels casos participa més d'un responsable en l'orientació laboral dels joves. És important destacar que nou dels centres no van facilitar informació sobre això quan se'ls va preguntar.

Preparació pel desinternament

Fora del que és la preparació per a la inserció al món laboral, tots els centres diuen realitzar una preparació per al desinternament del jove. Normalment es pacten unes línies d'acció per a aquesta autonomia entre el jove i el centre en funció de la destinació. Així si el noi torna a la família es dissenya un acostament progressiu, i si al contrari assumeix la seva plena autonomia se'ls forma en aspectes econòmics i d'autonomia en la vida quotidiana -a part de la laboral-. Un altre dels aspectes sobre els quals es va preguntar va ser el moment en què el centre iniciava la preparació per al desinternament. En la majoria de centres comencen dos anys abans del que es preveu que serà el desinternament, quatre centres ens van informar que el pla l'iniciaven des de d'ingrés del menor i tres centres ens van dir que no tenien un pla fix, sinó que depenia de les característiques del menor o de la seva destinació final.

Seguiment

El 88% dels centres no té un pla formalitzat de seguiment. Consideren que una vegada el menor ha sortit del centre, el seu encàrrec educatiu ha finalitzat per la qual cosa els contactes sorgeixen de l'interès personal. Les vies més freqüents a partir de les que els centres coneixen la situació dels joves després del seu desinternament són:

- Trucades i consultes a l'educadora o educador de l'àrea de suport al jove del Pla Interdepartamental (28% dels centres)
- Trucades i visites que realitza el propi jove al centre (22,5% dels centres)
- A través de la relació personal establerta durant l'estada del jove en el centre: es té informació per amistat i d'interès del tutor del jove per saber on es troba (11% dels centres)

Malgrat que en la majoria de les institucions no tenen un pla formalitzat de seguiment, el 52,9% dels centres realitzen algun tipus de seguiment dels joves una vegada han abandonat el centre, aquest seguiment, en la majoria dels casos és merament informal i sol es pot realitzar si el jove ho accepta.

Propostes de millora al procés de desinternament realitzades pels centres.

En l'entrevista preguntàvem sobre les millores que consideraven que s'havien d'implementar en el procés del desinternament en l'àmbit dels centres i de l'administració. Les millores que proposen els responsables dels centres al procés de desinternament es resumeixen en:

- Hauria d'existir un servei extern que informi, assessori i orienti als joves sobre la realitat exterior al centre i els suports a què es pot dirigir per demanar ajuda.
- S'hauria de crear una figura que específicament es dediqués al desinternament. Així mateix hauria d'existir una figura pont entre l'administració i el centre per realitzar un seguiment. També hauria d'existir una millor coordinació amb els Serveis Socials del territori i un traspàs eficient de la informació; i fer una bona derivació als Serveis Socials del territori.
- S'hauria de millorar el seguiment del menor que deixa el centre per anar-se'n al seu domicili familiar. En aquest sentit s'ha apuntat que es requereix d'un increment del nombre d'educadors dels Serveis d'Atenció Primària perquè puguin fer un seguiment en el nucli familiar, actuar com a mitjancers en l'entorn del jove i realitzar suports no burocràtics.
- És necessari que el seguiment sigui formal, planificat i sistemàtic i ha de dedicar-se un temps específic a aquesta funció que hauria d'estar reflectit en la Programació anual del centre. El procés ha de tenir una bona organització interna i externa i en ell ha de tenir una especial rellevància el paper del tutor i el jove tutelat.
- Aquest seguiment no hauria de ser tan puntual, sinó que es prolongaria al llarg d'un període de temps més extens i alhora ser flexible per adaptar-se a les necessitats de cada cas. S'ha de tenir en compte el nivell maduratiu i no l'edat cronològica del jove. L'aspecte en el qual hi ha una major unanimitat en la demanda dels centres és que s'ha d'augmentar el temps d'atenció als joves tutelats més enllà dels 18 anys; i en alguns casos s'apunta que s'hauria de contemplar aquesta prolongació fins als 21 anys per poder acompanyar la inserció sociolaboral del jove.
- Algun centre apunta que els EAIAs haurien de seguir el menor durant dos anys després del seu desinternament.

- En tots els casos s'hauria de perllongar l'atenció al jove en un pis assistit, per la qual cosa s'hauria d'assegurar que aquest recurs sigui possible per a tots els joves. Tots coincideixen que el pla interdepartamental és insuficient i no pot atendre tots els joves. També s'apunta que s'ha de diversificar l'oferta de recursos per recolzar l'inici de la vida autònoma, sigui en pisos o residències.
- S'hauria de treballar més l'autonomia personal i reformular els protocols i el sistema que han quedat antiquats
- És necessari un mecanisme establert i clar per als joves diagnosticats amb retard mental.
- També es reclamen recursos humans per oferir suport psicològic i terapèutic als menors tutelats i ex-tutelats que vagin més enllà de la Xarxa Pública de Salut Mental d'Adults.
- Una de les grans preocupacions dels centres és la inserció laboral del jove. En el context socioeconòmic actual és difícil que els joves puguin ser totalment autosuficients socialment i econòmicament als 18 anys, i més encara si no existeix una família estructurada i amb recursos que pugui recolzar aquest jove en moments difícils. És per això que molts centres expressen la seva preocupació per la situació econòmica dels joves. En aquest sentit es planteja la conveniència de firmar convenis amb empreses per afavorir la contractació d'aquests joves; informar sobre recursos per millorar la inserció laboral; augmentar la formació ocupacional; realitzar convenis amb altres conselleries per assegurar la inserció sociolaboral, facilitar l'accés a l'habitatge de protecció oficial, facilitar ajuts econòmics reals i suficients, becar els nois que vulguin continuar estudiant perquè no es vegin obligats a abandonar els estudis als 18 anys.
- Tot això requereix d'una millor dotació econòmica per incrementar la possibilitat d'accés a l'habitatge dels joves i de crear figures i serveis específics de suport a aquest procés.

Conclusions parcials

Dos terços dels centres tenen grandàries superiors als 10 menors. Això pot suposar una dificultat per assolir l'atenció individualitzada

El format d'homogeneïtat-hetereogeneïtat dels nens acollits és molt divers. A Catalunya hi ha una gran diversitat de tipologies de centres, tot i que les dades apunten a que predominen els models verticals. D'altra banda, aquest estudi ens senyala que hi ha importants diferències entre centres, especialment pel tipus de projectes educatius que tenen (com afronten la inserció laboral dels joves, l'acompanyament a l'època escolar, l'educació en el lleure, etc.) Seria interessant analitzar –si no s'ha fet encara–, dels beneficis d'uns i altres models, plantejaments educatius, etc.

Els centres acullen a un percentatge molt elevat de nens i joves amb patologies diagnosticades. La major part són patologies vinculades a problemes emocionals, d'aprenentatge, de conducta i disminució psíquica. Aquesta situació requereix d'un anàlisi acurat de si la inclusió dels joves amb patologies greus facilita o dificulta el desenvolupament d'aquests joves i dels altres joves que viuen al centre; si els professionals dels centres tenen la formació adequada per atendre'ls, i els espais físics dels centres són els necessaris.

La orientació laboral que es realitza en els centres és una peça clau per al procés d'inserció sociolaboral del jove. El jove no té el suport econòmic que tenen molt altres joves als 18

anys que es troben econòmicament suportats per a la família per poder subsistir o poder continuar formant-se i assolir llocs laborals qualificats. Aquest és un dels aspectes que més preocupa tant als centres com als joves. Quan s'ha preguntat als centres, s'observa diversitat d'actuacions entre centres i possibles espais de millora per afavorir l'accés al treball dels joves, tant dins dels centres com en l'àmbit d'acció d'altres espais de l'administració. Seria molt productiu poder obrir espais de treball entre tots els agents implicats en la inserció laboral: centres, àrea de suport als joves i altres sectors de l'administració, per tal de fer un anàlisi exhaustiu i avaluar les línies de futur.

El seguiment posterior també és un dels aspectes que sembla –a primer cop d'ull- més deficitari. Aquest és un dels punts a treballar en el que han insistit molts dels centres entrevistats.

Subestudi 4: Valoració dels joves acollits en els centres del model actual.

Com veuen els joves tutelats els centres

Quan es va preguntar “com explicaríeu a un infant o jove què és un CRAE, la majoria dels participants comparen el Centre Residencial amb una casa però en remarquen un funcionament diferent que es caracteritza per tenir menys llibertat i més control, amb més normes, amb uns límits marcats més clars. La qual cosa queda recollida en 28 de les intervencions que fan els nois i noies.

Algunes de les aportacions que ens fan alguns dels menors que ho exemplifiquen són:

“Pues le diría que es una casa normal y corriente donde convivimos con otras personas “

“ Es para la gente que tiene problemas con su familia, entonces puede venir aquí al centro, pues hay personas que te cuidan, bueno, hay unas normas que tienes que respetar y tal. Yo que sé..hay tutores que te cuidan...”

“És un lloc on estar quan per la teva situació familiar no pots estar a casa teva, i sent menor d'edat no pots estar tirat al carrer. I llavors et donen una casa on estar, pues et cuiden, si necessites algo o necessites roba te la donen, i et solucionen els teus problemes. El fet d'estar al centre també t'ajuda”.

Hi ha 23 intervencions que emfatitzen més control i disciplina en els centres que a casa seva; i 9 intervencions que ressalten la manca de llibertat la qual cosa queda pales en intervencions com les que transcrivim:

“Es como una prisión porque no tienes la libertad que podrías tener en tu casa, si tu quieres coger la bicicleta e irte a dar una vuelta. No puedes necesitas un permiso del EAIA, sino no puedes ir ni en bici por el patio”.

·”Un chico de 16 años en su casa le dejarían salir de fiesta. Aquí en el centro como mucho te pueden dejar salir hasta la una...una y pico... y eso si estás en abierto, si estás en un cerrado olvídate de salir de fiesta con los amigos.

“Els pares et fiquen uns horaris, però a veure, són molt més flexibles.. Els educadors per qualsevol cosa et poden castigar, el que a casa teva seria una tonteria i aquí és algo molt greu.”

“Te controlan más que tu familia. Te dan una hora de venir, la hora de cenar. Tienes que hacer deberes.”

Una altra diferència que remarquen és que a casa hi conviuen familiars i al centre educadors/es i nois/noies amb els quals no mantens cap lligam afectiu d'entrada, amb els quals es veuen forçats a conviure. Trobem 18 intervencions que fan referència a diferències a nivell afectiu; i 12 que remarquen diferències a nivell de confiança; a tall d'exemple reproduïm les següents:

“Et cuiden i tot el que vulguis, però jolín, jo que sé, a la teva família tens més carinyo.”

“Un centro es distinto de tu casa pues falta el cariño de los padres”.

“No puedes decir mamá ni papá tienes que decirle por el nombre.

“La relació amb els pares canvia, no parles del que parlaves abans, has de parlar del que et passa ara, i costa molt que ells t'entenguin”

“Pues con tus padres sabes perfectamente como funciona todo y aquí, pues tienes que conocer a la gente. Y ver si puedes confiar en ella”.

“Yo no tengo tanta confianza como para explicaros cosas personales a vosotros” (referint-se als educadors/es).

“Y no te pegan...Por ejemplo, en mi casa, mi padre, si le contesto...aquí, un educador me castiga pero mi padre me tiraría lo primero que pillara, un mueble, o lo que tenga en medio me lo tira.”

També es remarca com a un fet diferencial la manca d'espai físic personal, el no disposar d'habitacions individuals i que l'ús de l'espai és sempre compartit.

Però per acabar aquest bloc hem seleccionat una resposta que transmet un missatge positiu, d'acceptació, de principi de realitat.

“Estar en un centro no es lo mismo que estar en tu casa, porque estar en casa es estar con tus padres, con gente de tu familia y te gusta más, todos preferiríamos estar en casa pero si hay que estar aquí estaremos lo mejor posible.”

Es va preguntar als grups de discussió “Què creieu que hi ha de diferent entre un CRAE i una família? En què s'assemblen i en què es diferencien? Poseu exemples concrets”.

Els joves troben les principals semblances en les necessitats que cobreixen: alimentació, neteja, tenir cura de la roba, en resum, cobreixen les necessitats bàsiques més primàries.

Les principals diferències es troben en la relació que s'estableix entre educadors/es i educands emfatitzen que manca més mostres d'afecte, sentir més estimació recollides en 56 intervencions.

“Tu madre te da más cariño que los educadores. No sé falta el cariño de la familia”.

“No tens algú que et doni el suport al cent per cent”.

“El que es busca son uns segons pares i com és proximitat hi hagi millor”

“De pequeño decía quería tener a mi madre en el centro pero ahora pienso que es una chorrada”.

No obstant, 12 intervencions consideren que els professionals que hi treballen confien en ells/elles, i els demostren en el dia a dia comprensió i empatia tot i que després s'acabi aplicant la normativa.

“A mi lo que me gusta mas es la confianza, que si yo quiero contarle una cosa a mi tutora, pues que si yo le digo que no diga nada pues no lo haga.”

“Yo le cuento un montón de cosas a mi tutora y no...Quiero que las cuente.”

“Están ahí para ayudarte”.

“Les puedes explicar lo que sientes en ese momento. Si has tenido un problema o alguna cosa se lo puedes comunicar, porque en teoría ellos te intentan ayudar lo mejor posible.”

“A veces no me fío de los educadores. Y cuando digo las cosas eso que siempre se apunten en el diario.”

On si es troben les opinions dividides entre els que consideren que l'estada en un centre acaba essent una oportunitat de vida, perquè assisteixen més a l'escola, i això els acabar obrint nous camins i així no estant tot el dia al carrer sense saber massa què fer i com ocupar el temps. I els que consideren que no poden fer el que volen a cada moment i amb qui volen.

“Yo ahora estoy estudiando, y ahora si estuviera en mi casa ahora no estaría estudiando”

“Ahora voy cada día al cole, y si estuviera en mi casa, estaría durmiendo toda la mañana”.

“Te ayudan, te centran un poco, y en tu casa hacías lo que te daba la gana. Como por ejemplo poner los pies en el sofá con bombas y aquí te los hacen bajar.”

Els agradaria tenir més visites, més trucades, més contacte amb els familiars, pares i mares, germans... Consideren excessiu limitar un horari de trucades per setmana.

La relació amb els educadors

Quan es va plantejar als grups la pregunta: “De la vostra relació amb els educadors/es, què és el que us agrada? I què és el us agradaria que fos diferent? Poseu exemples”, les respostes es fan focalitzar en el vincle.

Els agradaria saber més aspectes de la vida quotidiana dels educadors/es, manifesten desconèixer la seva vida, com ocupen el seu temps, si tenen família, etc. No volen que es mal interpreti el que diuen doncs consideren que ells els ho han de confiar tot i que no hi ha un feedback, troben que la relació que s'estableix és de desequilibri. Els demanen més implicació afectiva i menys impersonalitat. Recollides en 56 intervencions de les quals n'hem seleccionat un parell.

“Pero yo no sé nada de su vida” “porque para ellos su vida es muy de esto...y ellos conocen mucho de la nuestra”. (Parlant dels educadors i educadores).

“ Et podrien portar a casa seva, presentar-te la família, als seus pares, als seus amics i això també es bo:”

Coneixements previs a l'entrada al centre sobre el què és un centre

Es va preguntar als joves “Ara que teniu experiència en viure en un centre què us hauria agradat saber abans d'entrar-hi?

Davant d'aquesta pregunta hi ha força unanimitat en les respostes facilitades: demanen saber la veritat sobre la seva realitat familiar. Es comptabilitzen 8 intervencions que reclamen una informació fidedigna. No tenen clar de qui era la responsabilitat si dels pares i mares, si de l'EAI, ...però si que algú ho havia de fer perquè sinó es parla clar es creen falses expectatives que a mig i llarg termini acaben sent més doloroses. I que aquesta informació cal canalitzar-la abans de l'entrada al

centre. Es troben 6 intervencions que posen de manifest que emmascarar la informació encara que sigui amb bones intencions no ajuda en l'elaboració de la seva història de vida.

“A mi em van dir que anava a una casa amb altres nois i noies i ja està. Bueno tenia 7 anys. Vine a merendar y al día siguiente vine a dormir, ¿me explico?”

“Venía una dona que mirava tot i com que no millorava doncs em van portar aquí.”

“Hagués estat bé que t'expliquin. Jo per exemple em vam trucar un dia i l'endemà ja estava al centre”. (La trucada era d'Infància, diu).

“A mi antes de entrar no me dieron ningún tipo de información”

“Pues si te dicen que vas a ir a un centro que te digan eso. Que no te digan otra cosa. Como a mi me mandaron una carta a casa diciendo que era una reunión, y no...era para ir a un centro.”

A mi me dijeron que iba al psicólogo y después iba a comprar algo o así. Se lo llevaron en tren después en coche de mi tío después en taxi y yo llorando y pataleando todo el rato...legamos a la DGAIA y antes de ir al centro yo...mama, mama, mama...llegué aquí al centro y no me gustó nada. Estuve unos días que lo pasé mal...

“T'ho pinten meravellós i no és així. És preferible que et diguin la veritat.”

Demanen també fer un treball en paral·lel amb les famílies, alguns nois i noies no culpabilitzen als pares quan els ajuden a crear esperances incertes sobre el seu futur sinó que ho entenen en què són ells mateixos els qui ho creuen o ho volen creure. I què a ells també amb ells s'ha de treballar des d'un principi de realitat basat en fets.

“La meva em va dir que em ficaven en un internat i jo vaig dir, de pago?”

“A mi me mintieron. Me dijeron que iba de colonias. Y mi asistenta social me vino a buscar a mi casa con un coche de no se qué. Yo no sabia nada, y a la mañana siguiente vinieron al colegio. Y mi madre fue una falsa y entré por su culpa. Que me digan un día que no y luego mira...”

Tal vegada les frases més colpidores són les que recullen els sentiments tal i com ho resumeix la següent:

“Nunca he visto una niña que entre con alegría.”

Valoració de l'experiència de l'acolliment residencial

Varem plantejar dues preguntes entorn l'experiència viscuda al centre: 1) Què penses que has après al centre que t'ajudarà el dia de demà quan surtis fora?; i 2) Què creus que et faltaria aprendre?

Respecte de la primera (què han après) els joves apunten que són molts els aspectes positius. En destaquem la millora d'hàbits d'higiene, d'alimentació, de son. Haver après a responsabilitzar-se de les tasques domèstiques (posar rentadores, rentaplats, parar i desparar taula...). Tenir suport a l'hora d'estudiar i fer els deures, no obstant, també es veu la mancança d'espais d'estudi individuals per tal de poder concentrar-se.

S'han recollit 6 intervencions que fan referència a tasques domèstiques, 1 a millora d'hàbits, 25 a formació i facilitar la inserció laboral, 7 a millora com a persones.

"A estudiar, m'ajuden a estudiar"

"T'ensenyen a fer currículums. T'ajuden a buscar algun curs, t'ajuden a buscar feina. T'ensenyen a cuinar..."

Tenir suport i orientació en la recerca de feina (ensenyar a fer un currículum, com comportar-se en una entrevista...).

A conviure i a relacionar-se amb altres persones que un no ha escollit de manera voluntària.

"A acceptar la situació personal"

"Aprendes a compartir piso con otras personas"

En respecte de la segona pregunta (què els faltaria aprendre) hi ha unanimitat en les intervencions: a ser més autònoms.

"Porqué aquí siempre hay alguien que te dice lo que tienes que hacer...no sé."

"A espavilar-te perquè quan siguis gran, quan estiguis a casa sola...hauràs de ficar la rentadora...je, je".

"Yo aquí qué hago, vengo, estudio, como y duermo cuando sales fuera es otro mundo y si hay que trabajar trabajas y si hay que estudiar estudias. Te tienes que pagar tus cosas...no sé."

També trobem alguna opinió a la inversa:

"Potser massa autonomia i tot. Jo de vegades penso que som massa joves per tenir tanta autonomia. Però bueno, és el que hi ha. Amb disset anys un hauria de pensar en estudiar o en el seu projecte de vida, però no amb tanta autonomia. Som uns nens encara."

"Jo per exemple he de deixar d'estudiar i no tindrè les mateixes possibilitats, perquè hauré de treballar a part d'estudiar."

Valoració del centre

Una de les preguntes que es varen plantejar va ser: "Quines raons recomanaries el teu CRAE a un infant o jove? Què és el que t'agradaria que fos diferent en el teu CRAE"? Davant d'aquesta pregunta els joves admeten que hi ha situacions i circumstàncies familiars que ho exigeixen, i n'entenen la mesura com ara en casos d'abusos, maltractament, violència familiar, etc. Per altra banda no entenen que si pugui arribar per una situació econòmica de manca de recursos per part de la família o per casos de separació dels pares, reivindiquen solucions intermitges.

Us hem seleccionat algunes de les respostes donades.

"Si la familia no les puede cuidar La gente los deja abandonados...no los quiere...eso no es culpa del niño...La culpa no es nuestra, es culpa de nuestra familia."

“Jo prefereixo viure bé que no amb la meua família i passant gana o el que sigui i no estar bé. I poder anar a escola bé”.

“No és un lloc per recomanar a ningú. Això no és la Casa de la Pradera. Jo no puc dir vine aquí i estaràs bé. Aquí t'hi porten i després d'haver fet un procés. Jo no convidaria ningú. Senzillament...”

“Jo explicaria la meua vivència i llavors les deduccions que les faci. Per recomanar així de bones a primeres a ningú.”

Finalment es va demanar als joves que puntuessin de 0 a 10:

a) Les instal·lacions del centre. Per què?

Notable. Segons els centres, en alguns millorarien el sistema de calefacció, en altres els lavabos, mobiliari més nou, més varietat de menjar, ordinadors nous, etc.

b) Les activitats que es fan al centre. Per què?

Valoren molt positivament sortides a Portaventura... També s'aprecia que quan un educador/a té una afició/passió per alguna cosa (esports de muntanya, platja...) fa que els engresqui en aquella activitat. Activitats menys repetitives i monòtones. Adequades a les edats i interessos dels participants i no en cas de dubte adaptar-les per als més petits. Més creatives. Reclamen més diners per a invertir-los en fer activitats fora del centre. Caldria fer la devolució centre a centre i no arriscar-se a fer generalitzacions.

No obstant, s'han recollit 9 aportacions que consideren que hi ha un gran nombre d'activitats suficient, i per la seva banda 5 que n'hi ha poques, 4 que les consideren atractives, 2 que les consideren poc adients. A tall d'exemple:

“Moltes són de panxing. L'altre dia vam a anar al cinema.”

“Ens agrada estar a casa, ens agrada estar al sofà”

“Un dia a la setmana ens reunim i fem propostes, anar a la platja...”

“Más modernas.”

“Los veranos son tope guapos, hemos hecho de todo.”

“Hay actividades que estoy harta de verlas.”

c) Els torns dels educadors/es. Per què?

Ho valoren com a indiferent. El que si troben important és tenir accés al seu tutor/a fàcil així ho recalquen 10 de les aportacions fetes. També trobem 10 respostes en què hi ha problemes en el traspàs d'informació i 10 que consideren que la relació és pobre. Consideren que s'adapten. Us copiem una de les respostes que ho recullen.

“Yo creo que los tutores deberían estar más horas.”

d) La relació amb els companys/es. Per què?

La valoració general és positiva, com en la majoria de relacions interpersonals, amb moments bons i dolents..

“S’ha d’aguantar una miqueta”.

“Te puedes llevar bien o mal.”

Conclusions parcials

Havent analitzat i interpretat els resultats es pot deduir que l'estada en un centre es valora com una oportunitat per començar una nova vida, els permet aprendre nous valors com el de l'educació. Es veu positiva en casos de maltractament, violència, abusos, etc.

Es constata que la majoria de nois i noies tenien uns models parentals regits per un estil educatiu “laissez faire”, és a dir, on hi ha poques normes de funcionament, amb molta llibertat d'acció, amb poc control, amb els límits desdibuixats en quan a saber quines conductes són esperades, adequades, etc.

Als professionals els demanen més implicació afectiva i menys impersonalitat en el tracte del dia a dia. D'aquí que ens plantejem que tal vegada des de la formació inicial i contínua dels educadors/es socials es facilitin estratègies per a regular les pròpies emocions i les dels altres. Aquest és un encàrrec que en part podem assumir des de les universitats, i més en el moment actual, de canvis estructurals en la formació universitària.

Els menors demanen un treball continu des del moment previ a l'ingrés i fins després de la sortida del centre que els ajudi a comprendre la seva realitat personal, per tal de que puguin acceptar o si més no integrar l'estada al centre dins llur història de vida.

Ser més imaginatius i creatius a l'hora de fer propostes d'activitats als centres per part dels educadors/es, especialment per als caps de setmana, d'acord amb els seus interessos i motivacions, per la qual cosa cal donar facilitats als centres a nivell de recursos de tot tipus: materials, d'infraestructures, humans i com no econòmics.

La significació dels resultats fins al moment és prometedora, aporten una visió positiva dels centres, si més no, l'estudi també té algunes limitacions com ara la mostra és limitada, s'ha emmarcat en una sola comunitat autònoma, amb la qual cosa, no es poden generalitzar els resultats arreu del territori nacional.

Cara a investigacions futures caldria buscar noves línies de treball comunitat- família-centres. Replantejar-se el treball amb les famílies, en cadascuna de les fases, abans de l'entrada al centre, acollida-entrada al centre, estada al centre i sortida del centre. Els menors demanen més presència del lligam familiar en el desenvolupament del dia a dia, trucades, visites, treball conjunt, etc.

Dels aspectes nous i importants que ens aporta l'estudi ressaltaríem començar a treballar des d'un enfoc psicoeducatiu més proper, més humanista, en el que la es treballi la part emocional i no només la part cognitiva (a través del raonament emocional) de les pròpies històries de vida. És per això, que una de les conclusions a què arribem es que cal oferir formació continua als educador/es dels centres per a que puguin tenir eines educatives per a

manejar el món emocional dels nois i les noies. L'educació emocional podria ser una bona eina per pal·liar aquests dèficits.

Per últim, encoratjar a seguir treballant com ara, amb constància, il·lusió, responsabilitat, professionalitat i atrevir-se a introduir petits canvis en la mesura de les possibilitats reals.

Subestudi 5: Intervenció realitzada pels centres que tenen una major proporció de joves ex-tutelats que han assolit l'èxit en la inserció sociolaboral.

Atribució dels bons resultats

La primera pregunta que es plantejava a l'entrevista era si consideraven un fet fortuït l'alt percentatge d'ex-tutelats del seu centre amb èxit en la inserció. Davant aquesta pregunta tres centres coincideixen en que el perfil del noi/a que entra al centre és un condicionant important, a part de la tasca educativa que es pugui arribar a realitzar amb ells.

"...si t'arriba un així, i te'l fica per que l'administració no té més espai... i necessita aquest espai... vull dir... te l'has de menjar i tirar igualment amb el problema". DB

"...és bàsicament un tema fortuït, en un sentit: i és que direcció general t'envia el que té. Així que a partir d'aquí depenent del que t'envia pots fer. Depèn del menor que ingressa del seu perfil tens uns resultats o uns altres." A

"hi ha moments en que venen noies que també tenen més capacitats, més habilitats." A

Tres centres afirmen amb seguretat que no és un fet fortuït.

"Home no, no, coses fortuïtes sempre n'hi ha, però també hi ha una base de treball que fem amb els xavals". SJ

"Un fet fortuït no és!" K

"No és fortuït perquè ells s'ho treballen i perquè des d'aquí també hi ha un treball d'acompanyament, per afavorir això." LLI

Altres centres expressen no tenir clara la resposta a la vegada que desconeixen amb certesa la situació actual d'alguns dels nois/es.

"...no ens hem parat mai a fer-ho i no sabem del cert, però si que hi ha un... molts, una majoria que si que els va bé." M

Un centre apunta també al factor "temps" d'estada al centre.

"Hi ha més èxit entre cometes quan, per exemple, tenim un nen que ens entra amb 14 anys, per exemple, no? que tens més temps per treballar. Clar, quan un nen t'arriba aquí a vegades per circumstàncies X amb 17 anys, tens més dificultat, tens més dificultat perquè és, bueno, has de treballar moltes coses amb molt poc temps." LLI.

També se'ls va preguntar perquè pensaven que passava. I dos centres van apuntar com a clau del seu èxit a donar una atenció més individualitzada, donant molta força al seguiment educatiu:

"Mira, és un centre petit... ho podem fer perquè és un centre petit, només atenem a 7 joves. Amb lo qual si podem dedicar-li una atenció molt individualitzada. Cada jove s'està veient amb el seu tutor dues vegades per setmana. Tenen un programa molt individual." DB

"...posar tota l'empenta. Això significa tutories, més tutories, més bronques, estar sobre d'ells, més reconduir situacions, tornar a bronques, una altre vegada i vinga i som-hi, repetir quaranta vegades el mateix. De què ens serveix? La implantació que es fa quan els menor tenen 15 o 16 anys són les que són. Quan ens dona resultats? Al millor als 20, 21 o 22." CA

Un altre centre posa el fet diferenciador amb la capacitat d'estalvi que puguin arribar a treballar amb les noies durant la seva estada al centre, ja que després no tenen les mateixes condicions i els costos augmenten considerablement.

"...aquí va relacionat sobretot molt amb el tema de l'estalvi. El tema de l'estalvi els hi costa molt un cop es troben soles, moltíssim, perquè encara que vagin en un programa per majors de 18 anys no hi ha ningú que controli la seva llibreta d'estalvis, no?" K

Quatre centres posen l'accent sobretot en la preparació i formació específica per la posterior inserció socio-laboral.

"...hi ha hagut un esforç per part d'ella i un treball per part nostre, és una base de que marxin d'aquí amb una sèrie de coses. A veure, que potser moltes no mantenen la feina però en troben." K

"...per nosaltres és molt important que surtin havent assolit o intentant que tinguin capacitats o habilitats pel assoliment de la acció laboral." A.

"...a partir dels 16, que ja estan dins d'un grup anomenat "finalistes" una mica la tasca ja va orientada a la sortida. I si que evidentment fan vida quotidiana normal, estudis o feina, però si que cada cop més, que es té present que és la última època. Pues bueno ja... s'intenta treballar lo que és la relació amb l'entorn, vull dir que aprenguin i siguin conscients de les gestions que hauran de fer allà fora, vull dir es treballa la relació amb les entitats bancàries, amb que ells gestionin el tema de demanar visites mèdiques, una mica que ells ja vagin sent més conscient del que després els hi tocarà, no?" SJ

"Des de la formació, també es té en compte, és a dir, si a nivell laboral doncs hi ha una, una percepció i una confirmació per part d'ells de que volen això o allò; doncs ja començar a treballar-ho des dels 16 anys quan han de fer els mòduls de preparació pel món laboral, no? O d'electromecànica, o de llar d'infants, o de comerç, o del que sigui". LLI

Un centre explica la determinació i condicionament ja donat abans de l'ingrés del fet de tenir una base proporcionada per algun referent adult abans d'entrar al centre i com han estat preservats anteriorment, com element, que més tard, condiciona tota la resta de la feina que es pugui realitzar.

"...crec que molts casos d'aquests que funcionen, que diguem que poden portar una vida força normalitzada hi ha hagut en algun moment de la seva infància abans inclús de venir aquí algú que els ha cuidat, que els ha cuidat força, ja sigui un tiet, un avi, alguna veïna que els ha pogut donar una estabilitat. Són els casos que després veiem més, més resultat. A vegades també s'ha donat aquí aquest tutor, o aquesta intervenció doncs potser s'ha pogut treballar més a fons i el nano ha pogut veure que hi ha altres maneres de viure diferents a les que ha vist a casa seva. Però sempre hi ha el algú que els ha pogut cuidar, sí, un referent important en la seva infantesa." M.

Com treballen la inserció sociolaboral

Majoritàriament els centres sempre es plantegen dos possibles vies a l'hora d'establir el procés educatiu d'un noi/a al centre a partir del 16 anys, seguir amb la formació reglada o tantejar la formació pre-laboral que els porti a una inserció laboral el més aviat possible.

"Per la inserció laboral hi ha dos aspectes. Per els menors de 14-16 que tenen l'obligació d'anar a l'escola. Els menors de 16 a 18 que podem optar per dues històries. Una és per la seva formació i l'altre és per la inserció laboral. Optem per la seva formació, perquè clar, el

problema és que moltes vegades tu tens un noi de 16 que el mires i dius, amb perdó, no... i això on ho envia a treballar?" CA.

"La inserció es comença a treballar normalment a partir dels 16 anys, i dic normalment per què a vegades l'escolarització és molt difícil en aquests nanos, i de vegades algun als 15 anys doncs hi ha costa molt de mantenir l'escolarització. Ho fem per què per llei s'ha de fer, però realment hi ha moltes dificultats. Llavors als 16 anys si que es comença doncs, a treballar moltes vegades amb formació d'aquesta tipus els CQPIs que es diuen ara, que això es va canviant de nom, és formació ocupacional en definitiva." M

"bueno sempre al menys l'educació obligatòria, ...si ja et diuen que no pueu les reconduïx a fer algun recurs ocupacional que aprenguin una ocupació, vale? i llavors un cop han fet aquest curs es parla amb elles si volen inserir-se en el món laboral o volen especialitzar-se més en allò, vale?" K

Es va preguntar als centres si disposaven d'un programa pre-establert o si és quelcom més informal.

Els centres (5) plantegen com a programa específic atribuir unes hores d'educador destinades a realitzar principalment un seguiment específic de la recerca laboral dels nois/es o ja sigui buscant recursos per a que més tard ho treballin els tutor/es amb les noies/is.

"Tenim un programa... l'equip educatiu va, durant aquests últims 6 anys va elaborar tot un protocol de tutories, de treball, de inserció sociolaboral, acadèmic...Llavors allà tenen un servei d'orientació laboral i després tenen programes específics com de garantia social per joves que tenen moltes dificultats per seguir els estudis en un centre regularitzat, en un institut, escola o el que sigui... ...s'ensenya on estan els diferents recursos socials on pot anar a deixar el seu currículum, ja sigui a l'Ajuntament, al CIJCA, a l'OTG, a tots els recursos que hi ha a la ciutat, s'acompanya, es deriva, s'explica com funciona, abans d'anar a una entrevista s'explica que és el que diràs, com ho diràs, preparar-li, ajudar-li a fer el currículum, se'ls hi dona totes les eines necessàries tant busqueda per internet com pel diari, se'ls ensenya a buscar, a com presentar-se, com trucar, com demanar una entrevista." DB

"Nosaltres tenim una educadora, ...els fa un seguiment... a tot el tema formatiu i ocupacional, vale?... en el matí només treballem temes d'habilitats socials, però habilitats socials en el sentit de, com donar-te d'alta al llum, com donar-te d'alta al gas, com fer una previsió d'una compra, com fer un menú setmanal i quant et gastaràs, com anar a posar una denuncia, com fer-te el DNI, com empadronar-te... i aspectes d'inserció laboral, rols playing de com fer una entrevista, com ... bueno pàgines web on hi ha ofertes, vale? coses que els serviran de cara als 18 anys, només, al matí no es treballa res més..." K

"Tenim un educador especialitzat d'alguna manera que és el Dani, que és el responsable del area de formació... com la seva ocupació d'alguna manera, ho que fa ell es fer una recerca de recursos formatius, a veure tots els recursos que hi ha, llocs que troba des de la recerca que fa des de Internet, contactes amb les escoles, en centres formatius que tenim i a partir d'aquest contactes que va mantenir i que va mirant han sortit els programes aquest de garantia social que han sortit, ens va informar i aleshores va de alguna manera actualitzant la carpeta de recursos formatius que tenim." (SJ).

Un centre fa una primera experiència dins el mateix centre d'inserció laboral, contracta a les mateixes noies en tasques pròpies del centre i els facilita poder realitzar uns primers estalvis i treballa el compliment d'uns horaris i unes responsabilitats.

"hem fet un pre-taller laboral en aquest centre i ja comencen a treballar des del centre el pre-taller de bugaderia vull dir... fem un contracte laboral a les noies, li paguem, s'adona cada setmana la feina que ella ha de fer, si alguna cosa fa malament pots si li diu és a dir,

que ella té als educadors tot el matí en coordinació amb la responsable domèstica que és una governanta que tenim aquí, doncs ella porta el seguiment d'aquest pre-taller i mentrestant d'alguna manera és una forma ja de introduir-la dins del món laboral des de el centre.” A

Es va preguntar als centres per el seu paper en la preparació per la inserció i quin paper feien altres agents externs. Alguns centres (4) treballen amb altres agents externs del territori, principalment deriven part de la tasca als insertors laborals de la OTG (INEM), a empreses de treball temporal, a Via Laboral de l'Àrea de Suport al Jove de l'Administració pública...

“...els agents són els insertors laborals de cada població de Lliçà de vall i de Lliçà de munt, el INEM, la recerca per Internet, mitjançant revistes i d'ETT's.” CA

“Anem a apuntar-les a l' INEM, apuntar-les a les ETT...” M.

“El “Via Laboral” que hi ha dins dels plans per inserció. Doncs els hem d'adreçar una mica allà per que facin aquest acompanyament.” SJ

“Agents externs sí que en tenim... els recursos en els quals els nanos estant fent quelcom per formar-se a nivell pre-laboral, també hi ha un treball en xarxa força periòdic.” LLI

En tots els centres s'explicita la tasca de l'educador – tutor que fa el seguiment específic de la recerca laboral directament amb el seu tutorand, tot i que pugui rebre suport d'altres tasques prèvies que puguin fer altres educadors d'altres torns.

“Sempre el tutor. Sempre, sempre, tots els àmbits que es treballen de cap a l'ajuda ho fa el tutor. Mitjançant les tutories, tenim programades habilitats socials, després es treballa tot el tema del currículum, s'acompanya als recursos, s'ensenya on estan els diferents recursos socials on pot anar a deixar el seu currículum, ja sigui a l'ajuntament, al CIJCA, a l'OTG, a tots els recursos que hi ha a la ciutat, s'acompanya, es deriva, s'explica com funciona, abans d'anar a una entrevista s'explica que és el que diràs, com ho diràs, preparar-li, ajudar-li a fer el currículum, se'ls hi dona totes les eines necessàries tant recerca per Internet com pel diari, se'ls ensenya a buscar, a com presentar-se, com trucar, com demanar una entrevista.” DB

“S'encarreguen els educadors i més concretament cada tutor de cada menor. Però abans de crear una línia de treball ens entenem parlant. Cap on anem? Hi ha menor que, en aquests moments, inserir-lo laboralment és impossible! Perquè no en vol!” CA.

“Els educadors tenen funcions repartides i una és aquesta, la inserció laboral. Aquest educador la funció que té és una mica recollir la informació, recollir la oferta de cursos, vull dir dels diaris, doncs d'ofertes de treball, tenir al dia el llistat d'ETT.” M.

Majoritàriament, els centres (4) fomenten al màxim que sigui el noi/a que trobi la seva primera feina. També es deixa clar que no en tots els casos és un repte a assolir per segons quins nois/es i de vegades s'utilitzen recursos coneguts i contactes establerts anteriorment per facilitar aquesta inserció laboral. També coincideixen en que és un moment molt complicat per trobar feina, sobretot per els nois i noies dels centres que tenen una formació de molt baix nivell.

“Nosaltres intentem que siguin ells que busquin la feina. Ho intentem. A veure algunes vegades els hi hem buscat nosaltres la feina. Ho si ells han fet el primer pas, llavors nosaltres hem fet l'acompanyament. Hi ha vegades que nosaltres li hem obert la porta. Depèn de cada menor. No hi ha una estratègia comuna.” CA.

“En principi ens agrada normalitzar al màxim possible aquest procés. És a dir, com qualsevol noi de 16 se'n va a buscar feina, en la mesura que és possible els deixem ser força autònoms, vull dir que entrin sols a les visites, que entrin sols a les ETT... Si no és possible doncs llavors doncs entrem amb ells, o els acompanyem.” M

“Els que han de buscar físicament la feina, són ells. Sempre hi ha el cas, sempre hi ha el cas de, bueno, si nosaltres ja coneixem amb algun proveïdor o amb algun amic, tothom... doncs mira, em faria falta un nano... ara no, ara està bastant malament a tot arreu, no? però sí que, “enxufe”, doncs sí que n'hi ha hagut algun, però bueno, però això és com a tot arreu.” LLI

Un centre expressa directament que s'avancen en els contactes amb empreses potencials d'inserció dels seus nois/es, ja que creuen que és una tasca ben complexa pel moment actual que estem passant.

“Si, una opció a nivell de l'experiència és adreçar-nos directament a les empreses concretes nosaltres. Perquè si no ara mateix està sent complicat.” SJ

Alguns centres expressen no tenir el suport necessari des del context on estan situats. Per una banda es veu com un aspecte de normalitat no fer un tracte diferenciador, i per altra banda es valora que el context no està preparat per entendre i atendre les necessitats tant específiques dels nois/es del centre.

“El barri... passem una mica desapercebuts. No sap ningú que això és un centre ni volem que ho sàpiguen. Intentem passar com una família més del barri.” DB

“No, per trobar-te un empresari que sigui receptiu... .. és molt a nivell personal i nivell de “pobres nens”. No hi ha una implicació de context a nivell social, estatal, o local. Les polítiques social, com per exemple l'ajuntament que tu vagis allà i siguin receptius a que s'integrin a les brigades de l'ajuntament perquè són menor que són necessaris i tal... No!. Continua sent un mercat laboral lliure. Es tracta de que vagis allà sàpigues vendre el producte, amb perdó la situació i també la pena, i que aquesta persona es conscienciï.” CA.

“No. La OTG està saturat, té un orientador laboral però no el fem servir. Aquestes nenes necessiten un seguiment molt més proper. Algú que les mimi molt, que les cuidi, que quan van a l'entrevista després pregunta-li com t'ha anat, que a vegades una mica doncs que facin el primer contacte, és trist però és així, és així com acaba funcionant.” K

Prevenició de l'abús de substàncies

En general a tots els centres es donen temes de consums, legals i il·legals. Tots expressen que s'aborda el tema com qualsevol altra problemàtica més pròpia dels adolescents de forma sistemàtica.

“sí que es fa un seguiment. Aquí, doncs és evident que no el poden entrar. Però també amb el treball que ells tenen és fer-se responsables del ús que donen al temps de lleure i a tenir cura de si mateixos.” SJ

“sí que es fa sí. És un treball diari també, no? en primer lloc, el que suposa el coneixement dels riscos per part dels nois i noies, no? ho treballem com hem dit també... ho podrien fer dins del centre però no ho fan, vull dir, és un límit que respecten, igual que el tabac, el tabac potser alguna vegada ...” LLI.

“treballem molt des de el procés del embaràs quan fan aquí al centre tots el riscos de la droga i treballem ho que la droga ocasiona als nanos vull dir... amb que tipus de coses neixen, molta informació, jo crec que en aquest sentit es informar-les molt, que elles pugin conèixer com els símptomes diferencials del nens, com pot ser el créixer amb un alcoholisme de la mare, etc.” A.

“L'únic control efectiu que existeix vers això és que el menor es conscienciï que això per ell és dolent. No hi ha cap més control. El físic de què et serveix?” CA

El treball respecte les drogodependències als centres, sovint està plantejat des de la intervenció davant del problema, es treballa per la reducció de danys, no tant un treball previ de prevenció, tot i que pels no consumidors es valora com una tasca preventiva. També es posa de relleu que molt sovint els nois/es que ingressen ja venen temes de consum anteriors a l'ingrés.

“...el tutor sempre fa prevenció en aquests temes. Informació, derivació... tot el que calgui. El que passa és que aquí a Lleida no hi ha un bon equip que pugui fer tractament, ni ha un bon equip que pugui fer prevenció. Programa específic? No, no, és que no podríem. L'únic que podem és fer un seguiment mèdic que si un dia sospites de consum i que, els fem fer analítiques.” DB.

“...quan s'assumeix que hi ha problemàtica amb el consum o que aquest no li aporta res. És un treball més llarg i feixuc, moltes vegades molt més dur. Els anem a treballar l'altre control, el personal? Que és el que perdura i el que tira cap endavant resultats no els veus a curt termini. Si que s'incideix en el dia a dia.” CA

“Llavors a vegades minimitzes els riscos: “bueno si vols consumir tu mateix” et facilitem la informació per a que sàpigues els efectes que pots tenir, però si decideixes fer-ho que t'afecti el mínim possible. Saber comportar-te aquí. Una mica treballar en aquesta línia perquè altres anys les prohibicions s'havien fet i era la mateixa.” SJ

Un centre aprofita espais de supervisió per treballar primer amb l'equip educatiu com abordar el tema dels consums, i posteriorment establir estratègies educatives més eficaces.

“... ahir vam tenir doncs els del CSMIG, amb els quals vam treballar el tema de les addiccions i del consum, i la treballem com a equip, i va vindre l'educador o els educadors; i ho treballem amb els nanos també: des de les tutories individuals, des de les assemblees conjuntes, des de les xerrades externes, de gent que ve de fora, i fa referència a aquest tema, perquè els nanos doncs ho puguin entendre, no?” LLI

Alguns expliquen l'aplicació d'una normativa que aïlla al noi en la mesura que pateix els símptomes del consum i posteriorment treballen el fet de consumir. Majoritàriament es relaciona el temps de consum al temps d'oci i les sancions van relacionades a la reducció d'aquest temps.

“Clar, sí si, hi ha una normativa de dins del centre que penalitza si arriben consumits o arriben beguts, pues tenen, fan vida a part. Està contemplat que fan vida a part fins que se'ls hi passen tots els símptomes i llavors, s'entoma el tema, es tracta el “per què? quina és la necessitat?” DB.

“... Clar, nosaltres tenim una normativa de centre que si vens consumida tens una resposta educativa, i la resposta educativa és que llavors no pots gaudir durant uns dies del teu temps lliure, vale? surts amb l'educador o et quedes aquí, ... a vegades has de dir prou no surts...” K

“Sí, sí, evidentment, hi ha una normativa eh? Tan pel consum de tabac com pel consum de tòxics. Però quan més risc hi ha de que ho facin és quan tenen temps lliure eh? en la mateixa normativa i al mateix reglament de règim intern hi ha un missatge per al menor quan té una conducta com aquesta, no? evidentment no és allò de... doncs “has de fer això”-“aquesta és la sanció”. No... Bueno, per fer entendre una miqueta tot el, el que suposa aquest risc.” LLI

Un centre ens explica dos experiències viscudes a nivell normatiu de manera externalitzades.

“ara només tenim una nena que realment hem valorat que el consum està sent molt alt i aquesta nena va tres cops per setmana al projecte Home, amb un grup de joves a la tarda, vale? i està anant molt bé, consumeix de tant en tant i si falla doncs té unes conseqüències en relació allà, no en relació aquí, aquí té la resposta que tingui per normativa... una nena que també que va rebre una multa de consum ara fa molt poc, i aquesta nena ha fet vuit sessions al servei d'orientació a les drogodependències, ara té una multa que li va posar l'ajuntament, l'ajuntament li va dir o pagues la multa, o fas això, va optar per fer això, està clar, amb molt poc interès.” K.

Un centre expressa el poc recolzament que rep per part de l'autoritat competent, i valora el tenir una normativa clara i estricta al centre amb aquests temes.

“Si es clar. Si em porten un tiquet amb “botella de no sé qué...” i és de 70 mm. No em serveix com a justificant de l'activitat. Perquè 70mm. És “JB”. Depèn quins tiquets no cola. Evidentment si enganxes el haixix i companyia ho decomisses. I ho llences. Si enganxes marihuana la llences també. Perquè la llences? Perquè si truques als mossos d'esquadra encara hi ha més “cachondeo”. Porque te pueden venir el mosso que delante del menor te dice: “es que claro esta es su casa... i dentro de su casa es consumo propio”. CA

Problemes dels joves amb la justícia

Tots els centres expliquen problemes amb la justícia. No és un problema que vagi sol, sinó associat a altres problemàtiques que el noi/a ha viscut anteriorment i sovint abans d'entrar al centre, abandó familiar, consums de tòxics, experiències disocials i de delinqüència amb la família.

“A veure, entenc que tinguin problemes amb la justícia, per què a veure, la problemàtica que ara viuen els joves no és la de fa 8 anys ni 6 ni 7, no? no és la mateixa. S'han degradat moltíssim, llavors és normal, cada vegada el consum de tòxics va disminuït, va minvant l'edat, llavors amb 12 anys ja te'ls trobes amb uns problemes psicòtics molt importants, és normal, una persona que necessita consumir, que no té diners, és molt normal que robi, que faci mal i que... nois agressius és que centre que hi aneu us diran que la majoria, us ensenyaran l'habitació que tenen per fer contenció física, per què van molt molt degradats. Que tinguin problemes amb la justícia doncs és que és normal.” DB.

“Mira possiblement seria per la tipologia de menor. Hi ha menors que no tindran mai problemes amb justícia. Perquè pel seu tarannà. Perquè ja no és disocial o delinqüencial. Hi ha menor que sí. ... El seu informe ja te esta dient que als 11 als 13 es dedicava a “fer de correu” perquè no era imputable.” CA

“...de fet aquesta nena era una nena que ho tenia incorporat molt el modus de vida que ella havia incorporat del seu nucli familiar i robar era algo habitual vull dir... “robar algo”, ella anava de tendes i a robar era comú i d'aquí va sortir des de el centre sense aquest hàbit, evidentment treballem molt i de cara a la inserció laboral que be una manera fàcil de tornar a cometre un delictes i per tant pots acabar en la presó que es tirant por el mon dels furts, robatoris, etc.” A.

Un centre posa el relleu de la seva intervenció al temps d'estada al centre. Diferencia un noi/a que ha entrat jovenet i se la pogut preservar més d'un que ja entra amb una edat pròxima als 18 i el temps d'intervenció està molt condicionat pel viscut anteriorment.

"...quan ve un noi de 17 anys, que arriba amb unes condicions i amb tot un bagatge, hmm? És el que comentava ell, si habitualment doncs ha de fer o ha de cometre algun delictes per petit que sigui, o un furt o un petit robatori o... doncs ho continua fent no? i el treball és molt més difícil que no pas amb nanos que entren de més petits no?... o sigui nosaltres no condicionem; ja ells ja entren amb aquesta etiqueta per dir-ho d'alguna manera. Però clar, d'alguna manera davant dels altres nanos, aquest és... i doncs mira, tendeixen a vegades a seguir un líder, un no sé què i, acostumen a guanyar els líders negatius." LLI.

La xarxa emocional del jove

En tots els centres la xarxa emocional és treballada des de moltes vessants, majoritàriament les treballen des de unes dinàmiques pròpies d'una família. Dos centres es diferencien i estableix la convivència mínima dins del centre i posa l'èmfasi exclusivament en les xarxes externes al centre sustentant la provisionalitat i la poca naturalitat que l'internament suposa en la vida del noi/a.

"I tant, per què no els hi deixem fer vida, és una cosa molt exclusiva i una mica rara que la majoria de gent no entén vale? no poden fer vida de grup a casa. Sí, no poden sortir entre ells i si els veiem tenen mesures, mantén moltíssim tot el que és relació fora, a l'escola, els enviem a escoles diferents, a recursos totalment diferents, a barris diferents, que saben que ells han de fer la seva vida perquè quan surtin d'aquí han de tenir una xarxa social lo suficientment amplia i forta... si tu sempre et mous amb les mateixes persones que tenen els mateixos problemes que tu, mai podràs avançar per què no saps que hi ha més enllà." DB.

"Això es treballa des del primer moment a través dels educadors, primer, clar, per això marquem un tutor, intentem que el tutor pugui establir un vincle afectiu, emocional, amb aquesta persona, i, i amb els companys igual". M.

"... jo penso que s'ha de intentar totes les possibilitats que tenim en nostres mans, el que si hem intentat es que les nenes que surtin amb un índex estadísticament més de èxit són aquelles nenes que tenen una xarxa de suport, les que estan molt soles i surtin d'aquí soles, be encara pugin anar al PLA moltes vegades no acaben sortint." A.

Dos centres estableixen dinàmiques organitzatives que forcen a les noies del centre a no agrupar-se entre elles i es vegin amb la situació de crear una xarxa relacional – emocional externa i més sostenible un cop hagi finalitzat el seu internament.

"No la treballem. Ni es potencia, ni es treballa... No. Jo crec que els hi dona més llibertat." DB.

"les noies tendeixen a enganxar-se entre elles i ells forcen a que no vagin juntes a cap recurs, activitat, esplai ... fora del centre. Ni tant sols tenen el mateix insertor laboral. La idea és que es vegin forçades a fer amistats fora del centre." K

Altres centres entenen que la vida quotidiana és un dels espais on tenen més eines per intervenir i aprofiten aquests moments per treballar les dificultats relacionals dels nois/es.

"Sí, sí. De vegades surt d'una manera natural, i es trien, i a vegades costa més, i a vegades s'ha d'anar, s'ha d'anar treballant, no? i clar, són molts, són 14, i clar, cadascú té un

caràcter diferent. És el què et comentava abans, vull dir, entrem en contacte de vegades quan hi ha conflicte.” M.

“...a veure, una política que creiem és en la diversificació. Aquí sí que els hi treballem des de les assemblees el respecte entre ells, bueno, no cal que sigueu tots amics, perquè evidentment hi ha molts piques i clar, 14 nens convivint, si jo amb el meu germà que érem dos o tres doncs ja tens problemes, imagineu-vos... cadascú va a un institut. Com a màxim tenim dos que van a un mateix, no? però tots els instituts que hi ha, doncs els 14 van a diferents instituts o escoles, que sigui públic, privat... 14.” LLI.

“Jo sempre dic que hi ha èpoques que generen molt bo rollo amb el grup i que es genera moltes amistats, que sortint juntes i això una mica es genera de forma espontani... treballem que com minin hagi una bona relació i totes es comporten, totes es parlin, totes tinguin la relació mínima de convivència i els demanen per elles i per els seus fills...” A

Respecte el treball amb les famílies trobem situacions ben diferents. Un centre expressa directament no treballar amb la família i delega aquestes competències directament a l'EAIA.

“No en mantenim nosaltres. La vehiculem via EAIA. No treballem amb famílies. Si hi ha algun contacte és quan tenen alguna visita i ve el pare o la mare, evidentment saludem, els hi diem què... però no treballem res amb les famílies.” DB.

Altres centres entenen que la família és un aspecte que cal cuidar molt per tal de poder acompanyar en la relació educativa amb el noi/a. Tots tenen clar que l'EAIA és qui estableix el pla de millora amb la família i assumeix el seguiment del nucli familiar, però respecte la relació educativa entre pares i fills intenten intervenir assumint funcions de mediadors, però partint del principi que la família s'implica i permet aquesta relació.

“Les de la família són prioritàries. La família és un punt que al final el menor en un tant per cent molt elevat dels casos hi torna.” CA.

“l'any passat van fer una formació específica per treballar amb les famílies. I el tema de la família el treballen molt intensament, a menys que l'EAIA digui que no ho considera convenient... Després de cada permís el tutor truca a la família per preguntar com ha anat. Per a ells la relació de la jove amb la família és quelcom que està per sobre de les sancions de retirada de temps de lleure. Malgrat la jove estigui sancionada, sempre tindrà el permís amb la família.” K.

“el treball que la família està fent amb l'EAIA, nosaltres tenim més o menys marge. Per si que al final intentem que tenir-los presents sempre que es pot. Vull dir que si la família s'interessa, s'implica i demés doncs es fa tot lo que es pugui. Acompanyament al metge amb educador, està al dia de la situació escolar o acompanyar a l'educador d'aquí a parlar amb el tutor o, l'educador de tant en tant es troba amb la família, doncs fem així fem axà estem treballant amb aquesta línia...” SJ.

“Es treballa la relació amb la família sobretot amb aquelles que hi ha més possibilitats, depèn de cada cas. I depèn de qui és la família, no? i segons ens han arribat els derivats aquí. Però tots aquells que tenen família i que hi ha possibilitat de poder treballar amb ells i intercanviar doncs com va l'evolució del fill, doncs ho fem. Sempre, tenint en compte també els equips d'atenció a la infància i a l'adolescència, és a dir, tenint en compte els EAIA, que són els que en definitiva ens han fet la derivació dels nois i noies.” LLI.

En general es copsa la idea que el centre sigui un espai obert, que els nois/es puguin portar al centre companys, amics/gues, que a la vegada permet obtenir més informació respecte la xarxa relacional que el noi/a està construint fora.

“...això si. Tot el que sigui la xarxa social d'amistat si. Inclús l'acollim a la casa. Té la llibertat de portar els seus amics. Compartir una estona de ensenyar l'habitació, que és quedi a dinar, berenar, tot el que sigui xarxa social de fora, no hi ha cap problema. Tot el que sigui família no ho tallem. Però no ho fomentem.” DB.

“seleccionar, no podem seleccionar si que... bueno, a vegades fem, ho demanen, no? “guaita, que vull anar a passar un cap de setmana, o anar a dinar a casa de...” bueno doncs guaita, em dones el telèfon de la mare, de... ens agradaria conèixer aquest noi... i coses tan, bueno, tan comuns com que a l'institut han de fer un treball en grup i... escolta, que puc anar a casa d'aquesta noia o d'aquest noi i tal i qual? Doncs, ves-hi. Però nosaltres també volem conèixer qui és aquest noi o aquesta noia. De la mateixa manera, que ells van, vénen nanos aquí també.” LLI

En cap de les respostes es determina explícitament la existència d'un programa formalitzat, escrit, redactat on es faci referència respecte el treball amb les famílies, la tendència és adaptar-se a les diferents realitats familiar amb les que es troben. Sí expliquen com condiciona la interacció del noi/a amb la família però no es planteja en cap moment unes línies d'intervenció establertes.

“Amb els grans no, no no... la manera de treballar no és amb programes o amb projectes... Nosaltres és molt... molt del moment... Doncs el cap de setmana un dia és això un altre... ja ens movem. Hi ha com molta mobilitat.” SJ.

Treball en habilitats socioemocionals

En la inserció sociolaboral dels joves tutelats, les habilitats socioemocionals són una peça clau. Així Un dels centres apunta la impulsivitat com un problema recurrent en els joves acollits

“... són nois que es mouen per la immediatesa, no? “vull això, ho vull ja, i ho tinc” i no pensen en les conseqüències ni en les causes ni el perquè, no estan acostumats a pensar, si no a fer, a fer i a tenir...” (DB)

No obstant, la majoria dels centres no realitzen programes específics per treballar les habilitats socioemocionals. Sols un dels centres ens explica que aplica un programa específic d'habilitats socials. Tot i que un altre centre comenta que realitzen tallers d'habilitats socials de forma esporàdica i un tercer assenyala que ho treballen des d'un espai terapèutic (propi del centre).

“Nosaltres seguim un programa d'habilitats socials i, que és el que té la Generalitat de Catalunya que és el del Manuel Segura, que suposo que ja el coneixeu. Bé doncs és un programa del Manuel Segura sobre habilitats socials que es treballa en la majoria de centres oberts i de nens, i és el que té instaurat la Generalitat de Catalunya, que és el que et passa quan tu vas a demanar un programa d'habilitats socials, doncs et passa aquests, que és molt pràctic. I sí, ho treballem, tenim això, bueno, evidentment potenciem moltíssim el buscar recursos, ja siguin lúdics, esportius o acadèmics fins i tot, per intentar que el jove no acabi sol, sigui capaç de trobar amics de trobar una xarxa social en la que pugui acollir-se, diferent a la que té aquí al centre.” (DB)

“Llavors després també es fan molts tallers, en relació al grup que es treballen moltes coses. No és un rotlló terapèutic, vale? però si de què sentim a vegades, quan l'altre ens fa alguna cosa que no ens agrada, o quan estem amb un grup amb el qual ens sentim bé, que hi trobem

amb relació amb un grup que no ens hi sentim bé, en quines activitats et sents millor, perquè, que veus de tu en aquell moment que et dóna forces... (K)

".. ho treballem molt a nivell de la feina individual tot que és el tema de treballar les habilitats, tot el que seria el nivell emocional es treballa en el espai terapèutic des de la relació amb els altres però dins que, a veure de alguna manera partim de les vivències que elles han tingut, és una línia de intervenció terapèutica sistèmica i aleshores treballem una mica la part de les vivències, de les experiències que elles han tingut de relació amb altres tipus de persones, quin ha estat el resultat d'aquestes vivències. Intentar treure aquella experiència positiva que elles han tingut amb algú referent o alguna persona (AN)

En la majoria dels centres entrevistats (5) s'apunta la tutoria com l'espai on treballar les habilitats socioemocionals, tot i que d'altres (2) apunten que aquest treball el realitzen des de la quotidianitat. En aquests casos no es fa referència a cap programa ni estratègia concreta.

"..en el dia a dia... portant les coses al dia a dia, però a més a més amb dinàmiques que es poden fer amb ells, des de l'assemblea... I les mateixes activitats que fan ells aquí al centre, per exemple, mmm... dimecres a la tarda tenen sempre esport, divendres, també tenen sortida, dilluns tenen passeig, dimarts tenen taller... també és una forma de treballar entre ells doncs una miqueta la vinculació, la relació." (LL)

"Hay menor que no te deja entrar en su vida emocional de ninguna de las maneras. Que no te deja entrar. ¡Porque no! Difícilmente. Hay alguno que no te deja entrar y hay otro que de 12 educadores le entra uno. Si entra uno, los otros centramos en ése educador las tutorías. Aunque no sea su tutor. Afinidad con todos no tengo. Además es una cuestión personal que asumo. Depende que menor me entra por la puerta... lo atenderé como director, pero no con afinidad personal. En cambio hay otros que si que los atenderé con afinidad. Hay menores que no. Creo que esto es un "feed-back". Entre menor y educador. Lo que tienes que trabajar es la realidad social que tiene en su casa y su futuro social que le espera" (AG)

Un dels centres explica que ells són un referent més enllà dels 18 anys

"Joves que tenen 21 anys i que tenen problemes per què els han fet fora de la feina o ara com que hi ha més crisis han prescindit d'ells en el que aleshores estaven treballant i venen aquí pues, a explicar-te una mica l'angoixa i quin moment estan vivint i si els pots ajudar. D'aquí reben l'ajuda que nosaltres podem donar... doncs mira enviar-los cap a la borsa de treball, però jo crec que lo principal és acollir-los per què ells sempre diuen "aquí sempre hi ha hagut algú que m'ha escoltat" (DB).

Convivència i la normativa dins el centre

Un dels entrevistats assenyala la importància dels moments compartits amb els nois en el temps de lleure –no sols en les tutories- per ensenyar-los la convivència a través del "estar amb ells":

"Els temps lliures aquí també són importants, perquè o juguen a ping-pong, o juguen a futbolí, o estan veient la tele, o juguen a cartes, o estem cantant tocant la guitarra, vull dir, és una forma d'estar no programada, no? I generalment aquests moments són més rics en relació que no els que poden estar organitzats si fem una dinàmica de... una dinàmica de grup sobre l'amistat, no? O un rol playing sobre no sé què. Vull dir, amb aquests nanos és difícil treballar això, és més del tu a tu, el dia a dia i les circumstàncies que van vivint.. Home d'això, és un treball que potser ells no se'n donen molt de compte, però que nosaltres creiem molt que és amb la presència, no? és clar, és estar amb ells." (LL)

En alguns casos (3) parlen de la distribució de les tasques quotidianes

“Cadascú té assignat unes tasques que ha de fer, que ha de complir i que les ha de fer, no les fan tots els mateix dies, sinó que ell pacta amb el tutor quan les farà, com per exemple doncs “si a mi em toca fer el menjador” doncs pacto amb la meua tutora com, quan faré... Doncs dos dies la setmana, un dia a la setmana, quin dia de la setmana. La tutora ho deixa escrit a l'agenda que nosaltres tenim. I ell aquell dia sap que ho ha de fer, sinó l'educador que està de torn li recorda “escolta que et toca fer el menjador, o el rebedor o el no se que”.”(DB)

Del minut al minut. I del dia a dia, i de cada moment. En primer lloc, la normalitat dels hàbits afavoreix també que els hàbits de convivència doncs bueno, vagin conciliats. Ells cada matí quan s'aixequen han de fer la seva tasca; baixen a esmorzar; ja es troben amb companys; tu pots aixecar-te d'una manera o d'una altra, però tot i així has d'intentar sobreposar-te. A ningú li agrada aixecar-se d'hora i anar a l'escola, o anar a treballar, a tothom li agrada quedar-se al llit. Però el saber, bueno, acollir els que van baixant a esmorzar, parlar amb ells, interessar-se per l'altre, explicar com estàs, obrir-se els altres, quan tornen de l'institut, els dinars, són moments molt bons també per compartir, què fas, com vius, què et passa, què no et passa...(LL)

Tot i que aquesta distribució de tasques sembla més orientada a l'autonomia:

“Després, tenen, saben que han d'aprendre a cuinar i a moure's una mica pel mercat, amb lo qual els caps de setmana ells cuinen, i van a buscar el pa, van a buscar el diari i tot el que se'ls hi demana. Si jo ara els dic “mira hem de fer pebrots” i no en tenim pues “ves a Consum”, els hi donem diners, van a comprar... saben que han d'acompanyar, saben que per rebre, ells han donar també.” (DB)

Un dels centres assenyala la importància de respectar les normes:

“Dentro del centro hay una cuestión que si que tienes que tener en cuenta y es que tiene que haber un principio de autoridad. Y ese principio de autoridad es constante, se tiene que trabajar día a día, minuto a minuto. Hay una serie de cosas que, como se dice, “la ley es para cumplirla, la norma para saltársela, pero si te saltas siempre la norma, no sirve para nada...” Entonces la norma de vez en cuando la puedes flexibilizar. Pero ojo con flexibilizarla muy a menudo, porque entonces no sirve.” (AG)

No obstant, també hi ha una forma de veure les normes com a una necessitat del jove de trobar els límits que anteriorment no havia tingut. Des d'aquesta òptica el reglament ha de tenir una vessant més educativa que normativa:

“La normativa està pensada bàsicament com perquè tot tingui una resposta...El que ens hem trobat moltes vegades és que hi ha nens que no han tingut mai un límit, en res, en res, no? D'alguna manera, què passa, una cosa d'aquestes els dóna seguretat, saber que tu els donaràs una resposta Hi ha hagut nanos d'aquests, que no, que bueno, que mai han trobat una resposta de cap tipus, no? Llavors qualsevol resposta que els donem, a part de normativa, sempre és reflexiva, sempre és parlada, sempre és... No busques canviar una dinàmica, sinó doncs bueno, sobretot una reflexió, no?... No només el que és normatiu per allò que ha de ser de caràcter de resposta més educativa per qualsevol infracció que hi ha hagut, no.” (LL)

Tres centres assenyalen que ells treballen el respecte a les normes forçant que el menor afronti les conseqüències dels seus actes. En aquesta mateixa línia un dels centres posa la “reparació” com una peça clau en l'educació per a convivència.

“Pues hi ha una normativa, hi ha una normativa molt clara. ...Si trenques alguna cosa ho pagues. Si se't trenca un got perquè se't cau, no, vale? Però si tires un got el pagues, trenques el teu armari el pagues, o vens amb una multa del carrer perquè t'has saltat el metro, el pagues. No avancem diners, la política és no s'avancen diners.” (K)

“Doncs sempre s'intenta, s'intenta valorar la part bona de qualsevol intervenció, o de qualsevol cosa que hagi passat, de qualsevol conflicte... I s'intenta treballar amb, pues amb l'empatia, el veure, el posar-se en el lloc de l'altre, el veure alternatives, de aquella actuació, com preparar-la, si hi ha hagut alguna cosa, o alguna, ja no tan sols material, no? el no reparar algun dany material, sinó un dany moral també si, si s'han insultat, si s'han barallat, doncs arribar a demanar disculpes si és possible, si hi ha conflictes per la tele, que és molt difícil de vegades posar-se d'acord, doncs, ara per exemple s'ha treballat en, en una graella on ells trien els programes que volen veure. És, clar és anar, anar treballant.” (RJ)

“Nosaltres hem apostat molt des de l'any passat i aquesta any també per la responsabilització més que parlar de càstigs i mesures i culpes i... És responsabilitzar una mica al xavals dels seus actes i parar-ho clarament i que no arribi i en un moment donat que tinguis que fer algo de mediació típic d'institut: Seus als dos a veure una mica que ha passat. No, simplement treballar una mica la responsabilitat de cadascun dels seus actes, no?” (SJ)

Els problemes en la convivència poden ser treballats des de la tutoria o en les assemblees. Així ho assenyalen quatre centres.

“Tenim una eina que és l'assemblea, que fan quizenalment, en la que participen de manera optativa. No és obligat, però, però hi poden participar, i hi ha un educador que la condueix una mica. Els nois i noies, i també poden tractar aquests temes de convivència que surten I bueno, a tutories, a les tutories amb l'educador, perquè clar de vegades amb el, amb la persona que hi ha hagut el conflicte, doncs és més difícil reconèixer que t'has equivocat. En canvi a tutoria doncs sí que es pot fer aquesta reflexió, i de vegades doncs el tutor fa de mediador després entre les dues persones. Bé, moltes estratègies d'aquestes.” (RJ)

Un dels centres assenyala la importància de la coordinació entre educadors en el què és treballar la convivència i les normatives

“...convivint, és que és redundant, però eh, doncs, actuant amb naturalitat, i tenint unes normes, clar, tenint, tenint certes coses pautades perquè som molta gent, i amb molta coordinació entre els educadors. És molt important la... la reunió educativa i el consensuar, consensuar estratègies, perquè som 12 educadors..” (RJ)

Atenció sigui individualitzada

Els centres senyalen que la individualització en l'atenció es fa a través de les tutories i els PEIs (5), les tutories, així com de reforç individualitzats (a nivell educatiu)

“Mira es basa bàsicament en el programa de tutories... sí cada jove. Nosaltres portem un registre diari, d'un diari de camp, on els educadors escriuen el que els hagi passat durant tot el dia. Però especialment posar-li molt èmfasis en com veiem el jove, a cada jove, no? “Avui ha arribat tal i feia una cara de mal humor, caldrà parlar amb ell” Quan tens un moment l'educador va a parlar. Tots tenen una fitxa de seguiment i s'omple no? Doncs mira, l'he vist així, he parlat d'això.... Quan es fa el traspàs amb el tutor doncs els dimecres quan ens veiem tot l'equip per fer la reunió d'equip, doncs es parla de la situació de cada jove, que és el que ha observat cada educador doncs durant aquesta setmana, segons els objectius que nosaltres ens plantejem en el PEI que té cada jove, es va treballant un mica...” (DB)

“Cada nano té el seu tutor i el seu cotutor. Cada noi i cada noia cada dia té la possibilitat de poder tenir algú que l'ajudi a fer el reforç educatiu de manera individualitzada. Qualsevol situació que estigui vivint, doncs, la pot contrastar amb qualsevol educador, amb el seu tutor, amb direcció. Fins i tot és que, per cada cosa de la vida, cada nano reacciona de manera diferent, no?” (LL)

No obstant, en el dia a dia aquesta atenció individualitzada es veu dificultada pel gran nombre de nois que hi ha al centre (2) i el repte que suposa respectar el dret a la intimitat del jove:

“Dentro de las posibilidades que puedes, pensando que tienes una serie de normativas que son para 24. Depende que normativas no te las puedes saltar. De algunas maneras hay veces que... si llegas a las 9:37 minutos, no te preocupes, cena. Por mucho que lo comprendas, no vas a cenar, le puedes decir, yo te comprendo, la normativa dice que tal... puedes hablar con el... pero no le puedes dejar cenar. Por qué si a éste le dejas, los demás que están al lado, que están “a l'aguait”, te dicen, ¿has dejado a este y a mí no? ¿Por qué? Te vas a enzarzar en una serie de explicaciones incoherentes que no tienen sentido de ningún tipo... con lo cual tienes que aplicar normativa pura y dura.” (AG)

“Lo complicat també és entendre que això està en una institució que si que hi ha onze finalistes; però que hi ha la resta de xavals adolescents que estan mirant, que poden fer i que no poden fer els finalistes... i perquè aquest ve d'un escapoliment i aquest li passa això.. i en canvi jo em vaig escapolar i a mi em va passar allò altre. Defensar això sense donar explicacions, que a vegades no cal que les donis, és complicat. I bueno... abans dèiem 25 educadors, doncs si 5 és complicat, 15 encara més.” (SJ)

“Això passa per afinitat o el que sigui. Doncs bé, també es respecte i s'intenta treballar conjuntament amb el tutor. I a certes coses... s'intenta donar l'espai de confiança perquè el noi sàpiga que no tot el que expliqui a un educador o al tutor ho ha de saber tot l'equip... sinó que pot ser una cosa personal que no cal que conegui tothom. Sempre que no pugui fer mal a ell o a qualsevol... vull dir... això és la base de la confidencialitat... això arriba fins aquí, no fer mal a algú. S'intenta treballar aquesta relació així molt íntima, no? Què... com m'ho haves dit? Individualitzada...” (RJ)

“Clar, aquí lo complicat també és, cada nano en relació al grup. O sigui, cada nano és individual però el grup és tot, no? És allò, a vegades has de, d'anar fent com equilibris, no? És a dir, bueno, si tu tens les teves d'allò, però formes part ara d'un col·lectiu, amb lo qual tots... Hi ha moments que val el tot, hi ha moments que val l'individual, no? Llavors, si es pot... bueno, tots vivim en societat, tots vivim en grup, també som un grup d'educadors que a lo millor no tots pensem igual i per tan, mmm doncs bueno... Una cosa és treballar en grup, i l'altra és el treball individual, no? i que no tenen perquè estar renyits, i que són complementaris. Sabem de cada nen el seu cole, sabem la seva activitat, però, per exemple, a l'estiu tenen el seu moment de colònies individuals i els moments de grup. Val? Si... aquestes són les maneres.” (LL)

Programes específics consolidats

La presència de programes educatius específics consolidats és escassa. Els centres ens han dit que tenien un programa d'habilitats socials (1 centre), un d'inserció laboral (1), un programa de salut (1) i un programa d'autonomia (1). Entenem que això no suposa que tots els centres treballin els diferents aspectes, però no disposarien de programes elaborats i contrastats per aquestes diferents àrees de treball.

“A veure, tot el programa de salut que té la responsable de salut, que és una mica més això: com et derives al metge, com ser autònomes per fer les gestions mèdiques ... Llavors ella té uns encàrrecs que ha anat fent, i ens ha anat portant, que ho ha anat treballant amb la tutora.”(K)

En algun cas el centre afirma tenir programes però el llistat que apunta són protocols d'actuacions concretes

“Hi ha programes específics que si que utilitzem, control d'habitacions, de fer els llits, d'anar a escola, control d'activitats de tarda, que poden accedir a un tant per cent d'activitats extra per la tarda, que es anar a sopar aquí o anar a sopar allà. Si que hi ha una sèrie de fulles de control que no són específicament sancionadores, sinó que et serveixen com a objectiu. Aquestes si que serveixen. Hi ha un control de targetes de telèfon, de perruqueria, de viatges, de targetes de viatges, controls n'hi han molts. Control d'higiene, control de mitjons, de calçotets, de roba que té cada menor, que està marcada. Molts controls que, amb perdó, són antinatural. Però si vols tenir una coherència, una igualtat amb els menors, no queda altre remei. Hi ha normatives clares. Tallar-se el cabell. Fins ara era cada mes, per normativa. Es deixa triar el pentinat, es clar, però si em ve un menor i em diu que es vol fer rastes, jo li diré que aquí es talla el cabell. Les rastes que les pagui ell, ni rastes, ni tenyits, ni reflexes ni conyes d'aquest tipus. Hi ha un control a nivell de gastos. Perquè a ells no els hi costa cap cosa res i demanen. El que tu treballes i et compres té un valor per a tu.” (AG)

En algun cas ens expliquen que han tingut projectes específics amb una temporalitat concreta ajustada a les necessitats del moment

Haviem fet un que era “l'Aula Pont” que era... Com que tenim... ara, en el moment actual, no és necessari... és a dir, el grup de nanos que tenim està escolaritzat i treballant els que els toca. Però es clar, tota la història d'anys que portem aquí, hem tingut grups de nanos que l'escolaritat era molt difícil i teníem 5 o 6 nois que no anaven a l'escola, i en aquell moment ens varem plantejar fer un programa especial per atendre aquelles necessitats... no? fora de la legalitat, si voleu! Perquè es clar... fins els 16 anys han d'estar escolaritzats, però ens trobàvem, no 5 o 6, potser no tots 5 estaven fora de l'escola... Però com a mínim 2 era impossible que anessin a l'escola i llavors en aquell moment si que ens varem plantejar tot una sèrie d'activitats per aquells nanos. Perquè clar... de l'avorriment... a la violència a l'agressivitat... a fer el que no toca hi ha... un pas... molt curt... molt curt. Llavors si que ens vam plantejar i en algun moment vam fer alguna cosa... tenint el programa recollit... l'hem posat en la pràctica algun moment... però en períodes curts de temps.. però no... ara no l'utilitzem.” (RJ)

El projecte d'assemblees col·laboradores que en algun moment de l'estudi es feia menció, es manté. I llavors el tema de les assemblees que es fa tan a finalistes com adolescents com a mitjans, un dels grups d'adolescents fan algun projecte de treball de les emocions o les habilitats en algun espai de contes o de treball més específic de sexualitat o alguna cosa així, però així com a programes no.” (SJ)

Perfil de l'educador del centre

Quatre dels centres apunten que el perfil de l'educador que cerquen és el d'una persona amb una certa maduresa emocional, bones habilitats socials, capacitat per resoldre conflictes, gestionar les emocions, capaç de treballar en equip i amb molta iniciativa.

“Tots tenen en comú d'aquesta casa pues bueno, primer que has de ser molt independent, en quant per què treballes sol en l'entorn. Tenim un educador per torn, i llavors, tu t'apanyes en tot. Llavors tu has de ser independent, has de ser segur, has de ser una persona que sigui referent sempre del jove, amb molta integritat. Vull dir que tot el que es digui, tot el que pugui dir l'educador en algun moment, que si s'equivoca, ha de saber dir davant del jove que s'ha equivocat, i ha de saber demanar-los perdó. No... que tingui una autoritat no física, sinó moral, que és la que pesa més en els joves. Que li agradin els joves, evidentment, d'aquesta edat perquè sinó seria un desastre total, que no tingui por per què aquí en aquests moments doncs es pot passar doncs moments de por quan es posen agressius, i que tinguin molts recursos jo crec, que els recursos també són, que sàpiga treballar en equip...2 (DB)

“...empàtica... que... tingui facilitat per treballar en equip, però de veritat... saber establir aquest vincle emocional amb els nois... no estic parlant d'un amor immediat perquè això no... no va enlloc, sinó mantenir el seu...” (RJ)

“...Tenir capacitats de resolució de conflictes, treballar en equip, molt important, tenir habilitats socials com per poder fer-ho, una tolerància a la frustració bastant desenvolupada, que el que fa a tenir en compte en el treball educatiu doncs potser els fruits no es veuen d'avui per demà, però confiant en que això, doncs obtindrà els fruits, no? I si no els té, doncs ser capaçs d'assumir-ho i de no tirar la tovallola, no té sentit...” (LL)

Un dels punts en que els centres coincideixen és en la del doble referent (home-dona) (3) i una edat superior als nois (més gran de 25 -27 anys) (4)

“Jo crec que és la complementarietat és molt important en aquesta casa, per què sovint tenen el referents parentals de la mare o el pare una mica distorsionats, i o amb unes experiències molt dolentes. I tenir referents adults dels dos sexes normalitzats, home, jo crec que ajuda bastant a saber on pots arribar tu, i que el que has tingut tu a casa o el model que has tingut tu a casa no és lo bo ni lo únic, ni el que tu seràs ni per què has d'acabar sent com el teu pare o com la teva mare.” (DB)

“Quin és l'altre problema del Educador Social, doncs que, amb perdó... hi ha un 80 a 20. 80% dones i un 20% homes. Llavors et diuen que la plantilla hauria de ser paritària.” (K)

“... el seu rol d'autoritat essent proper al noi... mmm... de vegades en aquest punt com que tenim adolescents de 14 a 18 anys el tema de l'edat pot ser un factor important... jo sóc del parer que l'edat no és massa important sinó l'actitud... eh? Per tant una persona molt jove pot donar aquesta sensació o aquest pot ser aquest rol d'autoritat inclús amb els adolescents però de vegades si que és una mica un problema... perquè un educador molt jove... perquè hi ha molt poca diferència d'edat amb els nanos... o sigui un factor seria aquest... l'edat... sobretot, sobretot el que valorem doncs... és... és... la motivació per... per treballar amb adolescents i una mica tenir, doncs tenir una mica d'experiència amb adolescents... (Raül diu: llavors s'intenta tenir una paritat home dona... ho és més important el criteri que...) intentem... si... intentem... m'agradaria que fos d'una altra manera, però intentem que hi hagi una paritat... perquè els que us deia al principi, amb els adolescents és important també... per la figura masculina, com per rols, no? També estan marcats... ens agradi o no... i de vegades va bé... no vol dir que hi hagi de fer meitat i meitat...no? tampoc és necessari, no? però si que es té en compte...” (RJ)

“És molt, molt important el patró noi i noia, la paritat, mira de fet cada nen en principi quan li adjudiques un tutor, busques que la cotutora sigui noia, això és importantíssim, i després en els perfils, doncs sí, mirem que sigui la cosa equitativa, la paritat, tot i que costa, perquè tema nois, costa, vull dir, vosaltres si us dediqueu a això, però el tema nois, costa.” (LL)

En algun cas es planteja la necessitat del educador masculí per un tema de força física

“Per població que tenim aquí, som conscients que hem de tenir tant nois com noies, vale? primer hi ha una qüestió de força física, ara estem molt bé, però quan hem estat malament, hem estat molt malament, nosaltres aquí a l'estiu varem estar a punt de tancar. Parlo de molt malament, o sigui, agressions diàries als educadors, va plegar tot l'equip, tot, si aquí quedem les dos coordinadores, una educadora i jo, i jo perquè no estava, perquè si hagués estat no sé si estaria.” (K)

Un dels centres opina que els educadors socials que surten de les universitats són poc responsables

“Està molt malament, hi ha una crisi de responsabilitat...(K)”

Coordinació i formació de l'equip educatiu

Pràcticament tots els centres assenyalen que es coordinen a partir de reunions setmanals d'equip educatiu, intercanvis d'informació entre torns, la presència de la figura del-s coordinador-s, coordinacions amb l'equip tècnic, etc.

Nosaltres al centre a part d'haver-hi jo hi ha dos coordinadores, vale? cada vegada que entren els educadors al torn els fan un traspàs de com ha anat el matí o la nit o tot, quines tasques s'han fet, quines tasques queden pendent una mica en situació de les nenes, a pesar de que es llegeixen el diari, vale? Llavors van actualitzant la super pissarra que tenim al despatx, que, lo van borrando, apuntant, coses que no es poden oblidar... (K)

Primer tenim la reunió educativa que es realitza setmanalment, en la que estem tots els educadors menys un que està amb els nanos que hi hagi en el centre en aquell moment. I això es fa per torns. És a dir, cada divendres un educador es queda amb els nens que hi hagi i tots els demés fem reunió. Llavors del dia a dia tenim el diari per què clar és important estar informat d'un torn a l'altre. Tenim un diari en el que els educadors apunten no tan sols incidències, sinó estat d'ànim, observacions que poden ser importants pel torn següent. Doncs aquest estava una mica trist, o aquest s'ha discutit amb no sé qui o, saps? Però no només anem a recollir incidències sinó una mica l'estat del moment. Després hi ha als expedients dels nois i noies, hi ha uns fulls de seguiment de cada àmbit, que això també permet si un educador doncs, traspasa la tutoria pel que sigui o per una baixa pel que sigui, doncs que es pugui fer un seguiment igualment d'aquell nano, hi ha diferents apartats, personal, el familiar, el de salut i el laboral o escolar. Doncs en cada carpeta hi ha el seu full de seguiment, de coses a fer, i de com està aquella situació. A baix, al despatx d'educadors hi ha tot de panels informatius també, que si voleu després els veiem, des de les medicacions, informació de les activitats que fan els nois amb els horaris, una mica recollit tot per què clar, això ens ajuda a saber que ha de fer cada noi. Tenim una agenda en la que apuntem també les gestions del dia, vale? doncs... tal nen ha d'anar al metge o aquest no... s'ha d'anar a pagar el pa, qualsevol gestió del centre, no? Això seria més així... com recollim la informació, i més mecanismes, així, més personals, a part de la reunió educativa, tenim una reunió tècnica cada dia amb nosaltres (RJ)

En un cas el centre va comentar que hi ha un seguiment de cada cas de l'educador amb el director del centre:

“Una vegada a la setmana els tutors es coordinen amb mi, em justifiquen una mica tot el treball tutorial que han fet amb cada jove i per on l'encarem, no? ells m'expliquen una mica pues com esta el jove, quins són els problemes, i entre els dos, tutor i directora decidim cap a on tiraré...” (DB)

En alguns centres tenen espais per intentar “cuidar l'equip”... Així en un dels centres es treballa amb un supervisor d'equip que analitza els problemes que té l'equip educatiu, i uns altres dos diuen que tenen cura dels educadors a partir de sopars o dinars mensuals, flexibilitzar l'horari sempre que sigui possible per facilitar la conciliació, etc.

“Doncs mira, tenim un supervisor d'equip, que és un psicòleg i que supervisa l'equip mensualment, llavors cada vegada que tenim reunió amb ell, un dels educadors porta preparat un tema, una cosa que li pugui angoixar, pues mira “jo tinc aquesta situació, no sé com en sortir-me'n o... dins de l'equip visc això i no m'agrada i... m'agradaria que parléssim”. Doncs el supervisor ho entoma i ho treballem entre tots. El supervisor és privat, eh? No és del CESMIC ni... res per l'estil. No treballem amb CESMIC ni coses d'aquestes... A nivell de salut més general d'equip, el supervisor...” (DB)

“Amb sopars, ja ja! Fem un sopar obligatori cada mes. G) Si una mica la sort que tenim i amb tot els canvis que hi ha hagut és que si que és cert que el clima de la casa es manté. Hi ha un concert de no sé què... no? Doncs segur que et trobaràs a cinc, sis o set educadors. Algun equip fa obligatori un sopar mensual, no? El dia de la reunió a la cafeteria de davant trobaràs a tres quartes parts de l'Equip Educatiu i després tres quartes parts més. A nivell de

condicions laborals, mirar si quadren, veure que si hi ha algun educador que esta una mica així doncs: demà no vinguis i ja ho arreglarem.” (SJ)

En un cas se'ns explica que el centre té mecanismes de co-avaluació:

“...després tenen setmanalment una trobada amb mi, en la que també em poden comunicar qualsevol incidència, o qualsevol malestar, o qualsevol història... I després fem una avaluació trimestral que també la fan amb mi i... on avaluem com ha estat durant, jo avaluo com els he vist en la seva feina en el trimestre, i ells m'avaluen una mica com es veuen ells, com estan en aquell moment, i com veuen el centre o i el projecte en sí, no? Bueno ens avaluem mútuament no?” (DB)

La majoria dels centres tenen rebent formació continuada com a educadors del centre (5)

“Si, mira tenim una formació al setembre. Nosaltres formem part de les plataformes d'educació social de ... Llavors, com a pes que ens diuen, com a plataforma, ens toca fer una formació comuna el setembre amb tots els centres oberts, amb centres juvenils, amb bueno, tothom que forma part d'aquesta plataforma. Llavors el setembre fem dos dies de formació a Barcelona i el juny fem una conjunta amb els educadors del ... I llavors bueno, i després durant l'any oferim algun curs específic si ens interessa, o alguna cosa així que puguí sortir i ens agradi més, pues si que fem. Aquest any hi ha previst la de juny que serà sobre intel·ligència emocional, la de setembre que ja l'hem fet, i durant el curs temes de salut sexual i prevenció de drogodependència en adolescents.” (DB)

“Nosaltres fem formació de model opcional... inclòs tot el programa de formació d'intervenció amb les famílies, això el 2002 vale? i aquest any, jo vaig tornat l'octubre, llavors quan vaig tornar vaig tenir canvi d'equip i vaig demanar a la direcció tècnica de l'entitat si podíem fer un curs sobre model de treball, de l'equip al centre, com portar la tutoria, com...” (K)

Però en d'altres no hi ha aquesta possibilitat

“El tema de la formación continua hay una cuestión. Tú vas a hacer los cursos que a ti te interesan. Si te lo paga la empresa... el problema está en que nosotros no estamos para tirar cohetes. Si tu lo pides a nivel de implicación personal... la implicación personal de los trabajadores, siempre y cuando les motive... vamos a ver, la formación continuada hay la posibilidad de hacerla, pero aquello de forzar la situación para que se haga, es un poco complicado.” (AG)

Conclusions parcials

1. Els centres atribueixen l'èxit a diversos factors: les característiques del propi jove, els referents que aquest ha tingut prèviament a entrar en el centre, l'edat a partir de la que pots treballar amb ell i el treball realitzat pel centre, especialment pel què fa a la preparació per a la inserció, l'atenció individualitzada, el treball en l'estalvi i la capacitat de vincular i ser referents per a ells durant l'estada.
2. Majoritàriament els centres plantegen el treball de la inserció laboral a partir dels 16 anys, centrant-se fonamentalment en dos línies: 1) treballar des del centre iniciant als nois/es en la elaboració de currículums i la cerca de les primeres feines a través de premsa escrita i pàgines d'internet; i per altra banda 2) derivació a recursos externs d'inserció laboral, amb el suport d'insertors laborals que acompanyen als nois/es amb una formació bàsica i amb seguiment adaptat a cada cas per acabar

trobant una feina. L'entorn no és prou conscient de les necessitats del joves dels centres, pel que sovint ha d'haver aquesta feina paral·lela des del propi centre. Respecte a la tasca que es realitza des dels centres no s'han detectat programes específics escrits que permetin visualitzar un procés organitzat respecte aquesta inserció socio-laboral, realitzant-se amb activitats més espontànies i ritualitzades en el temps.

3. En general a tots els centres es troben amb joves que consumeixen drogues (legals i il·legals). Tots expressen que aborden aquest problema de forma sistemàtica com qualsevol altra problemàtica pròpia dels adolescents. De les explicacions dels centres, s'observa que més que una tasca de prevenció, es treballa per la reducció de danys. El consum es relaciona directament al temps d'oci i lleure que els joves tenen, diferenciant el temps de vida quotidiana al centre i el temps dedicat a aquest oci. Es treballa per reduir el consum des d'una perspectiva més punitiva. Les sancions al consum van més relacionades amb la reducció del temps d'oci.

4. Els problemes amb la justícia s'han fet patents en tots els centres. No és un problema que vagi sol, sinó associat a altres problemàtiques que el noi/a ha viscut anteriorment i sovint abans d'entrar al centre: abandó familiar, consums de tòxics, experiències disocials i de delinqüència amb la família. No s'ha detectat des dels centres una intervenció interna específica en la que es treballi la conducta delictiva de manera específica. En algun s'ha treballat puntualment un procés d'exoneració (no son innocents però emmenen la causa) amb els joves retornant els articles robats a les víctimes. Des dels centres sovint es valora positiu que els nois/es acabin topant amb la justícia i hagin d'acatar sentències i resolucions dels jutges. Aquest fet no sempre resulta tot el satisfactori que es voldria, ja que es donen reincidències en petits furts dins i fora del centre.

5. En el treball emocional i relacional dels joves es donen dos orientacions ben diferenciades. Hi ha els que aposten per establir la convivència mínima dins del centre i posar l'èmfasi exclusivament en les xarxes externes al centre sustentant la provisionalitat i la poca naturalitat que l'internament suposa en la vida del noi/a. Altres centres entenen que la vida quotidiana és un dels espais on tenen més eines per intervenir i aprofiten aquests moments per treballar les dificultats relacionals dels nois/es. Respecte el treball amb la família es delega majoritàriament a l'EAIA aquesta tasca, tot i que s'interacciona amb les famílies en la mesura que aquesta ho permet per tal de coordinar sortides i entrades d'aquests als centres. En cap de les respostes es determina explícitament la existència d'un programa formalitzat.

6. Les habilitats socio-emocionals es treballen de diferents maneres dins dels centres. Només un centre parla explícitament d'un programa específic al que fa referència quan explica el seu treball. La resta de centres plantegen directament la vida quotidiana com l'espai idoni a l'hora de treballar aquestes habilitats. En general no hi ha programes específics elaborats des dels mateixos centres, l'únic que es porta a terme des del centre que n'aplica, un que és bastant estàndard i facilitat per la mateixa administració. No es detecta per part dels centres recursos, temps i espais per elaborar programes específics per part dels educadors, que deixen sense desenvolupar dins dels centres la seva capacitat tècnica en programació d'estratègies d'intervenció específiques.

7. Respecte la convivència es posa l'èmfasi en els espais més informals que son els que presten fer-se més propers i acceptar de bon grat la comunicació espontània que

es dona entre educadors i joves. Sobretot es detalla dos espais claus com les tutories i les assemblees per fomentar aquesta convivència. La norma en sí mateixa té interpretacions ben diferents dins dels centres, en tots ells és una eina per assolir múltiples resultats en la intervenció educativa, i en cap cas es entesa i sostinguda per sí mateixa. Uns entenen que és important tenir regulades les respostes davant actuacions infractores, altres la necessitat d'aquestes pel gran volum d'educadors canviant en torns, en d'altres casos s'entén la norma com un instrument de reflexió o com l'establiment de límits i aprendre a viure amb les conseqüències de les pròpies actuacions. Tres dels centres en cert moment també parlen de la norma com un instrument que permet organitzar i fer complir les tasques del quotidià a la vegada que els estimula en l'assumpció d'autonomia personal.

8. Un repte i una dificultat segueix sent la tasca individualitzada. Queda molt ben delimitada a nivell formal, en la realització dels PEIs, en espais tutorials establerts, però la vida quotidiana està condicionada pel gran grup, i casi tots expressen el no poder arribar sempre a donar aquell nivell d'atenció individualitzat que cadascú dels joves necessitaria.

9. Els centres majoritàriament apunten que el perfil de l'educador que cerquen és el d'una persona amb una certa maduresa emocional, bones habilitats socials, capacitat per resoldre conflictes, gestionar les emocions, capaç de treballar en equip i amb molta iniciativa. També s'expressa la necessitat del doble model, el masculí i el femení, tot i que la justificació en algun cas passa més per un tema de força física per part de l'educador per tal d'aturar conductes agressives.

10. Pràcticament tots els centres assenyalen que es coordinen a partir de reunions setmanals d'equip educatiu, intercanvis d'informació entre torns, la presència de la figura del/s coordinador-s, coordinacions amb l'equip tècnic, etc. En algun cas també ens comenten dinàmiques i estratègies per cuidar l'equip; seguiment individualitzat dels educadors per part del director, sopars fora dels horaris de feina, garantir formació especialitzada a l'equip, donar espais per a la supervisió de l'equip, etc.

Finalment, del conjunt de dades obtingudes destaca l'escassetat de programes educatius específics consolidats.

5. APORTACIONS I COMENTARIS D'EXPERTS

El juny de 2009 es va presentar l'estudi a un grup d'experts per tal de recollir les seves aportacions, comentaris, etc. Comptar amb professionals i experts que estan treballant entorn l'acolliment residencial és una oportunitat de gran valor que ens permet interpretar millor els resultats obtinguts i també establir els límits de l'estudi. En el decurs d'aquesta sessió de treball es recullen diverses aportacions:

S'assenyala la importància de que les dades aportades pels directors del centre (causa d'ingrés, trastorns diagnosticats, etc.) fossin les que constaven a l'expedient. En aquest sentit els directors van informar dels diferents nois després de revisar-ne l'expedient. No varem tenir accés directe als expedients perquè es va considerar que la informació proporcionada pel director (o la persona en que delegués) era una font fidedigne i evitant que els ningú aliè al centre tingués accés directe a l'expedient assegurava el respecte a l'intimitat i l'anonimat dels joves.

Es remarca la necessitat d'incloure el treball amb les famílies en el projecte educatiu del centre, de no allargar l'acollida més enllà de l'any i millorar els sistemes de traspàs d'informació del jove entre tots els agents implicats.

En la sessió es va plantejar que caldria estudiar l'impacte que té el model de tutoria en l'èxit de la inserció. En l'estudi hi havia una relació clara de major èxit en els centres en que la ràtio joves-educador és més baixa. I les dades assenyalaven que treballar amb famílies col·laboradores i tenir programes ben implantats per al desinternament podia incidir de forma directa (en el primer cas) i indirecta (en el segon cas) en la inserció sociolaboral. Però no es va analitzar l'impacte del model de tutoria. Aquesta és una línia de recerca necessària en la que cal aprofundir per poder millorar la intervenció. Un dels assistents assenyala la necessitat de plantejar-se el binomi tutoria col·lectiva-individualitzada.

En aquesta mateixa direcció també es senyala la necessitat d'aprofundir en quins són els programes d'inserció sociolaboral que tenen millors resultats.

Un dels experts apunta que la relació observada de menor èxit en els joves que canvien de centre ha de ser analitzada amb més detall; perquè les raons que mouen el canvi de centre poden ser diverses: el comportament del menor, els protocols del centre, l'edat del menor, etc. En aquest sentit també es valora que aquests canvis poden generar importants problemes funcionals en alguns centres.

Sorpren la manca d'una relació directa (encara que si indirecta) entre la formació i la preparació pel desinternament i l'èxit en la inserció sociolaboral. Es valora la necessitat d'aprofundir més en aquest tema.

Tant des dels centres com per part dels joves s'havia apuntat la necessitat d'allargar el suport als joves més enllà dels 18. En la sessió de treball un dels experts apunta entorn aquesta possibilitat que això comportaria la necessitat de redefinir els centres. Així mateix, un altre dels experts senyala la discrepància entre el desig per part dels joves de disposar d'un allargament de la protecció i el desig que molts manifesten d'arribar als 18 anys per deixar de ser "controlats". Un dels assistents explica que probablement dels joves volen un "seguiment" fins els 21 anys, que no necessàriament suposaria que romanguessin fins aquesta edat al centre.

Respecte el fet de les majors possibilitats d'èxit en la inserció sociolaboral dels joves que reben el suport d'una família col·laboradora; un dels professionals assenyala que cal aprofundir més en aquesta variable per determinar quin factor és clau en aquest èxit: un major aprenentatge de competències socioemocionals, els recolzaments en la cerca de recursos, etc.

Un dels professionals assenyala que el repte de cara a posteriors recerques seria l' ampliació de les dades amb la intenció de crear un model probabilístic dels factors que incideixen en l' èxit sociolaboral posterior dels nois.

6. LIMITACIONS DE L'ESTUDI

Pel què respecte als estudis I i III, cal tenir present que conèixer què havia succeït amb els joves entrevistats-los a tots era extremadament difícil i complexa, ja que no hi ha un registre de la seva localització actual que permeti contactar amb tots ells. Per això, es va utilitzar als directores dels centres com a informadors claus. No obstant, cal tenir present que això introdueix una font de variància d'error en l'estudi, donat que alguna de les informacions aportades poden ser no precises.

Aquesta font de variabilitat d'error era menor quan aquests informadors es limitaven a transmetre el què estava a l'expedient, però en d'altres moments aquesta font de variabilitat podia ser més gran. Demanar a aquests informadors que donessin la seva valoració de les habilitats dels joves (assertivitat, capacitat per negociar, etc.) o el grau d'adaptació del jove al destí després del centre, suposava una font important de variabilitat donat que cada persona podia estar emprant un criteri diferent a l'emetre el seu judici.

No obstant, cal considerar que donat que aquestes fonts de variància no es produïen només en un dels grups (èxit o no èxit), sinó que afectava al conjunt de la mostra, l'únic que estaven fent és introduir "soroll" en l'anàlisi estadístic, la qual cosa dificulta trobar relacions estadísticament significatives. Això indica que les relacions trobades en els anàlisis estadístics probablement són fins i tot més intensos del què s'ha observat.

Finalment, ambdós estudis (I i III) tenen les limitacions que són pròpies dels models quantitius: la manca d'informació exhaustiva i descriptiva per una millor interpretació que aporten els models qualitius.

Pel què respecte a l'estudi II i IV, cal considerar que tenen les limitacions pròpies dels estudis qualitius: la tipologia d'instruments i l'exhaustivitat de la informació recollida per cada subjecte determina que el nombre de subjectes sigui baix (en un cas 21 joves ex-tutelats i en l'altre grups de discussió en 12 centres amb un total de 66 participants), i per tant la informació difícilment pugui ser transferida a la població general, o a altres submostres que tinguin condicions diferents.

Per tant cal entendre que la recerca presentada -amb els quatre subestudis- és la mirada a una finestra temporal i que la inserció sociolaboral no deixarà mai d'estar vinculada al context socioeconòmic canviant en el que està immers tota la societat catalana. S'ha emprat metodologies mixtes (qualitatives i quantitatives) per poder copsar millor aquesta realitat. No obstant, donada la complexitat de l'objecte d'estudi, la recerca no pot tenir la exhaustivitat suficient com per a finalitzar-se en ella mateixa.

Per tot això, cal considerar les dades que s'aporten en aquest informe com a indicis que ens permeten reflexionar i prendre decisions sobre les línies futures de treball. Però aquestes decisions han de ser necessàriament complementades per les dades que aporten altres estudis, i cal establir un mecanisme que ens permeti recollir un feedback permanent en el temps del què succeeix amb els joves per poder reajustar les línies d'intervenció i els models de protecció.

7. CONCLUSIONS

Les conclusions parcials dels quatre subestudis coincideixen en alguns aspectes i en d'altres es complementen. A mode de conclusió algunes de les línies d'intervenció estratègiques que es derivarien de l'estudi serien:

1. Incrementar l'atenció individualitzada: continuar treballant per assolir ràtios menors-educador/a més baixes i programes d'atenció individualitzada. Aquesta atenció individualitzada ha de ser una atenció des de l'afectivitat. La capacitat per a establir vincles afectius sans i sòlids ha de ser un dels eixos centrals de la intervenció, i aquest treball només es pot fer si es parteix del treball del vincle afectiu educador-nen.
2. Analitzar si la permanència del menor en el mateix centre durant tot el període d'acolliment podria millorar les seves possibilitats d'inserció.
3. Revisar els protocols d'informació al nen/jove a la inserció del circuit de protecció.
4. Promoure/desenvolupar/intensificar projectes educatius que:
 - incloguin competències socioemocionals com perseverança, regulació emocional, aptitud per negociar i assertivitat;
 - redueixin els índexs de maternitat prematura;
 - preparin la sortida del centre i comptin amb la supervisió d'un educador/a que pugui ser també un referent per a ells en els primers anys de vida autònoma;
 - incrementin la inserció laboral amb una major utilització i implicació dels recursos disponibles en la comunitat i el manteniment del lloc de treball;
 - redueixin el fracàs escolar i incrementin els nivells de formació reglada (augmentar el suport de reforç escolar, treballar la motivació per estudiar i reduir el nombre de joves que abandonen l'escola);
 - incloguin i impliquin la família biològica sempre que sigui possible.
5. Incrementar el nombre de famílies col·laboradores en l'atenció social i educativa al menor.
6. Revisar les polítiques de protecció de la gent jove durant els primers anys després de la sortida del centre. Els pisos assistits són un recurs molt interessant, però cal analitzar com millorar la seva eficiència. Calen mesures que ajudin als joves a obtenir els recursos econòmics que els permetin viure autònomament sense necessitar tornar a la família per raons econòmiques; i que al mateix temps no suposin la perpetuació d'una situació de dependència que puguin desmobilitzar al jove en relació al treball. Així mateix cal potenciar els programes d'inserció laboral que es realitzen des dels centres i l'àrea de suport al jove.
7. Analitzar en profunditat la tipologia de problemes que alguns dels joves ex-tutelats o tutelats tenen amb la justícia, les causes i possibles intervencions preventives.

8. AGRAIMENTS

- Crees que han participat
- Als joves extutelats-des que s'han deixat entrevistar
- Als joves i els equips educatius dels joves que han participat als grups de discussió
- FEDAIA
- DGAIA
- Delegades i delegat territorials
- A les persones que han col·laborat en la realització d'entrevistes, transcripcions, etc.: M. José, Olga, Sonia, Júlia, Marina, Rosaura, Gabriel, Alba, Luz, Meritxell, Elena, Marta, Sandra, Mònica, Raül, Joan i Isabel.
- Ministerio de Ciencia e Innovación

Quants nens-es /nois-es tenen la família fora de la província? _____

DADES DEL CENTRE (2) (continuació...)

DESINTERNAMENT

Nombre de nen-a /noi-a desinternats entre 2000 i 2002 (ambdós inclosos): _____

Quina **formació** han tingut aquests nois?

A nivell escolar: certificat estudis primaris, n°: _____ graduat en ESO n°: _____
CFGM n°: _____ Batxillerat n°: _____ CFGS n°: _____ Universitat n° _____
Altres. Quines: _____

Formació laboral/ocupacional: n° ☐ interna n° ☐ externa n° ☐

Quina _____

Qui fa la formació _____

Orientació laboral: n° ☐ interna n° ☐ externa n° ☐

Quina _____

Qui fa la orientació _____

Feu alguna **preparació per al desinternament**? Si ☐ No ☐

Quants l'han rebut? _____

Quina? _____

Amb quina previsió de temps la

feu? _____

DADES DEL CENTRE (3)(continuació...)

SEGUIMENT

Tens informació de tots els nens-es /nois-es desinternats en aquest període? si* ☐ no ☐,

*de quants? _____

Si no en tens per què? _____

El centre té alguna via per conèixer la situació del nen-a /noi-a després del desinternament? si ☐
no ☐

Quines? _____

Quants d'ells han vingut a demanar orientació? _____

Causas? _____

Feu un seguiment dels desinternats? si ☐ no ☐,

Quin? _____

Què milloraries del procés de desinternament al teu centre?

Quines propostes faries a l'administració per millorar el desinternament i seguiment?

DESINTERNAMENT	SEGUIMENT

OBSERVACIONS: _____

**NOIS QUE HAN SORTIT ENTRE EL 2000 I EL 2002 (ambdós inclosos)
(UN FORMULARI PER CADA ADOLESCENT)**

Centre: _____

Identificació usuari (nom pila/ sigles...): _____ Edat ____ Any sortida: _____

Internament: Edat ____ Any ____ Origen: família ☐ altre centre ☐ carrer ☐

Altres: _____

Causa ingrés: abandonament ☐ negligència ☐ maltractament ☐
violència familiar ☐ abús sexual ☐ delinqüència pares ☐
altres: _____

Característiques importants per la futura inserció social del nen-a /noi-a en una escala valorativa del 0-5 (on el 0 és la manca absoluta de la característica avaluada, i el 5 la màxima) en relació a:

autonomia		perseverança en el treball	
aprenentatges escolars		regulació emocional	
habilitats de relació interpersonal		capacitat de negociar	
acceptació de normes socials		assertivitat	
altres			

Comentaris: _____

Tenia algun problema psicològic destacat? _____

Destí:

- 1) retorn família :
- 2) acollida:
- 3) pla interdepartamental
- 4) adopció
- 5) altre centre
- 6) carrer
- 7) altres: Digues quins: _____

Grau d'adaptació al destí (en una escala del 0 al 5, on 0 és la total no adaptació, i 5 la màxima): ____

Explica com va anar el desinternament _____

Hi va haver alguna **preparació pel desinternament**? no ☐ si ☐* quina? _____

Hi ha hagut **contactes posteriors**? no ☐ si ☐* Quants? _____

causes: visita de cortesia ☐ demanda d'orientació ☐ demanda d'ajut per conflictes ☐

Comentaris _____

Situació actual:

treballa? no ☐ si ☐ viu amb: família ☐ sol ☐ companys ☐ parella ☐

altres _____

problemes que ha tingut: inestabilitat emocional ☐ paternitat prematura ☐

alcoholisme ☐ drogues ☐ problemes judicials ☐

dificultats per trobar treball ☐* *Causes: _____

inestabilitat laboral ☐ dificultat per trobar lloc per viure ☐* *Causes: _____

altres: _____

Treballa? si ☐* no ☐ * De què? _____

Comentaris: _____

Possibilitat de comptar amb ell per l'estudi posterior:

Consideren que és un bon exemple del nen-a /noi-a que se "n'ha sortit" ☐, no se n'ha sortit ☐

Es podria localitzar? si ☐ no ☐

Com? _____

Comentaris: _____

9.2. Protocol d'entrevista als joves ex-tutelats

Data i lloc entrevista:

Qui va l'entrevista?

1. Informar perquè es fa l'entrevista:

Som de la universitat autònoma de Barcelona, estudiants d'Educació Social i Pedagogia. I col·laborem en un estudi fent aquestes entrevistes. L'estudi vol conèixer més a fons l'experiència dels nois i noies que heu estat en CRAEs de quines coses us han ajudat o us han fet difícil el temps que vareu estar en els centres, i en especial el què us va ajudar o us va fer difícil al sortir poder trobar una situació estable, una feina, un lloc per viure, etc... Amb tota la informació que ens doneu farem propostes de millora als centres i a la DGAIA; esperem que pugui servir perquè els nois i noies que hagin de passar per la mateixa experiència tinguin millors condicions. Per suposat que tot el què ens diguis serà anònim, no sortirà el teu nom enlloc.

2. Dades del noi

Sexe: noi ☐ noia ☐

Quants anys tens ara?

3. *A continuació et farem preguntes sobre la teva experiència, si hi ha alguna pregunta que no vols contestar ens ho dius i la saltarem, no obstant et recordem que tot el què ens dius és absolutament confidencial i que mai apareixerà el teu nom enlloc. Tot el que ens diguis serà molt útil.*

CENTRE

1. Quants anys tenies quan vas ingressar per primera vegada en un centre?
2. Quin centre era o com es deia?
3. I després vas estar a algun altre?
4. Fins a quina edat?
5. Quants anys tenies quan vas sortir-ne?
6. Com era la relació amb els educadors? (si diu depèn... que especifiqui respecte els educadors que més directament interactuaven) Per què?
7. Va haver-hi algun educador amb el que vas crear un vincle?
8. Mantens en l'actualitat alguna relació amb algun educador del centre?
9. Creus que tenies problemes d'adaptació al centre? Quins i com els manifestaves?
10. Com afrontaven els educadors del centre els conflictes?
11. En què creus que el centre no et va ajudar o et va perjudicar?
12. Què vas aprendre al centre?
13. Quin és el millor record que en guardes?
14. Comenta alguna cosa de la que no en guardes bon record?
15. Si poguessis decidir com ha de ser el centre en el que vas estar, què canviaries i que mantindries?

FAMÍLIA

16. Quina relació tenies amb la teva família abans d'entrar al centre?
17. Com va anar la relació amb la teva família mentre estaves al centre?
18. Durant la teva estada al centre, amb quina freqüència veies la família? I amb els germans?
19. Com va ser la relació amb la família en el moment de sortir del centre?
20. I actualment com és aquesta relació?
21. Creus que la teva estada al centre ha fet canviar la relació que teniu? A és degut?
22. Com creus que va actuar el centre i l'EAIA en les relacions entre tu i la teva família?
23. Vas estar alguna temporada en famílies d'acollida o col·laboradores? Quan de temps? I com va anar?

ENTRADA EN EL CIRCUIT

24. Quan vas internar al centre coneixies la raó per la qual anaves?
25. Algú et va explicar alguna cosa al respecte? Qui?
26. Quins sentiments vas experimentar al entrar al primer centre? (ràbia, por, indiferència, alegria,...)
27. Creus que va ser encertat que entressis a un centre en aquell moment? Perquè?

ESCOLA I ALTRES ESPAIS DE SOCIALITZACIÓ

28. A quins centres escolars i /o de formació vas assistir durant la teva estada al centre?
Per quina raó? *(Si de cas el veieu perdut repasseu si va anar a l'escola primària, a un programa de garantia social, en una unitat d'escolarització escolar, a la ESO, a formació ocupacional o formació professional, a batxillerat...)*
29. Feies alguna activitat extraescolar o de lleure durant la teva estada al centre? Quina?
Per què?
30. El darrer centre on vas estar estava equipat amb un espai dedicat específicament a fer les tasques escolars? Era d'ús personal o compartit? Compartit entre quants? Hi havia un clima d'estudi?
31. Rebies algun tipus de suport per fer els deures o de reforç escolar al centre? Qui t'ajudava en aquest sentit? Consideres que va ser insuficient, suficient o excessiu?
32. Quines notes treies a l'escola o al centre formatiu? Creus que els educadors del centre on residies mostraven interès en les teves notes? Com demostraven aquest interès?
33. Creus que has tingut les mateixes oportunitats formatives i acadèmiques que la resta dels nois i noies que no han passat per un centre?
34. Què feies en el teu temps lliure? Quines hores tenies per sortir del centre lliurement?

AMISTATS

35. Vas crear amistats al centre? Quants amics-amigues íntimes o estretes tenies o senties que tenies en el centre?
36. Com era la relació que mantenies amb els companys del centre? Encara les conserves?
37. El centre facilita que podeu mantenir les amistats que vareu fer dins el centre?
38. I fora del centre vas fer amics? On? (escola, esplai...)?
39. Els educadors i professionals del centre es preocupaven de que fessis amics i que tinguessis relacions socials? Com s'interessaven per aquest fet?
40. Parla'ns sobre les amistats que tens actualment; tens molts amics?
41. Amb quants amics pots comptar quan tens un problema?

PARELLA

42. Actualment tens una parella estable?
43. Quant temps fa que esteu junts?
44. Com es la vostra relació? esteu casats, sortiu, viviu junts,...
45. Creus que és positiva aquesta relació que teniu?
46. És la teva primera parella?
47. Les altres relacions van ser llargues, curtes...?
48. Quant de temps has estat sense parella –entre relacions-?
49. Tens fills?
50. Quants en tens?
51. Quina edat tenen?
52. Viuen amb tu? (*si diu que no.. amb qui?*)
53. Quan els vas tenir? (a quina edat)
54. Com descriuries la relació que tens amb ells? (bona, dolenta, responsable, carinyosa, indiferent,...)

LABORAL

55. El centre oferia formació o orientació per la incorporació al món laboral? Dins o fora del centre?
56. Des del centre et van ajudar a trobar feina? Com?
57. Per quants llocs de treball has passat des de que vas sortir del centre? Ens pots explicar com van ser aquestes feines? Com vas aconseguir la feina? Quin tipus de contracte tens? Sou? Quin va ser el motiu de la sortida de l'empresa?
58. Actualment tens feina? Quina? Com és aquesta feina: sou, estabilitat laboral, tipus de contracte,...
59. Reps algun tipus d'ajuda financera addicional per part d'alguna administració, de l'estat, la generalitat, fundació, família? Quina?
60. Alguna vegada n'has rebut? Quina i quan?

HABITATGE

61. Quan vas sortir del centre, on i amb qui vas anar a viure?
62. *En el cas que anés a viure sol o amb companys...* Com vas trobar i aconseguir aquesta vivenda? El centre et va ajudar en aquest procés de trobar pis i poder-te'l pagar? Com et va ajudar? Com vas poder pagar l'habitatge?
63. El lloc de residència quedava a prop o lluny del centre. És una avantatge o una desavantatge viure a prop o lluny del centre? Per què?
64. On vius actualment (en un pis, casa, de lloguer, de propietat, sol, compartit...)? Quins són els principals problemes que tens actualment amb l'habitatge?

PROBLEMES

65. Des de que vas sortir del centre, quina mena de problemes has tingut? Alguna vegada has tingut algun problema relacionat amb els diners, amb la llei, amb la policia, amb la droga, amb la feina,...? (*Si ens diu que n'ha tingut, intentem esbrinar quins i com han estat*) (*Si deixa de comentar algun aspecte tornem a preguntar específicament i de forma suau: - No has consumit alguna vegada algun tipus de droga: marihuana, èxtasis, cavall, coca...? - No t'han posat algun cop alguna denuncia o no has tingut algun problema amb algun poli?*)

66. Algú t'ha ajudat a resoldre'ls o afrontar-los? Qui? *(si contesta de forma genèrica, preguntar si hi ha hagut algunes persones més significatives, i qui)*

SUPORTS REBUTS

67. Quan vas sortir del centre qui i com et va ajudar *(centre, DGAIA, EAIA, Serveis socials ajuntament, alguna ONG, amics, familiars,...?)*

68. Algú va fer-te un seguiment?

69. En l'actualitat reps algun tipus d'ajuda?

DEMANDES A L'ADMINISTRACIÓ

70. Com creus que va actuar l'administració (EAIAs, DGAIA, etc.) des de que vas sortir del centre? *(se'n va desatendre de les seves responsabilitats cap a tu, se'n va preocupar, et va mostrar suport?...)*

71. Si poguessis demanar-los que fessin algunes actuacions concretes què els hi demanaries? Per què?

IMPRESSIONS PERSONALS

72. Què creus que encara tens pendent de fer per arribar a sentir-te independent, autònom, que tu sol te'n pots sortir?

73. Vols fer algun altre comentari?

PER FINALITZAR

74. Quan acabem de fer l'estudi vols que l'enviem els resultats? Tens algun lloc concret on vols que t'ho enviem?

9.3. Guió del grup de discussió desenvolupat amb els joves als centres

1. Com explicaríeu a infant o jove què és un CRAE?
2. Què creieu que hi ha de diferent entre un CRAE i una família? En què s'assemblen i en què es diferencien? Poseu exemples concrets.
3. De la vostra relació amb els educadors/es, què és el que us agrada? I què és el us agradaria que fos diferent? Poseu exemples.
4. Ara que teniu experiència en viure en un centre què us hauria agradat saber abans d'entrar-hi?
5. Per quines raons recomanaries el teu CRAE a un infant o jove? Què és el que t'agradaria que fos diferent en el teu CRAE?
6. Què penses que has après al centre que t'ajudarà el dia de demà quan surtis fora? Què creus que et faltaria aprendre?

Puntua de 0 a 10

- Les instal·lacions del centre. Per què?
- Les activitats que es fan al centre. Per què?
- Els torns dels educadors/es. Per què?
- La relació amb els companys/es. Per què?